

SVR - Rapport

2008 / 2

Migratiebewegingen in het Vlaamse Gewest in de periode 1997-2006

Paul Willems

Studiedienst van de Vlaamse Regering

Vlaamse overheid

Migratiebewegingen in het Vlaamse Gewest in de periode 1997-2006

Paul Willems

Samenstelling
Diensten voor het Algemeen
Regeringsbeleid
Studiedienst van de Vlaamse Regering

Paul Willems

Leescomité
Luk Bral, Ann Carton, Luc Deschamps, Josée Lemaître, Hilde Schelfaut

Verantwoordelijke uitgever
Josée Lemaître
Administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 - bus 23
1000 Brussel

Lay-out cover
Diensten voor het Algemeen
Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Van Dichel

Druk
Acco Drukkerij

Depotnummer
D/2008/3241/191

Bestellingen
<http://publicaties.vlaanderen.be>

INHOUDSTAFEL

1.	Inleiding.....	1
2.	Bronmateriaal en begrippen.....	2
3.	Dynamiek van de bevolking en migratiestromen	3
4.	De migratiestromen met het buitenland	5
4.1.	De migratiesaldi met het buitenland – situering	5
4.2.	De migratiesaldi met het buitenland – vergelijking tussen de gewesten.....	6
4.3.	De buitenlandse migraties naar nationaliteit	7
4.4.	Buitenlandse migraties naar leeftijd en nationaliteit	11
4.5.	Buitenlandse migraties naar geslacht	12
4.6.	Buitenlandse migraties naar gemeenten.....	12
4.6.1.	Het buitenlandse migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit naar plaats van vestiging	13
4.6.2.	Het buitenlandse migratiesaldo van Belgische nationaliteit naar plaats van vestiging	17
4.6.3.	Het totale migratiesaldo met het buitenland.....	18
4.6.4.	De migratiestromen met het buitenland: samenvatting.....	20
5.	De migratiestromen met het Brussels Hoofdstedelijk en het Waalse Gewest.....	21
5.1.	Overzicht van de intergewestelijke migratiestromen	21
5.2.	De migratiesaldi met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naar gemeenten.....	23
5.3.	De migratiesaldi met het Waalse Gewest, naar gemeenten.....	25
5.4.	De intergewestelijke migratiestromen - samenvatting	27
6.	De migratiestromen binnen het Vlaamse Gewest.....	27
7.	Capita selecta	29
7.1.	De Vlaamse Rand rond Brussel	29
7.2.	De centrumsteden	35
7.3.	De kustgemeenten.....	45
8.	Samenvatting en besluit	47
9.	Annex: de berekening van saldi per 10.000 inwoners	48
10.	Literatuur	50
11.	Lijst van figuren, tabellen en kaarten.....	51

1. Inleiding

In dit rapport worden de migratiebewegingen in de periode 1997 tot 2006 in het Vlaamse Gewest besproken. Het rapport is een voortzetting en actualisatie van de studie over migraties die als Stativaria 33 werd gepubliceerd in 2004¹ en het sluit ook aan bij een studie van 2006 in opdracht van het departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed².

Toch zijn er enkele belangrijke verschilpunten met voornoemde studies omdat er grote aandacht wordt besteed aan het leeftijdsprofiel van de migraties, aan de nationaliteit van de betrokkenen en aan de herkomst en bestemming van de personen die verhuizen. Dat laatste wordt uitgebreid geïllustreerd met kaarten.

In aansluiting op deze studie wordt het zeer uitgebreide cijfermateriaal voor de gehele periode 1997 tot 2006 via het internet ter beschikking wordt gesteld in een multidimensionele dynamische databank³. Dat stelt de lezer in staat om zélf nog verder bepaalde onderdelen van de analyse te verdiepen of te verfijnen.

Hoofdstuk twee beschrijft kort het bronmateriaal waarop dit rapport steunt en geeft een overzicht van begrippen en definities. Hoofdstuk drie geeft een algemeen kader en een overzicht van de orde van grootte van de verschillende migratiestromen die in de volgende hoofdstukken aan bod komen. Hoofdstuk vier beschrijft de migratiestromen met het buitenland met aandacht voor de leeftijd, geslacht, nationaliteit en plaats van bestemming. Hoofdstuk vijf beschrijft de evolutie van de intergewestelijke migratiestromen (Vlaams, Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest). Hoofdstuk zes focust zich op de migratiestromen in het Vlaamse Gewest. Deze worden verder uitgediept in enkele capita selecta in hoofdstuk zeven: achtereenvolgens de Vlaamse Rand, de centrumsteden en de kust. Hoofdstuk acht geeft een samenvatting en een besluit.

¹ Pelfrene, E. In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten. Analyse van de interne en de externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995-2002., Stativaria 33, Administratie Planning en Statistiek, augustus 2004.

² Vandekerckhove, B. en W. Moortgat, Ruimtelijke analyse van de migratie in en naar Vlaanderen, eindrapport onderzoekopdracht van de Vlaamse Overheid, Dept. RWO - ruimtelijke planning, september 2006.

³ Zie http://aps.vlaanderen.be/statistiek/cijfers/stat_cijfers_demografie_nieuw_cubus.htm, klik op *Migraties naar plaats van herkomst en bestemming per leeftijd, geslacht, burgerlijke staat en nationaliteit - jaren 1997 t.e.m. 2006 (kubus)* en tik "gast" als gebruikersnaam en wachtwoord. Op die manier activeert u een zogenoemde kubus, dat is een multidimensioneel interactief systeem dat eindgebruikers in staat stelt om tabellen naar eigen inzicht op te maken tot op het door haar/hem gewenste detailniveau. Op de website staat een Demo die het gebruik van het systeem uitlegt.

2. Bronmateriaal en begrippen

Sedert meerdere jaren vraagt de Studiedienst van de Vlaamse Regering de gegevens over de loop van de bevolking bij de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), het voormalige NIS. Een gedeelte van die bestanden gaat over migraties waarin elke verandering van woonplaats is opgenomen met opgave van het tijdstip van die verandering, de plaats van herkomst en bestemming en het geboortjaar, de nationaliteit, het geslacht en de burgerlijke staat van de persoon die verhuist. Dit rapport is gebaseerd op die bestanden en het zijn die bestanden die in de hoger vermelde webkubus kunnen worden geraadpleegd.

Centrale begrippen in deze studie zijn immigraties of inwijkingen, emigraties of uitwijkingen en migratiesaldo, i.e. het verschil tussen het aantal immigraties en het aantal emigraties. Een negatief migratiesaldo noemt men soms ook een vestigingstekort en een positief saldo een vestigingsoverschot. In de "Inleiding en methodologie" in de publicaties over Bevolking en huishoudens van de ADSEI worden volgende definities gebruikt.

"Als 'migrant' wordt beschouwd: hij of zij die van gewone verblijfplaats verandert. 'Migratie' is de verandering van gewone verblijfplaats. In tegenstelling tot de voorgaande term kan de migratie meer dan één beweging van een persoon gedurende de beschouwde periode, meestal een jaar, inhouden."

In de Belgische context zijn *interne migraties* beperkt tot migraties binnen de Belgische landsgrenzen. *Externe migraties* zijn bewegingen waarbij de Belgische landsgrenzen worden overschreden. In dit rapport zal bij de meeste migraties herkomst en bestemming expliciet worden genoemd om verwarring uit te sluiten⁴. Soms zal ook ter verduidelijking de omschrijving 'migratiestroom van x naar y' gebruikt worden.

Daarnaast zijn er nog ambtshalve geschrapte personen en herinschrijvingen. *"Ambtshalve geschrapte personen zijn personen die uit het bevolkingsregister van een bepaalde gemeente worden geschrapt, doordat hun vertrek officieel door het schepencollege wordt vastgesteld."*

"Om allerhande redenen wordt een niet onaanzienlijk deel van de ambtshalve geschrapte personen vroeg of laat opnieuw in dezelfde gemeente of in een andere Belgische gemeente ingeschreven. Indien een persoon binnen het jaar van de schrapping opnieuw wordt ingeschreven, wordt hij niet in aanmerking genomen. Indien dit tijdens het volgende jaar of in een andere gemeente gebeurt, wordt hij geboekt als herinschrijving." (o.c.)

De balans van het aantal schrappingen en herinschrijvingen wordt bij externe emigraties opgeteld. Van heringeschreven personen is de herkomst niet bekend. Van geschrapte personen is de bestemming niet bekend. De werkwijze om de balans van herinschrijving en schrapping bij de externe migratie te verrekenen wordt door de ADSEI aanbevolen. De ADSEI schrijft in de hogervernoemde publicatie dat "de balans van de ambtshalve geschrapte personen min de heringeschreven personen (wordt) verrekend in de externe emigratie. De cijfers tonen wat men in de meeste gevallen vaststelt, namelijk dat het bij geschrapte personen die niet opnieuw worden ingeschreven, meestal gaat om buitenlanders die naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd, zonder dat zij het gemeentebestuur hebben verwittigd. We (de ADSEI) hebben deze plausibele werkhypothese verkozen boven een methode die erin zou bestaan om de geschrapte personen bij de emigratie naar het buitenland te voegen en de herinschrijvingen bij de immigratie uit het buitenland. Die laatste voorstellingswijze zou het aantal immigranten op onverantwoorde wijze doen aanzwellen, hoewel het niet gaat om personen die daadwerkelijk het land binnenkomen."

Het *migratiesaldo* is het verschil tussen in- en uitwijkingen. Dat kan worden opgesplitst in het interne saldo en het externe saldo. De som van beide is het totale saldo. Het saldo kan worden gegeven in absolute cijfers als een volume: dan gaat het over een aantal mensen. Soms wordt het, ter vergelijking, ook uitgedrukt per 10.000 inwoners. Technische details over de berekeningswijze staan in Annex.

⁴ In de Vlaamse context zou men geneigd kunnen zijn interne migraties te beperken tot bewegingen binnen het Vlaamse Gewest terwijl de standaarddefinitie in de Belgische context verwijst naar bewegingen binnen België.

In dit rapport verwijst leeftijd naar “*leeftijd in verstreken jaren*”, d.w.z. de leeftijd die men bereikt in de loop van het observatiejaar. Dat kan ook anders worden uitgedrukt: leeftijd wordt gedefinieerd als het verschil tussen het observatiejaar en het geboortejaar. Migraties in jaar t bij x-jarigen zijn migraties van mensen die geboren zijn in het jaar t-x.

3. Dynamiek van de bevolking en migratiestromen

De dynamiek van een bevolking van een bepaald gebied kan op een zeer eenvoudige manier worden samengevat in de demografische balansvergelijking. De balansvergelijking zegt dat de omvang van de bevolking op het einde van het jaar gelijk is aan de omvang van die bevolking bij het begin van het jaar, plus het aantal kinderen dat in de loop van het jaar wordt geboren, min het aantal mensen dat in de loop van het jaar sterft, plus de mensen die zich in de loop van het jaar in het gebied vestigen (immigraties), min degenen die het gebied verlaten en elders gaan wonen (emigraties)⁵.

Symbolisch kan dat als volgt worden uitgedrukt:

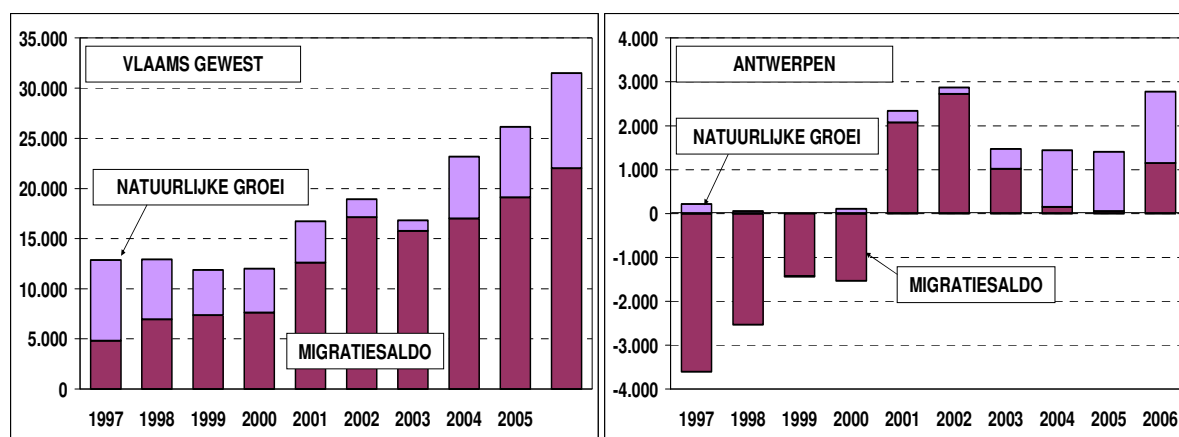
$$P^{t+1} = P^t + G^{t,t+1} - O^{t,t+1} + I^{t,t+1} - E^{t,t+1}$$

waarbij: P = Populatie G = Geboorten
 O = Overlijdens I = Immigraties
 E = Emigraties t = 1 januari van het jaar t

Na herschikking van bovenstaande vergelijking verschijnen de twee componenten van de totale groei, de natuurlijke groei (geboorten min overlijdens) en het migratiesaldo (immigraties min emigraties)

$$P^{t+1} - P^t = (G^{t,t+1} - O^{t,t+1}) + (I^{t,t+1} - E^{t,t+1})$$

Figuur 1 Natuurlijke groei en migratiesaldo, Vlaams Gewest en Antwerpen 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Het effect van het migratiesaldo op de totale groei van een bevolking is in sommige jaren zeer groot. Dat blijkt uit figuur 1 met links cijfers voor het Vlaamse Gewest⁶ en rechts cijfers voor de stad Antwerpen. Het rode (donkere) gedeelte stelt het migratiesaldo voor, het purpere (lichtere) is de natuurlijke groei. De figuur leert bovendien dat het migratiesaldo zeer sterk varieert van jaar tot jaar en dat de totale groei of krimp van een bevolking bijna

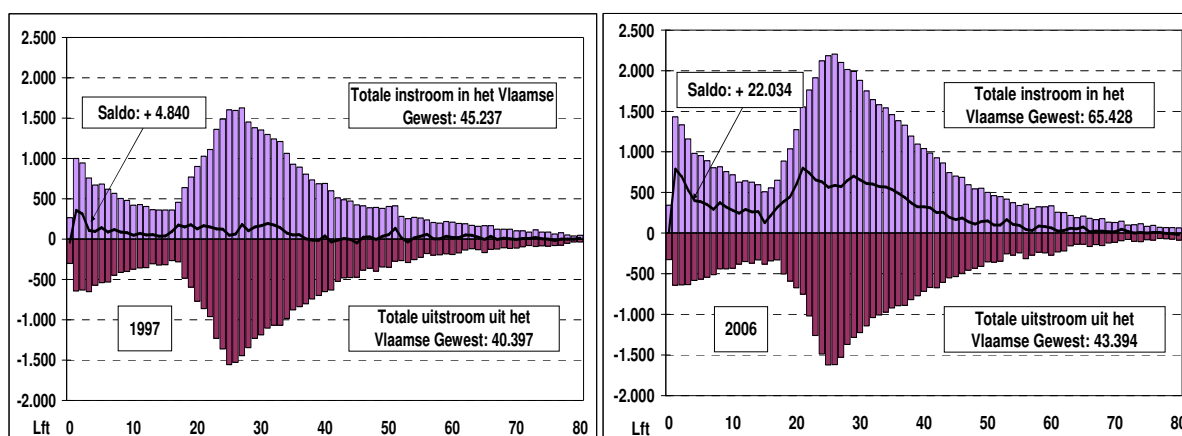
⁵ Dit is een vereenvoudiging. De realiteit is complexer en omvat het volgende: de bevolking op 31 december = bevolking op 1 januari + geboorten - sterfte + interne immigratie - interne emigratie + externe immigratie - (externe emigratie + schrappingen - herinschrijvingen) + verandering van (wacht)register + statistische aanpassing.

⁶ Het migratiesaldo is het verschil tussen het totale in- en uitstroom naar en van het Vlaamse Gewest, schrappingen en herinschrijvingen werden verrekend in de stroom naar het buitenland.

geheel op de rekening van migraties kan komen, zoals in 2003 in het Vlaamse Gewest en in meerdere jaren in de stad Antwerpen.

Migratiestromen hebben ook een effect op de leeftijdsopbouw van een bevolking. Het aantal geboorten beïnvloedt de leeftijdsopbouw alleen aan de basis die breder wordt wanneer het aantal geboorten toeneemt en smaller wordt wanneer dat aantal afneemt. Het effect van overlijdens manifesteert zich vooral aan de top van de leeftijdspiramide op oudere leeftijden waar de sterftekansen het grootst zijn. Migratiebewegingen hebben daartegenover een effect op de gehele leeftijdsopbouw, zoals blijkt uit figuur 2. Per leeftijd staat boven de nullijn de aangroei van de bevolking tengevolge van immigratie en onder de nullijn de vermindering tengevolge van emigratie. De zwarte lijn geeft het saldo en toont hoe de bevolking op alle leeftijden in meer of mindere mate aangroeit tengevolge van migratiebewegingen.

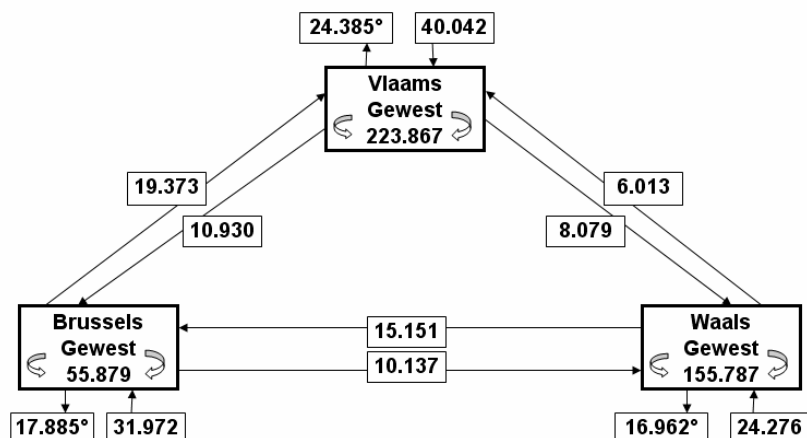
Figuur 2 Immigratie, emigratie en migratiesaldo, Vlaams Gewest 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Daarnaast is er uiteraard ook een effect op de samenstelling naar nationaliteit van de bevolking.

Alvorens in de volgende hoofdstukken in te gaan op enkele details van bovenstaande figuur geeft het volgende schema een globaal beeld van de migratiestromen en hun volume in het jaar 2006.

*De stromen naar het buitenland zijn als volgt samengesteld:
 Vlaams Gewest: 19.580 emigraties + 16.670 schrappingen - 11.865 herinschrijvingen = 24.385
 Waals Gewest: 14.887 emigraties + 12.666 schrappingen - 10.591 herinschrijvingen = 16.962
 Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 11.051 emigraties + 13.309 schrappingen - 6.475 herinschrijvingen = 17.885

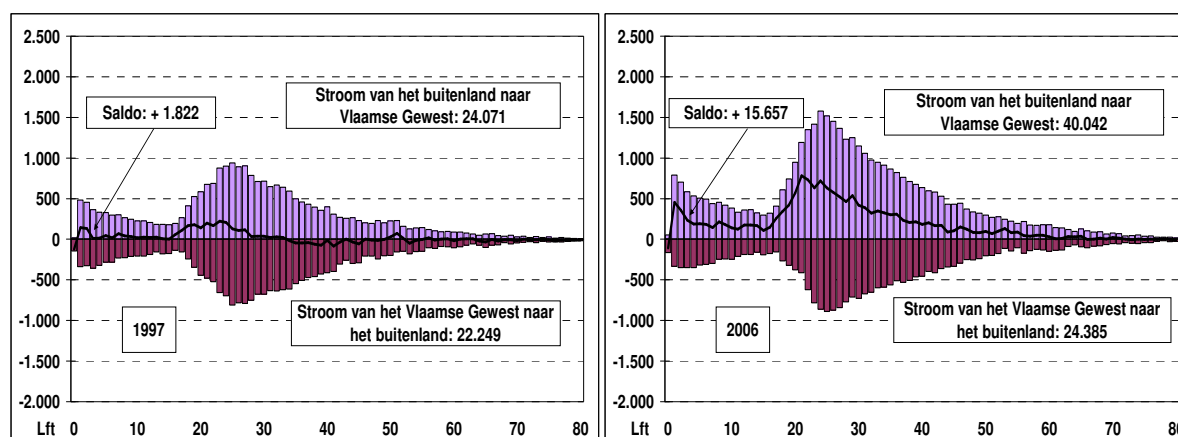
Tussen de 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest waren er in totaal 223.867 verhuisbewegingen. Er kwamen 40.042 personen vanuit het buitenland naar het Vlaamse Gewest (externe immigratie), terwijl 24.385 personen het Vlaamse Gewest verlieten en zich in het buitenland vestigden. De stroom van het Vlaamse naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ter grootte van 10.930 personen is in 2006 veel kleiner dan de stroom van 19.373 mensen die van het Brussels naar het Vlaamse Gewest verhuizen. De uitstroom naar het Waalse Gewest, 8.079 personen is groter dan de instroom vanuit het Waalse Gewest (6.013 personen). In totaal komen er 65.428 personen naar het Vlaamse Gewest terwijl er 43.394 weggaan, dat leidt in 2006 tot een positief migratiesaldo van 22.034 personen.

4. De migratiestromen met het buitenland

4.1. De migratiesaldi met het buitenland – situering

Figuur 3 is op dezelfde schaal opgemaakt als figuur 2, maar is beperkt tot de migratiestromen met het buitenland. Leeftijd is op deze figuren gedefinieerd als het verschil tussen het jaar waarin de migratie plaatsgrijpt en het geboortjaar⁷.

Figuur 3 Buitenlandse immigratie, emigratie en saldo, Vlaams Gewest 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) B
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Het leeftijdsprofiel van de buitenlandse migratie is zowel wat de instroom als de uitstroom betreft zeer typisch een verdeling met twee maxima: een grote groep van ca. 18 tot 45 jaar en in het zog daarvan de kinderen van deze groep in het leeftijdssegment van 0 tot ±9 jaar. Dat leeftijdsprofiel verandert nagenoeg niet in de loop van het decennium 1997 tot 2006.

Wat wél sterk verandert is het volume van de immigraties. Het gedeelte boven de nullijn in figuur 3 stijgt van iets meer dan 24.000 in 1997 tot bijna 40.042 in 2006. De emigratie, het gedeelte onder de nullijn, blijft stabiel tussen 20 à 25.000 personen. Het saldo stijgt bijgevolg sterk.

⁷ Migraties van nuljarigen zijn migraties van borelingen die (mee)verhuizen in het jaar waarin ze geboren zijn. Vandaar de soms kleine aantallen op leeftijd 0. Zie de databeschrijving in het Lexis-diagram in Annex.

Tabel 1 Migraties met het buitenland, Vlaams Gewest, 1997-2006

Jaar	Externe immigraties	Externe emigratie [°]	Saldo	Externe immigraties	Externe emigratie [°]	Saldo
1997	24.071	22.249	1.822	100	100	100
1998	25.009	20.982	4.027	104	94	221
1999	27.549	22.754	4.795	114	102	263
2000	28.222	22.808	5.414	117	103	297
2001	32.336	22.485	9.851	134	101	541
2002	34.684	20.705	13.979	144	93	767
2003	34.622	23.031	11.591	144	104	636
2004	34.628	22.926	11.702	144	103	642
2005	36.844	22.874	13.970	153	103	767
2006	40.042	24.385	15.657	166	110	859

[°] + schrappingen - herinschrijvingen

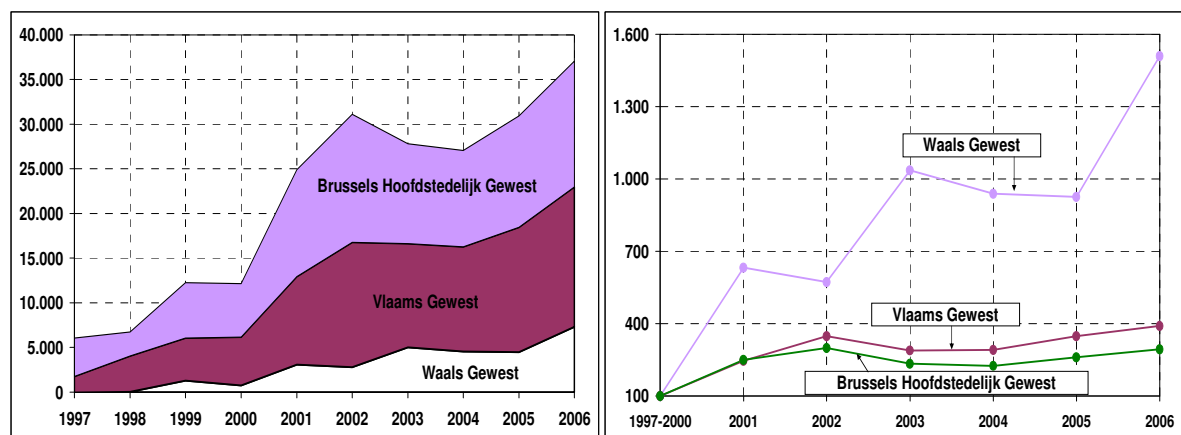
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)

Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

4.2. De migratiesaldi met het buitenland - vergelijking tussen de gewesten

Figuur 4 vergelijkt het buitenlandse migratiesaldo van het Vlaamse Gewest met dat van het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de periode van 1997 tot 2000 liggen de saldi in de drie gewesten, maar vooral in het Waalse Gewest, op een laag peil. Het is pas vanaf 2001 dat de cijfers naar een substantieel hoger niveau stijgen en in 2005 en 2006 doet zich nogmaals een stijging voor. Op het rechterpaneel van figuur 4 krijgt het gemiddelde migratiesaldo van de periode 1997-2000 de referentiewaarde 100. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het saldo verdrievoudigd tegenover de periode 1997-2000; in het Vlaamse Gewest is het verviervoudigd en in het Waalse Gewest is er een toename met een factor 15.

Figuur 4 Migratiesaldo met het buitenland per gewest, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)

Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Het aandeel van het Vlaamse Gewest in het totale externe migratiesaldo van België schommelt in de periode 2001-2006 rond 40 à 45%. Het aandeel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is in dezelfde periode gedaald van dichtbij 50% tot iets minder dan 40% in het jaar 2006. Het Waalse aandeel is opgeklommen tot bijna 20%. Toch is het moeilijk om in deze evoluties een duidelijke trend te ontdekken.

Tabel 2 Migratiesaldo met het buitenland per gewest, 1997-2006

Volume	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	1.822	4.027	4.795	5.414	9.851	13.979	11.591	11.702	13.970	15.657
Waals Gewest	-88	12	1.269	745	3.061	2.773	5.019	4.548	4.486	7.314
Brussels Hoofdst. Gewest	4.306	2.702	6.188	5.975	11.975	14.340	11.180	10.786	12.466	14.069
Totaal	6.040	6.741	12.252	12.134	24.887	31.092	27.790	27.036	30.922	37.040

Index (gemiddelde 1997-2000= 100)	1997-2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	100	245	348	289	291	348	390
Waals Gewest	100	632	572	1.036	939	926	1.510
Brussels Hoofdst. Gewest	100	250	299	233	225	260	294

Aandeel (in %)	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	30,2	59,7	39,1	44,6	39,6	45,0	41,7	43,3	45,2	42,3
Waals Gewest	-1,5	0,2	10,4	6,1	12,3	8,9	18,1	16,8	14,5	19,7
Brussels Hoofdst. Gewest	71,3	40,1	50,5	49,2	48,1	46,1	40,2	39,9	40,3	38,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

4.3. De buitenlandse migraties naar nationaliteit

Voor ruim driekwart van de totale instroom is het land van herkomst niet bekend. Om die reden worden de buitenlandse in- en uitstroom uitgesplitst naar nationaliteit (tabel 3). Er zijn grote verschillen in de verhuisbewegingen naargelang de nationaliteit van de betrokkenen. De stroom van Belgen die van het Vlaamse Gewest naar het buitenland verhuizen is groter dan de tegenovergestelde stroom. De data zijn niet gedetailleerd genoeg om na te gaan of dit tot Belg genaturaliseerde personen betreft of niet.

Tabel 3 Migraties met het buitenland naar nationaliteit, Vlaams Gewest, 1997-2006

Jaar	Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Saldo met het buitenland	Jaar	Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Saldo met het buitenland
1997	Nederland	5.443	3.845	1.598	2002	Nederland	7.366	3.300	4.066
	Marokko	1.019	167	852		Marokko	2.633	72	2.561
	Turkije	675	184	491		Turkije	2.047	107	1.940
						China	1.074	237	837
	Overige nationaliteiten	12.649	9.742	2.907		Polen	970	197	773
	Totaal niet Belgen	19.786	13.938	5.848		Ghana	420	-56 ^o	476
	Belgen	4.285	8.311	-4.026		Overige nationaliteiten	14.569	8.432	6.137
				Totaal niet Belgen	29.079	12.345	16.734		
				Belgen	5.605	8.416	-2.811		
				Algemeen totaal	34.684	20.705	13.979		
1998	Nederland	5.504	3.433	2.071	2003	Nederland	7.582	3.604	3.978
	Turkije	1.206	188	1.018		Marokko	2.564	129	2.435
	Marokko	1.094	108	986		Turkije	2.015	221	1.794
						China	852	340	512
	Overige nationaliteiten	12.709	9.202	3.507		Overige nationaliteiten	15.830	10.649	5.181
	Totaal niet Belgen	20.513	12.931	7.582		Totaal niet Belgen	28.843	14.943	13.900
	Belgen	4.496	8.051	-3.555		Belgen	5.779	8.088	-2.309
				Algemeen totaal	34.622	23.031	11.591		
1999	Nederland	5.422	3.723	1.699	2004	Nederland	7.666	3.493	4.173
	Servië en Montenegro	1.943	282	1.661		Marokko	2.196	155	2.041
	Marokko	1.200	175	1.025		Turkije	1.617	323	1.294
	Turkije	1.029	217	812		Polen	1.176	426	750
	Overige nationaliteiten	13.232	9.698	3.534		Overige nationaliteiten	16.400	10.284	6.116
	Totaal niet Belgen	22.826	14.095	8.731		Totaal niet Belgen	29.055	14.681	14.374
	Belgen	4.723	8.659	-3.936		Belgen	5.573	8.245	-2.672
				Algemeen totaal	34.628	22.926	11.702		
2000	Nederland	6.265	3.133	3.132	2005	Nederland	8.719	3.738	4.981
	Marokko	1.429	114	1.315		Marokko	2.012	180	1.832
	Turkije	1.382	145	1.237		Turkije	1.739	304	1.435
	Servië en Montenegro	93	1.039	-946		Polen	1.700	492	1.208
						India	816	331	485
	Overige nationaliteiten	13.941	9.254	4.687		Overige nationaliteiten	16.393	9.346	7.047
	Totaal niet Belgen	23.110	13.685	9.425		Totaal niet Belgen	31.379	14.391	16.988
				Belgen	5.465	8.483	-3.018		
				Algemeen totaal	36.844	22.874	13.970		
2001	Nederland	7.216	3.423	3.793	2006	Nederland	9.977	4.038	5.939
	Marokko	1.908	81	1.827		Marokko	2.417	174	2.243
	Turkije	1.630	160	1.470		Polen	2.807	868	1.939
	Polen	1.088	172	916		Turkije	1.704	415	1.289
	Frankrijk	1.345	882	463		Roemenië	632	148	484
						India	942	473	469
	Overige nationaliteiten	13.874	8.271	5.603		Overige nationaliteiten	16.363	9.407	6.956
Totaal niet Belgen	27.061	12.989	14.072	Totaal niet Belgen	34.842	15.523	19.319		
				Belgen	5.200	8.862	-3.662		
				Algemeen totaal	40.042	24.385	15.657		

^o negatieve waarde als gevolg van veel herschrijvingen
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Bij de in- en uitstroom zijn elk jaar ongeveer 170 verschillende nationaliteiten betrokken. Tabellen 3 en 4 zijn beperkt tot nationaliteiten waarvoor het jaarlijkse saldo minstens 450 personen betreft. In bijna heel de periode van 1997 tot 2006 domineren Nederlanders, Marokkanen en Turken het externe migratiesaldo in het Vlaamse Gewest. In 1999 is er een grote instroom uit Servië waar in maart van dat jaar de Navo bombardementen uitvoerde op doelen in Servië en Kosovo. Het jaar daarop keert een belangrijk deel van die vluchtelingen terug naar Servië. Vanaf het jaar 2001 wordt het migratiesaldo van Polen belangrijk.

Er zijn weinig verschillen met de buitenlandse stromen die van en naar het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaan (zie tabellen 4a en b).

Tabel 4a Migraties met het buitenland naar nationaliteit, Waals Gewest, 1997-2006

Jaar	Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Saldo met het buitenland	Jaar	Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Saldo met het buitenland
1997	Frankrijk	2.901	1.914	987	2002	Marokko	1.512	167	1.345
	Marokko	781	222	559		Frankrijk	3.381	2.246	1.135
	Overige nationaliteiten	9.100	7.659	1.441		Turkije	759	113	646
	Totaal niet Belgen	12.782	9.795	2.987		Overige nationaliteiten	10.242	6.565	3.677
	Belgen	3.694	6.769	-3.075		Totaal niet Belgen	15.894	9.091	6.803
	Algemeen totaal	16.476	16.564	-88		Belgen	4.540	8.570	-4.030
1998	Frankrijk	3.221	2.169	1.052	2003	Algemeen totaal	20.434	17.661	2.773
	Marokko	982	270	712		Frankrijk	3.464	2.094	1.370
	Overige nationaliteiten	9.113	8.151	962		Marokko	1.504	148	1.356
	Totaal niet Belgen	13.316	10.590	2.726		Turkije	778	90	688
	Belgen	4.113	6.827	-2.714		Overige nationaliteiten	10.204	5.618	4.586
	Algemeen totaal	17.429	17.417	12		Totaal niet Belgen	15.950	7.950	8.000
1999	Frankrijk	3.184	2.050	1.134	2004	Belgen	4.905	7.886	-2.981
	Servië en Montenegro	1.142	205	937		Algemeen totaal	20.855	15.836	5.019
	Marokko	1.030	239	791		Frankrijk	4.052	2.480	1.572
	Overige nationaliteiten	9.014	7.022	1.992		Marokko	1.662	189	1.473
	Totaal niet Belgen	14.370	9.516	4.854		Turkije	646	169	477
	Belgen	4.006	7.591	-3.585		Overige nationaliteiten	10.923	6.869	4.054
Algemeen totaal	18.376	17.107	1.269	Totaal niet Belgen	17.283	9.707	7.576		
2000	Frankrijk	3.224	1.984	1.240	2005	Belgen	5.013	8.041	-3.028
	Marokko	1.152	142	1.010		Algemeen totaal	22.296	17.748	4.548
	Turkije	688	169	519		Frankrijk	4.372	2.506	1.866
	Servië en Montenegro	22	498	-476		Marokko	1.492	190	1.302
	Overige nationaliteiten	9.269	7.348	1.921		Turkije	711	192	519
	Totaal niet Belgen	14.355	10.141	4.214		Overige nationaliteiten	11.452	7.040	4.412
Belgen	4.083	8.028	-3.945	Totaal niet Belgen	18.027	9.928	8.099		
Algemeen totaal	18.416	17.671	745	Belgen	5.086	8.699	-3.613		
2001	Marokko	1.370	95	1.275	2006	Algemeen totaal	23.113	18.627	4.486
	Frankrijk	3.343	2.119	1.224		Frankrijk	4.957	2.443	2.514
	DR Congo	527	-142	669		Marokko	1.700	138	1.562
	Turkije	624	88	536		Roemenië	565	106	459
	Overige nationaliteiten	9.748	6.527	3.221		Turkije	604	148	456
	Totaal niet Belgen	15.612	8.687	6.925		Overige nationaliteiten	11.341	6.729	4.612
Belgen	4.269	8.133	-3.864	Totaal niet Belgen	19.167	9.564	9.603		
Algemeen totaal	19.881	16.820	3.061	Belgen	5.109	7.398	-2.289		
				Algemeen totaal	24.276	16.962	7.314		

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Vanaf 2002 tot 2005 is het negatief saldo voor Belgen het grootste in het Waalse Gewest. In 2006 is het opnieuw het grootst in het Vlaamse Gewest. Het belangrijkste verschil is de afwezigheid van Nederlanders en de aanwezigheid van meer Fransen. Maar voor de rest zijn de Marokkanen en Turken in bijna alle jaren verantwoordelijk voor een belangrijk positief migratiesaldo. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk en het Waalse Gewest was er in 1999 en 2000 een grote in- en terugstroom met Servië en is er vanaf 2001 een belangrijke aangroei van het aantal Polen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er in de periode van 2001 tot 2004 ook een belangrijk saldo met mensen uit DR Congo.

**Tabel 4b Migraties met het buitenland naar nationaliteit, Brussels Hoofdstedelijk Gewest
1997-2006**

Jaar	Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Saldo met het buitenland	Jaar	Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Saldo met het buitenland
1997	Marokko	2.080	336	1.744	2002	Marokko	4.350	188	4.162
	Frankrijk	2.980	1.837	1.143		Frankrijk	3.547	2.243	1.304
						Polen	1.184	110	1.074
						Turkije	1.069	71	998
						DR Congo	696	-127	823
						China	596	102	494
	Overige nationaliteiten	11.610	8.651	2.959		Overige nationaliteiten	13.815	7.079	6.736
	Totaal niet Belgen	16.670	10.824	5.846		Totaal niet Belgen	25.257	9.666	15.591
Belgen	1.630	3.170	-1.540	Belgen	2.280	3.531	-1.251		
Algemeen totaal	18.300	13.994	4.306	Algemeen totaal	27.537	13.197	14.340		
1998	Marokko	2.251	387	1.864	2003	Marokko	4.376	309	4.067
	Frankrijk	3.004	2.274	730		Frankrijk	3.544	2.365	1.179
	Turkije	650	135	515		Turkije	1.038	166	872
						Polen	1.018	182	836
						DR Congo	553	103	450
	Overige nationaliteiten	10.959	9.938	1.021		Overige nationaliteiten	13.478	7.903	5.575
Totaal niet Belgen	16.864	12.734	4.130	Totaal niet Belgen	24.007	11.028	12.979		
Belgen	1.963	3.391	-1.428	Belgen	2.429	4.228	-1.799		
Algemeen totaal	18.827	16.125	2.702	Algemeen totaal	26.436	15.256	11.180		
1999	Marokko	2.707	411	2.296	2004	Marokko	4.156	393	3.763
	Servië en Montenegro	1.753	123	1.630		Polen	1.959	216	1.743
	Frankrijk	3.548	2.331	1.217		Frankrijk	4.207	2.832	1.375
						Turkije	974	191	783
						Roemenië	674	84	590
	Overige nationaliteiten	12.580	9.968	2.612		DR Congo	554	85	469
Totaal niet Belgen	20.588	12.833	7.755	Overige nationaliteiten	13.584	9.539	4.045		
Belgen	1.953	3.520	-1.567	Totaal niet Belgen	26.108	13.340	12.768		
Algemeen totaal	22.541	16.353	6.188	Belgen	2.346	4.328	-1.982		
2000	Marokko	3.087	317	2.770	2005	Algemeen totaal	28.454	17.668	10.786
	Frankrijk	3.698	2.128	1.570		Marokko	3.602	433	3.169
	Turkije	745	124	621		Polen	2.694	227	2.467
	Servië en Montenegro	77	485	-408		Frankrijk	4.750	3.037	1.713
						Roemenië	1.290	93	1.197
	Overige nationaliteiten	12.320	9.671	2.649		Turkije	939	145	794
Totaal niet Belgen	19.927	12.725	7.202	Nederland	811	349	462		
Belgen	2.125	3.760	-1.635	Overige nationaliteiten	13.919	9.856	4.063		
Algemeen totaal	21.975	16.000	5.975	Totaal niet Belgen	28.005	14.140	13.865		
2001	Marokko	3.794	175	3.619	2006	Belgen	2.402	3.801	-1.399
	Polen	1.579	107	1.472		Algemeen totaal	30.407	17.941	12.466
	Frankrijk	3.352	2.144	1.208		Marokko	3.371	322	3.049
	DR Congo	682	-227	909		Polen	3.227	397	2.830
	Turkije	733	76	657		Frankrijk	5.232	3.007	2.225
	onbepaald	315	-185	500		Roemenië	1.862	114	1.748
	Overige nationaliteiten	12.846	7.433	5.413		Turkije	695	163	532
	Totaal niet Belgen	23.301	9.523	13.778		Brazilië	522	70	452
Belgen	2.066	3.869	-1.803	Overige nationaliteiten	14.515	10.194	4.321		
Algemeen totaal	25.367	13.392	11.975	Totaal niet Belgen	29.424	14.267	15.157		
				Belgen	2.548	3.636	-1.088		
				Algemeen totaal	31.972	17.903	14.069		

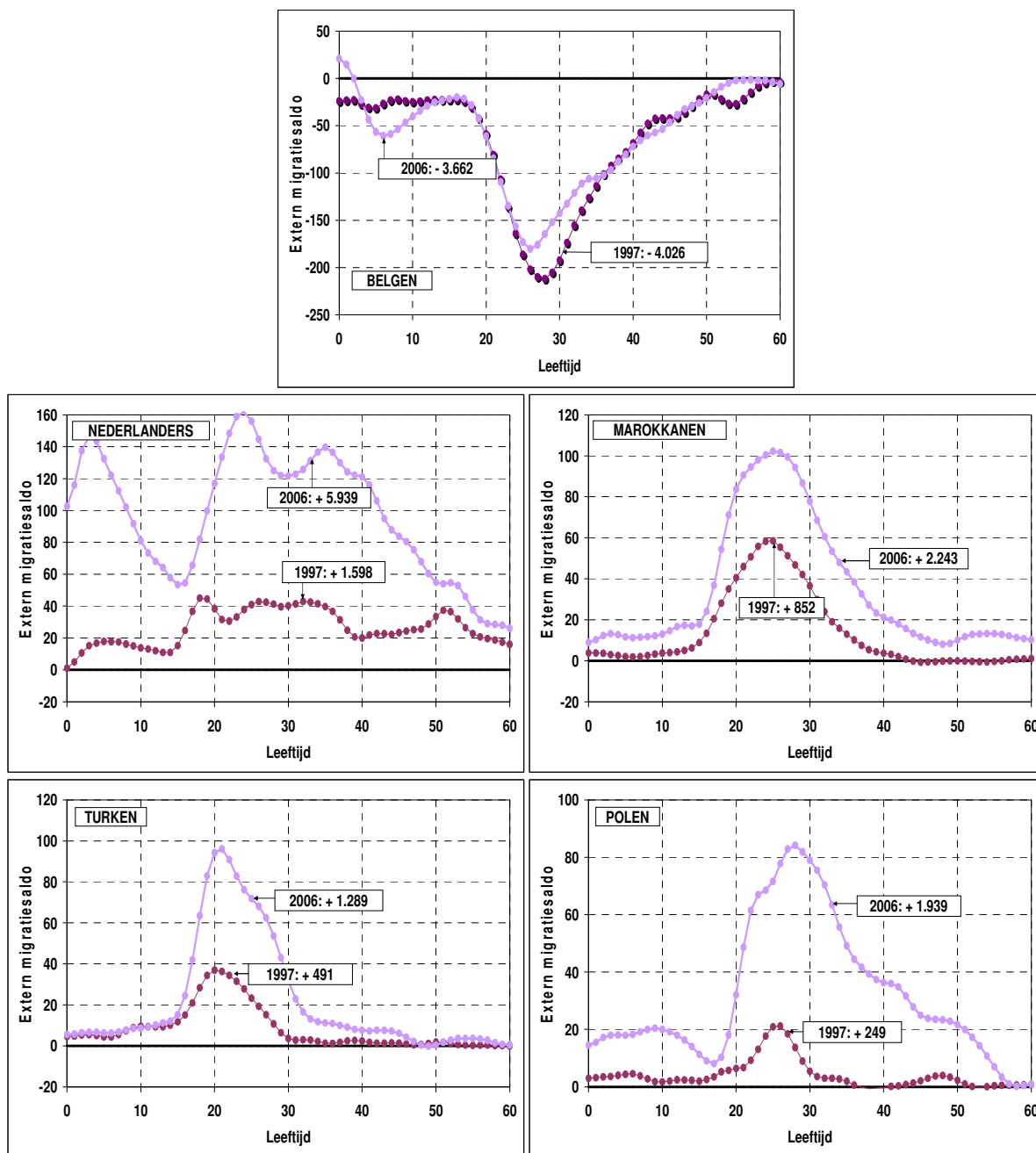
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

4.4. Buitenlandse migraties naar leeftijd en nationaliteit

In figuur 5 staat het leeftijdsprofiel⁸ uitgetekend van de nationaliteiten die een groot aandeel van het jaarlijkse externe migratiesaldo vertegenwoordigen. De figuren zijn beperkt tot het leeftijdssegment van 0 tot 60 jaar omdat het saldo voorbij leeftijd 60 praktisch nul is. Het (negatieve) migratiesaldo van de bevolking van *Belgische nationaliteit* die het Vlaamse Gewest verlaat is vooral groot in het leeftijdssegment van 25 tot 35 jaar. Het profiel is in 2006 nauwelijks van vorm veranderd ten opzichte van het profiel in 1997.

Het (positieve) migratiesaldo van *Nederlanders* heeft hoge waarden bij kinderen jonger dan 5 jaar en bij volwassenen van 20 tot 40. Maar zelfs in de leeftijdsgroep van 40 tot 60 is er nog een belangrijk positief saldo.

Figuur 5 Migratiesaldo met het buitenland naar nationaliteit en leeftijd, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

⁸ De grote schommelingen in de ruwe data per leeftijd werden met behulp van een voortschrijdend gemiddelde over verschillende leeftijden afgevlakt. Daardoor komt het onderliggende patroon duidelijker tot uiting.

Het leeftijdsprofiel van het positieve saldo van Marokkanen en Turken is zeer gelijklopend. Voor beide nationaliteiten worden vanaf de leeftijd van 18 jaar hoge waarden genoteerd. Bij de Marokkanen lopen die hoge waarden door tot ongeveer leeftijd 30. Het Turkse profiel is iets meer toegespitst op jongere leeftijden. In vergelijking daarmee is het Poolse profiel iets gelijkmatiger over de leeftijden verspreid met hoge waarden in de leeftijdsgroep van 20 tot 30 maar ook nog tamelijk hoge saldi op latere leeftijden.

4.5. Buitenlandse migraties naar geslacht

Wat de samenstelling naar geslacht betreft, bestaat het totale migratiesaldo vooral uit vrouwen. In 1997 was dat zeer extreem het geval en bevatte de netto-instroom slechts 11 mannen per 100 vrouwen. In het jaar 2002 werd totnogtoe de meest gelijke verhouding genoteerd: 90 mannen per 100 vrouwen. In 2006 ligt de waarde op 86 mannen per 100 vrouwen.

Een opsplitsing naar de belangrijkste nationaliteiten nuanceert dat beeld. Het (negatieve) saldo van Belgen bestaat dominant uit mannen. Extreme waarden worden opgetekend in 1999, met 163 mannen van Belgische nationaliteit die het Vlaamse Gewest verlaten per 100 vrouwen. In 2003 is de verhouding veel minder extreem met 105 mannen per 100 vrouwen. Ook bij de Nederlanders is het saldo dominant mannelijk met als uitersten 133 mannen per 100 vrouwen in 1999 en een waarde van 107 in het jaar 2006.

Bij de Marokkanen slaat de geslachtsverhouding vanaf het jaar 2003 om van dominant mannelijk, met een piekwaarde van 154 mannen per 100 vrouwen in 2001, naar dominant vrouwelijk, met waarden die schommelen van 71 tot 88 mannen per 100 vrouwen. De geslachtsverhouding van het Turkse migratiesaldo is, op de jaren 2001 en 2002 na, licht in het voordeel van de vrouwen.

Het migratiesaldo van de Polen is in de tijd zeer sterk veranderd qua geslachtssamenstelling. Tot en met het jaar 2004 bestond het saldo voornamelijk uit vrouwen met waarden die schommelden tussen 18 en 70 mannen per 100 vrouwen in 1997 en 2001. In de jaren 2005 en 2006 is dat beeld radicaal veranderd: in 2006 bestond het saldo uit 164 mannen per 100 vrouwen.

Tabel 5 Aantal mannen per 100 vrouwen, extern migratiesaldo, 1997-2006

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belg	142	132	163	135	144	144	105	106	134	110
Nederland	116	109	133	119	126	113	115	123	108	107
Polen	18	60	27	32	70	61	57	69	123	163
Marokko	124	114	119	93	154	109	76	71	84	88
Turkije	97	90	88	94	103	112	96	99	96	99
Alle nationaliteiten	11	48	48	59	84	90	74	72	76	87

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

4.6. Buitenlandse migraties naar gemeenten

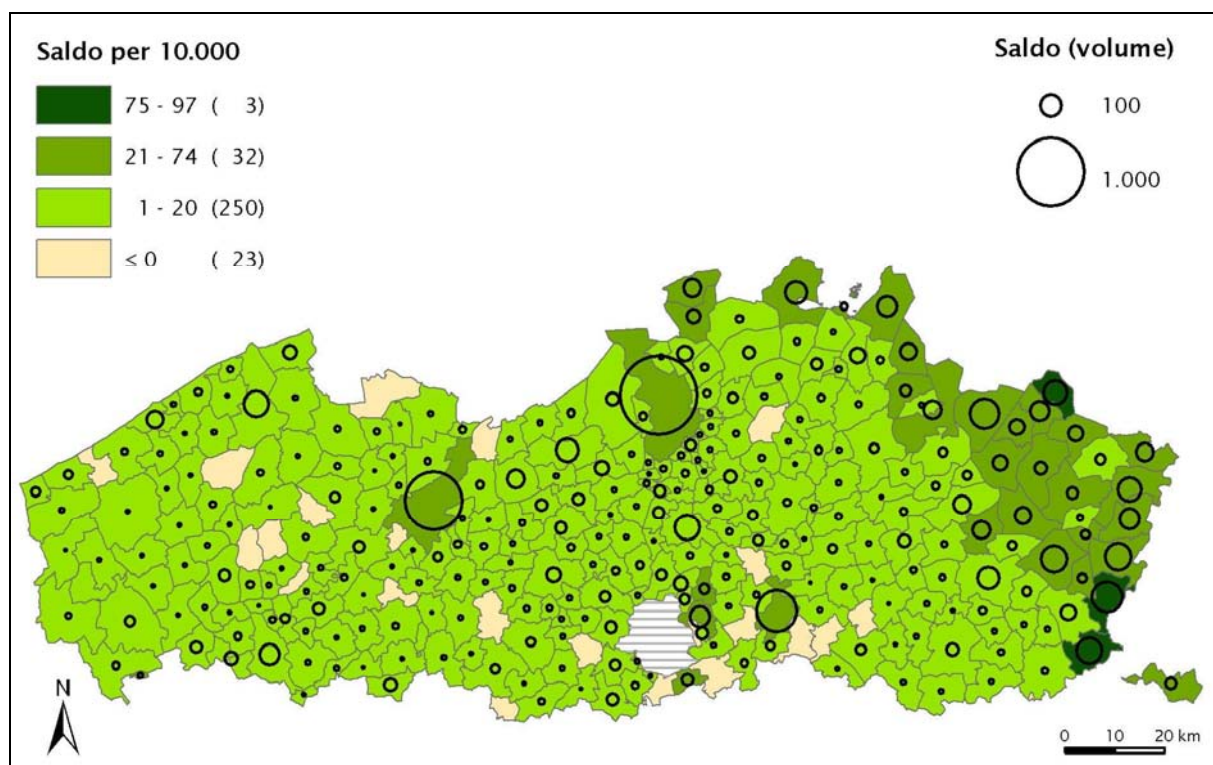
Voor de bespreking van de spreiding van het externe migratiesaldo over de 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest is het belangrijk om voor ogen te houden dat het saldo van niet-Belgische nationaliteit in heel de beschouwde periode voor het overgrote deel van de nationaliteiten positief is: het aantal inwoners van niet-Belgische nationaliteit neemt toe. Het saldo van Belgen is daarentegen in heel de beschouwde periode negatief en dat betekent dus een verlies aan inwoners van Belgische nationaliteit.

4.6.1. Het buitenlandse migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit naar plaats van vestiging

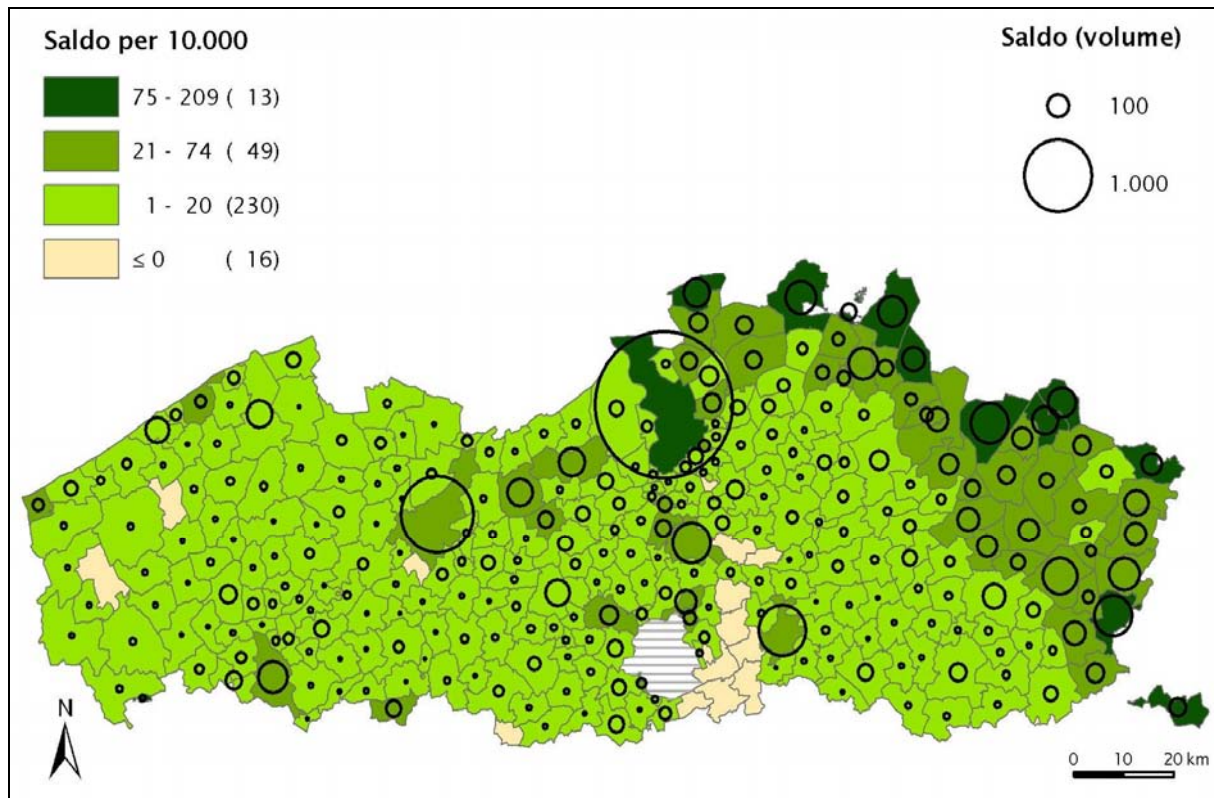
De verdeling van het externe migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit over de 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest is zeer ongelijk. In 2006 was er in de stad Antwerpen een vestigingsoverschot van 5.546 personen van vreemde nationaliteit. Het verschil met Gent, de tweede grootste stad van het Vlaamse Gewest, is groot: daar vestigden zich netto 1.281 buitenlandse immigranten op de voet gevolgd door Leuven met 1.213. Dan volgen 13 steden en gemeenten die elk tussen 1 en 2% van de netto buitenlandse instroom ontvangen, wat een volume betekent van ongeveer 180 tot 350 personen. De overige 292 gemeenten ontvangen elk minder dan 1%. Op kaarten 1a tot 1c worden deze aantallen voorgesteld met cirkels van verschillende grootte. Gemeenten waar geen cirkel in staat hebben een negatief extern migratiesaldo van niet-Belgen.

Op de kaarten 1a tot 1c wordt het migratiesaldo ook uitgedrukt *per 10.000 inwoners van de ontvangende gemeente*. De variatie in scores is relatief beperkt en gaat in 2006 van -33 tot +184 en is zéér ongelijk verdeeld. Groentinten zijn positieve saldi, hoe groener, hoe hoger het saldo. Kaart 1 geeft gemiddelde waarden voor drie verschillende periodes. Het is duidelijk dat het Vlaams Gewest geleidelijk meer en meer een netto immigratieland wordt, want de kaart kleurt groener. Op de kaart van 1997 tot 2000 zijn er nog 23 gemeenten met een negatief saldo, in de periode 2004 tot 2006 zijn er nog maar 13.

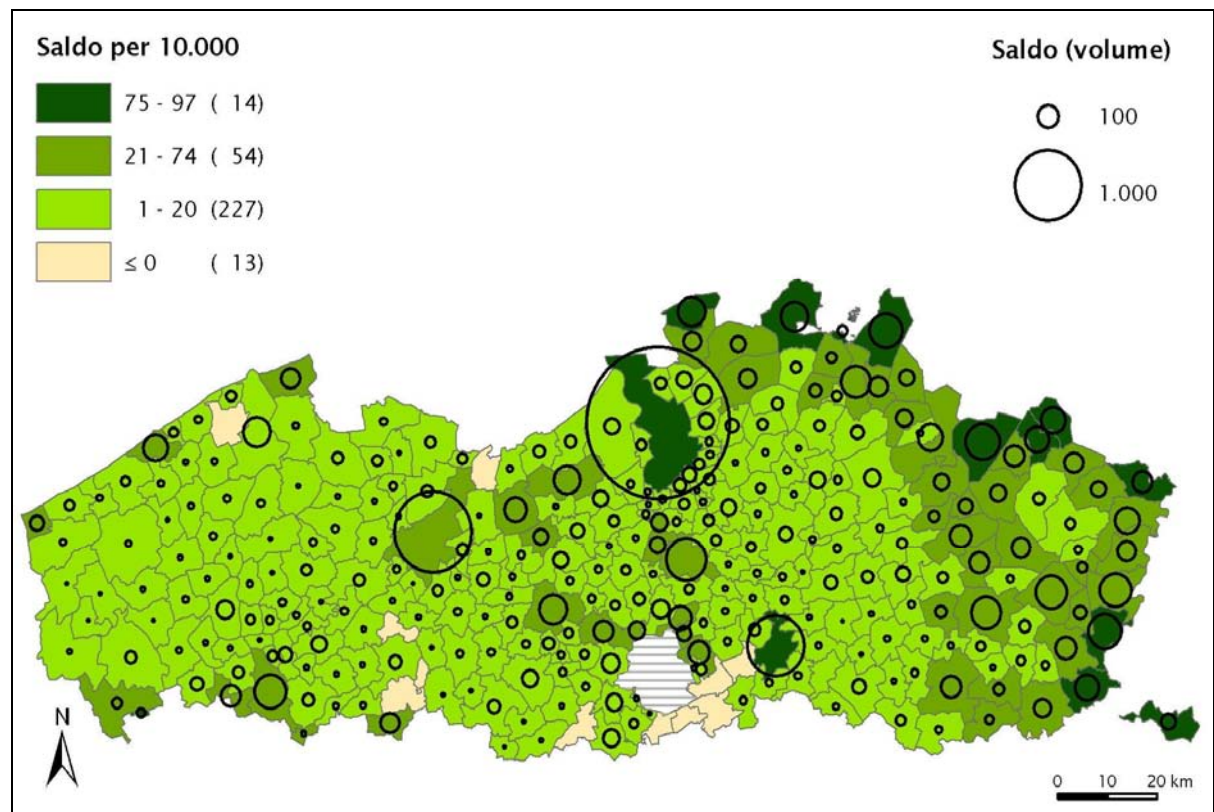
Kaart 1a Buitenlands migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit in volume en per 10.000 inwoners, 1997-2000

Kaart 1b Buitenlands migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit in volume en per 10.000 inwoners, 2001-2003

Kaart 1c Buitenlands migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit in volume en per 10.000 inwoners, 2004-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In de drie onderscheiden periodes situeren de hoogste scores zich in de grensgemeenten met Nederland. In de periode 2004-2006 zijn dat Antwerpen, Essen, Hoogstraten Baarle-Hertog en Ravels in de provincie Antwerpen en Lommel, Neerpelt, Hamont-Achel, Kinrooi, Lanaken, Riemst en Voeren in de provincie Limburg. Ook Mesen, dat grenst aan het Waalse Comines-Warneton vlakbij Frankrijk en Leuven zitten in de categorie met de hoogste scores met een nettosaldo van meer dan 75 niet-Belgische immigranten per 10.000 inwoners in de ontvangende gemeente.

Het aantal gemeenten met een negatief saldo is beperkt en ook de omvang van het saldo is beperkt. De gemeenten met de grootste negatieve scores liggen aan de zuid- en oostgrens van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de periode 2004-2006 zijn dat Pepingen, St.-Genesius-Rode, Hoeilaart, Overijse, Tervuren en Bertem. In het overgrote deel van de Vlaamse gemeenten liggen de externe migratiesaldi van niet-Belgen erg laag, ook in de Oost- en West-Vlaamse gemeenten die aan de provincie Zeeland grenzen.

De samenstelling naar nationaliteit verschilt sterk naargelang de gemeente van bestemming. Tabel 6 geeft details over de saldi voor Antwerpen, Gent, Leuven en 6 gemeenten aan de zuidoostelijke rand van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (St. Genesius-Rode, Hoeilaart, Overijse, Tervuren, Kraainem en Kortenberg).

Tabel 6 Buitenlands migratiesaldo van vreemde nationaliteit: Antwerpen, Gent, Leuven en de zuidoostelijke rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, per nationaliteit, 1997-2006

ANTWERPEN	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nederland	83	98	98	227	275	343	353	601	1.033	1.469
Marokko	350	437	401	526	817	1.191	1.172	869	822	1.066
Polen	34	54	65	98	499	333	149	230	437	743
Turkije	72	175	96	154	294	432	345	235	292	328
India	37	8	16	59	125	188	228	162	205	165
Spanje	-12	-24	-11	-56	3	2	-8	33	93	128
Rusland	32	42	40	31	39	38	9	13	47	116
Ghana	19	49	61	46	120	210	117	63	151	108
Roemenië	9	3	22	11	39	31	21	36	114	96
Bulgarije	17	3	11	31	41	27	37	78	83	92
Andere	305	471	1.129	-50	1.814	1.984	1.273	1.279	1.405	1.235
Totaal	946	1.316	1.928	1.077	4.066	4.779	3.696	3.599	4.682	5.546

GENT	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Turkije	130	268	204	292	384	453	445	298	353	262
Slovakije	-2	5	1	7	8	13	21	50	184	198
Nederland	4	24	7	64	63	9	108	101	135	167
Bulgarije	-1	13	-1	10	38	64	49	60	123	108
Polen	8	17	9	23	50	88	21	59	79	92
Marokko	46	41	34	55	78	89	60	60	72	78
Ghana	5	24	25	39	54	92	64	33	72	49
Pakistan	4	13	3	-2	3	17	15	22	24	39
India	-2	17	23	24	10	31	4	10	45	30
Iran	6	7	0	-6	11	-8	24	36	23	28
Andere	274	1.000	282	1.404	1.130	2.636	-860	666	1.204	2.426
Totaal	472	1.429	587	1.910	1.829	3.484	-49	1.395	2.314	3.477

LEUVEN	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nederland	26	38	7	61	-9	26	-103	40	115	153
Polen	9	1	25	32	26	42	20	29	68	102
China	-25	13	16	32	100	348	183	59	-126	72
Spanje	33	67	-15	70	43	62	-120	6	43	62
Italië	23	47	-38	25	16	37	-59	-8	27	61
Verenigde Staten	-19	30	-39	38	40	84	-149	-22	27	54
Frankrijk	16	39	14	45	22	37	-24	5	15	47
India	14	6	0	25	3	46	3	9	5	45
Duitsland	2	30	4	24	18	22	-43	17	52	43
Marokko	24	31	19	35	27	62	23	36	40	42
Andere	34	198	148	315	279	552	-161	162	336	532
Totaal	137	500	141	702	565	1.318	-430	333	602	1.213

Z-O RAND BRUSSEL	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Verenigd Koninkrijk	-28	-148	36	32	-84	-213	-82	-45	-79	-156
Verenigde Staten	-68	-83	4	-100	-65	-85	-32	-16	-9	-112
Duitsland	-2	-29	-32	-28	-15	-91	16	10	-61	-87
Nederland	-32	-23	-3	23	1	23	24	45	-4	-33
Ierland	9	-18	-13	-3	-8	24	1	11	-26	-12
Italië	13	-23	9	-23	-12	2	-22	11	16	-12
Australië	9	15	-1	6	-2	-3	1	-1	-10	-10
Colombia	-1	-2	2	6	-1	-1	14	4	-7	-6
Zuid-Afrika	-7	8	2	3	23	-19	0	1	21	-5
Bolivia	0	1	0	-2	1	-1	0	4	3	-5
Andere	171	30	-98	125	75	59	49	75	166	195
Totaal	64	-272	-94	39	-87	-305	-31	99	10	-243

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

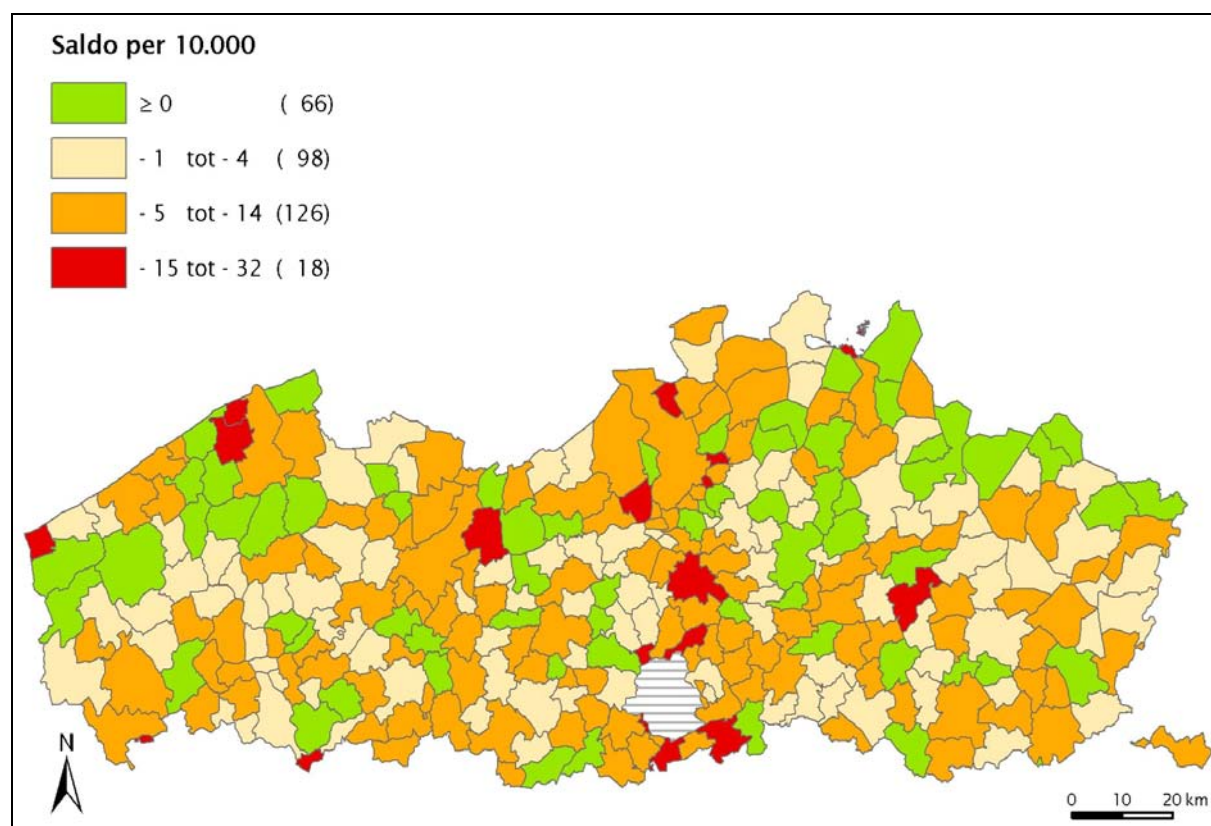
De immigranten die in Antwerpen en Gent terechtkomen zijn, naast Nederlanders, vooral relatief grote aantallen inwoners uit minder welvarende economische landen: Marokkanen, Turken en Polen. In Gent is er een groeiende instroom van Bulgaren, Ghanezen en Slovenen. In Leuven vestigen zich vooral studenten uit rijke moderne industriestaten en de 'nieuwe economische groeilanden' China en India, voornamelijk in de leeftijdsgroep van 18 tot 30 jaar.

Het buitenlandse migratiesaldo in de zuidoostelijke rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is negatief omdat de instroom van 30 tot 40-jarigen en hun jonge kinderen (van 0 tot 9 jaar) kleiner is dan de uitstroom van mensen die ouder zijn dan 40 en hun kinderen die in de leeftijdsgroep van 10 tot 20 jaar zitten. Het betreft, in tegenstelling met Antwerpen en Gent, bijna uitsluitend inwoners uit rijke moderne industriestaten, waarschijnlijk zijn het personen die in de Europese instellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of in grote buitenlandse bedrijven werken.

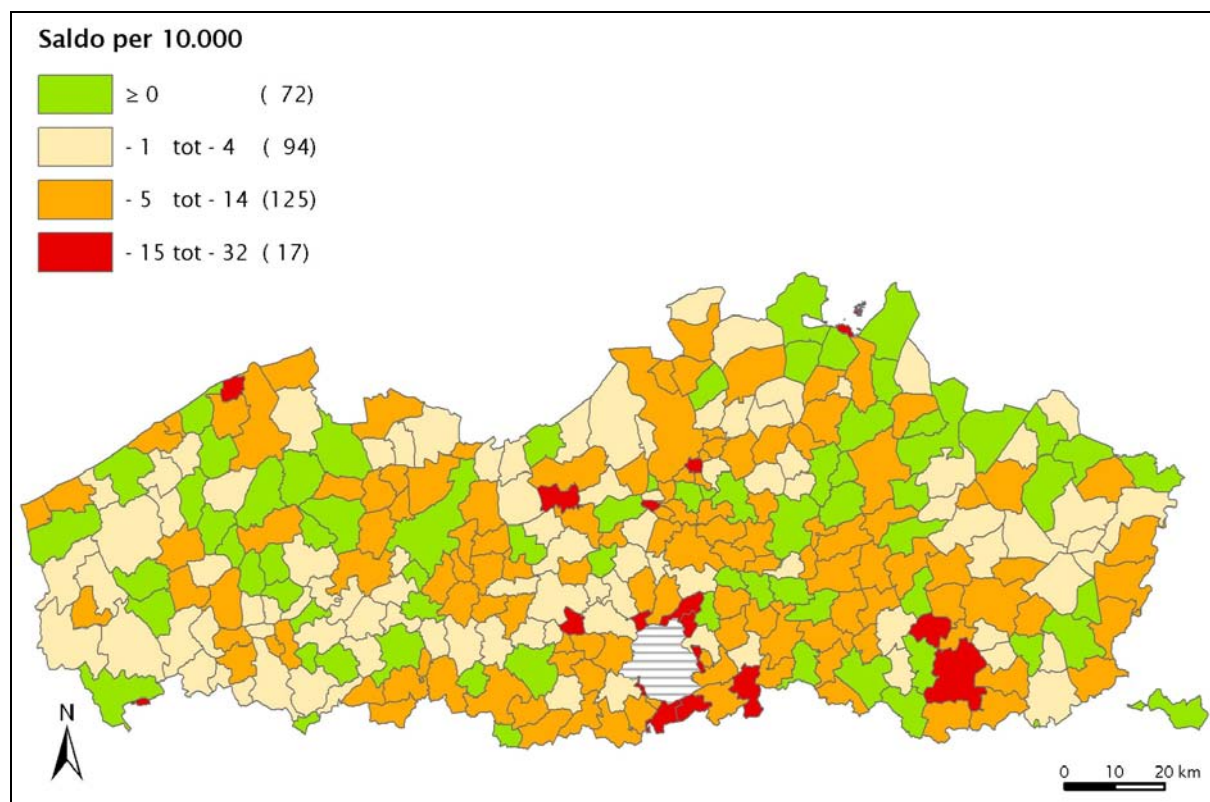
4.6.2. *Het buitenlandse migratiesaldo van Belgische nationaliteit naar plaats van vestiging*

Het extern migratiesaldo van Belgische nationaliteit is negatief, maar het daalt niet verder (zie ook figuur 5). In de periode 1997 tot 2000 was dat saldo in 261 gemeenten negatief (op 308) terwijl het in de periode van 2004 tot 2006 nog maar in 236 gemeenten negatief is. Er is geen duidelijk patroon te ontdekken, maar het valt toch op dat de sterkst negatieve scores opnieuw voorkomen in enkele gemeenten die grenzen aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waar ook al sterk negatieve saldi van niet-Belgische nationaliteit werden opgetekend. Daar komen nog enkele gemeenten bij aan de Noordgrens van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij: Wemmel, Vilvoorde en Machelen.

Kaart 2a Buitenlands migratiesaldo van Belgische nationaliteit per 10.000 inwoners, 2001-2003

Kaart 2b Buitenlands migratiesaldo van Belgische nationaliteit per 10.000 inwoners, 2004-2006

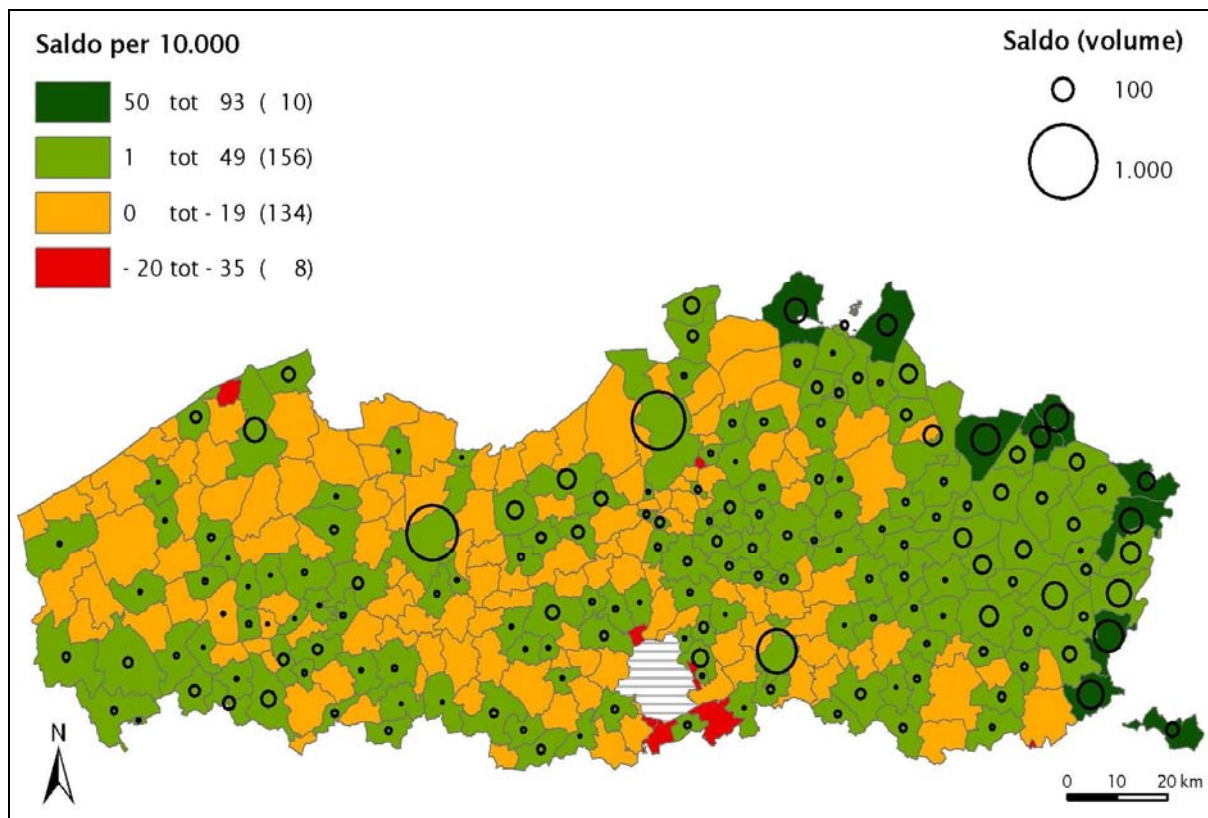

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

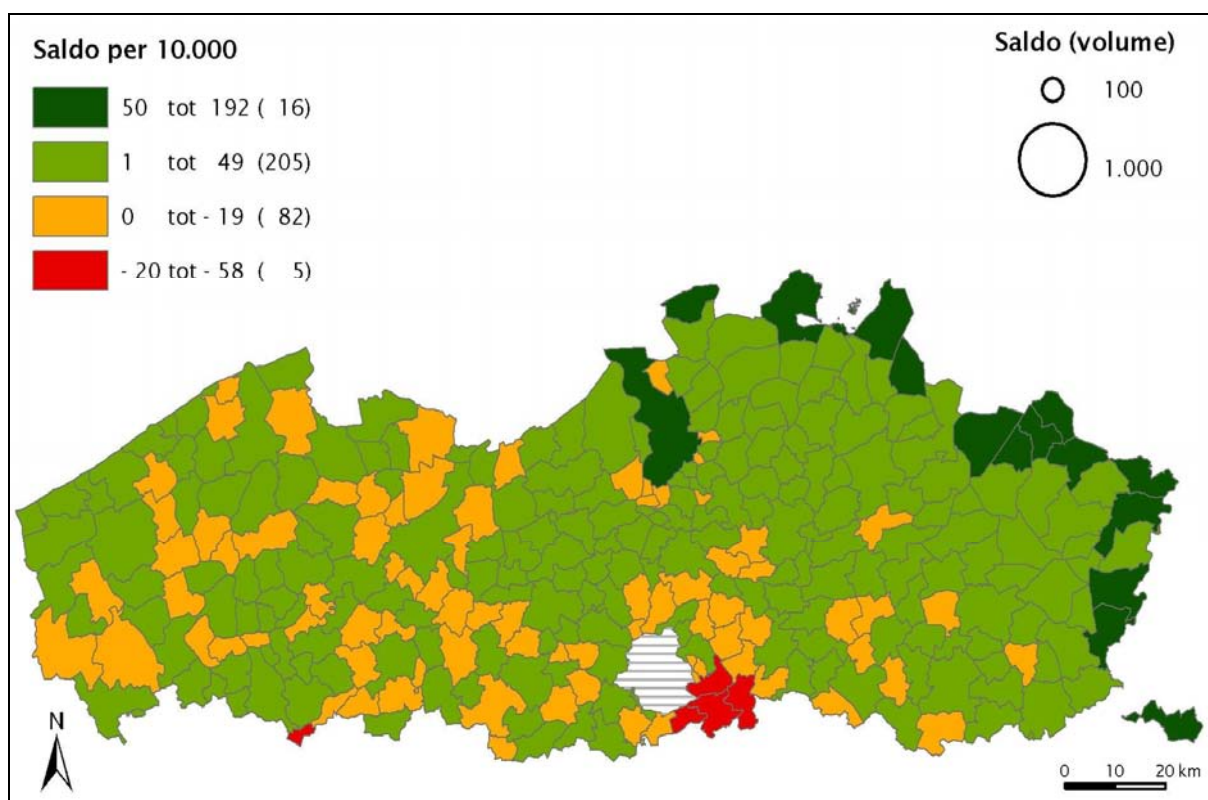
4.6.3. Het totale migratiesaldo met het buitenland

De kaarten 3a tot 3c met het totale externe migratiesaldo, d.w.z. Belgen en vreemdelingen samen, lijken sterk op die met het externe migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit. Het aantal gemeenten met een positief saldo neemt sterk toe. Antwerpen, Gent en Leuven en de grensgemeenten met Nederland hebben de hoogste positieve waarden in de periode van 2004 tot 2006. In de provincie Antwerpen zijn dat Essen, Hoogstraten, Baarle-Hertog, Ravels, Oud-Turnhout en Retie. In de provincie Limburg zijn dat Lommel, Overpelt, Neerpelt, Bocholt, Kinrooi, Maaseik, Maasmechelen, Lanaken, Riemst en Voeren. In al die gemeenten is het totale externe migratiesaldo groter of gelijk aan 50 per 10.000 inwoners. Aan het andere eind van het spectrum met relatief belangrijke negatieve waarden zitten gemeenten die aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest grenzen. Voor de jaren 2004-2006 zijn dat Hoeilaart, St. Genesius-Rode, Kraainem en Drogenbos, maar ook Overijse, Glabbeek en Tervuren noteren in het jaar 2006 belangrijke negatieve waarden (≤ 30 per 10.000).

Kaart 3a Totaal buitenlands migratiesaldo in volume en per 10.000 inwoners, 1997-2000

Kaart 3b Totaal buitenlands migratiesaldo in volume en per 10.000 inwoners, 2001-2003

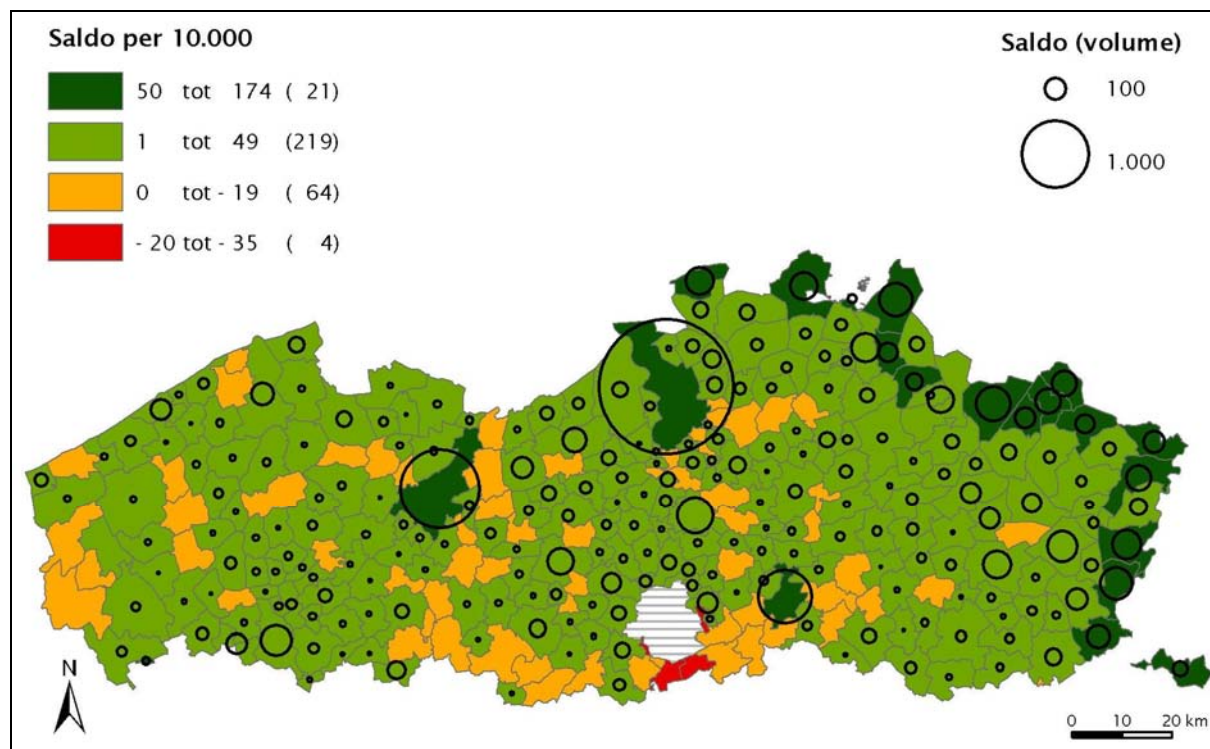

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Qua volume steekt Antwerpen v er boven de rest uit. Gemiddeld was er in de periode van 2004 tot 2006 een extern vestigingsoverschot van meer dan 4.000 personen (4.802 in 2006). Gent en Leuven met overschotten van gemiddeld meer dan 1.300 resp. 600 volgen op de tweede en derde plaats. Mechelen komt op de vierde plaats, maar dat is met een gemiddeld extern vestigingsoverschot van minder dan 300 personen een totaal andere orde van grootte.

Wanneer enkel gekeken wordt naar de cijfers van 2006, komt Kortrijk op de vierde plaats met een extern migratieoverschot van 320 personen.

Kaart 3c Totaal buitenlands migratiesaldo in volume en per 10.000 inwoners, 2004-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

4.6.4. De migratiestromen met het buitenland: samenvatting

Het saldo van de migratiestromen met het buitenland is in de periode van 1997 tot 2006 gegroeid van 1.822 personen naar 15.657, dat is een toename met een factor 8. De instroom vanuit het buitenland groeit van iets meer dan 24.000 personen in 1997 tot meer dan 40.000 in 2006, terwijl de uitstroom naar het buitenland relatief stabiel blijft: iets meer dan 22.000 externe emigranten in 1997 en iets meer dan 24.000 in 2006. Het verschil tussen beide, het saldo, groeit bijgevolg sterk aan.

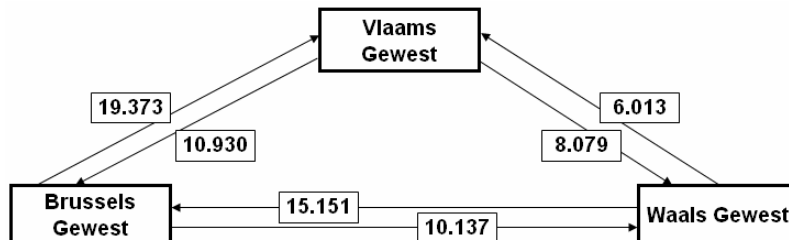
Bij nader onderzoek komt aan het licht dat meer Belgen naar het buitenland verhuizen in heel de periode van 1997 tot 2006 dan er in België komen wonen. Het saldo varieert tussen - 2.309 in 2003 en -4.221 in het jaar 2001. Het saldo met het buitenland van niet-Belgen is positief en stijgt continu: van 5.801 personen in 1997 naar 19.290 in 2006.

Positieve migratiesaldi worden vooral in de grensgemeenten met Nederland genoteerd. Negatieve saldi zijn voornamelijk geconcentreerd in gemeenten ten zuidoosten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Qua volume worden de hoogste saldi geregistreerd in Antwerpen en Gent. Leuven komt op de derde plaats. In Antwerpen domineren inwijkelingen van Nederlandse, Marokkaanse, Turkse en Poolse origine. In Gent zijn het vooral Turken. In Leuven zijn het studenten uit rijkere industrielanden die in de universiteitsstad blijven wonen.

5. De migratiestromen met het Brussels Hoofdstedelijk en het Waalse Gewest

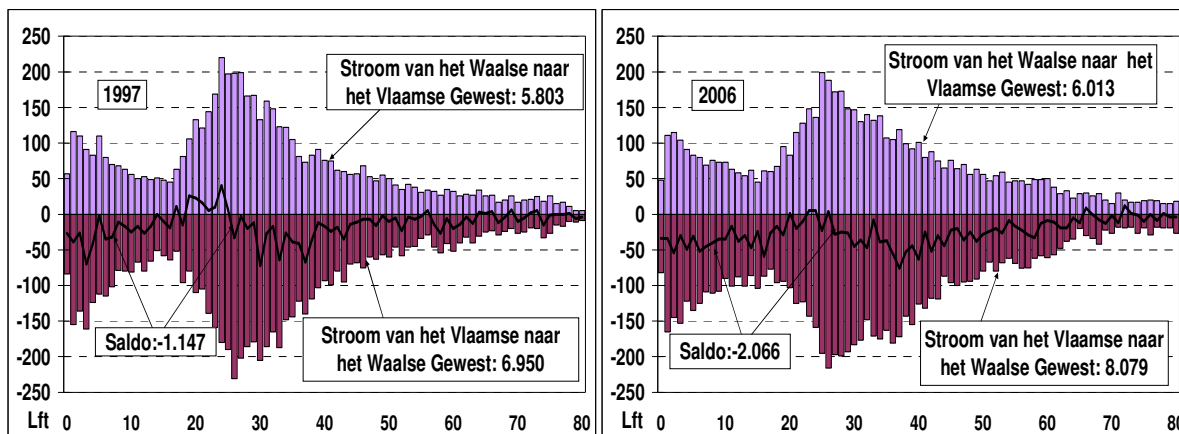
5.1. Overzicht van de intergewestelijke migratiestromen

Onderstaand schema brengt de orde van grootte van de intergewestelijke migratiestromen in het jaar 2006 in beeld.

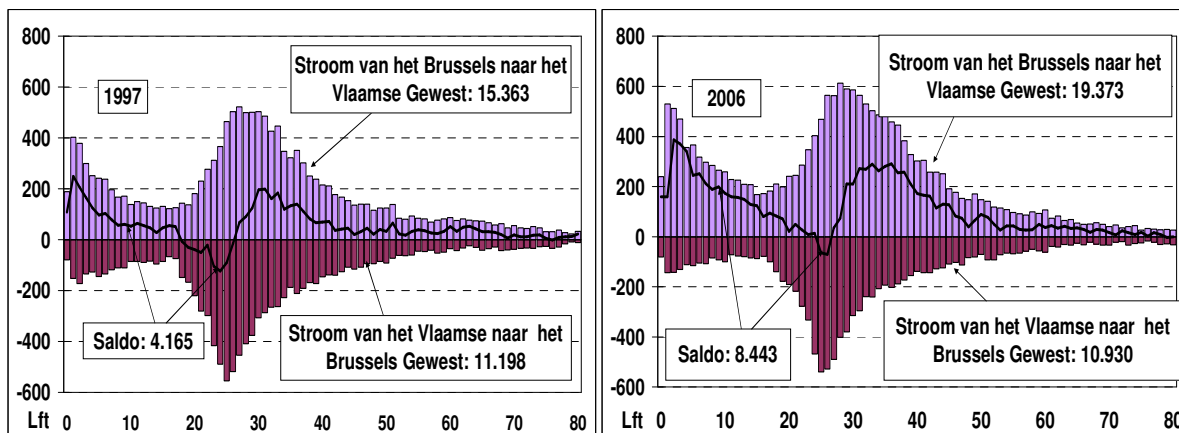
Figuren 6 en 7 geven daarover meer details naar leeftijd en tonen de evolutie tussen 1997 en 2006. Boven de nullijn staat de instroom en onder de nullijn de uitstroom. De volle lijn geeft het saldo. Noteer dat de schaal van figuren 6 en 7 verschilt. Het saldo met het Waalse Gewest is zowel in 1997 als in 2006 negatief. In 2006 is het negatief op alle leeftijden, terwijl er in 1997 nog een licht overschot werd geboekt bij de 20- tot 25-jarigen. Het deficit is in 2006 iets groter dan in 1997: het aantal Vlamingen dat naar het Waalse Gewest verhuisde, nam toe terwijl de migratiestroom in de andere richting nagenoeg even groot bleef.

Figuur 6 Migratiestromen tussen het Waalse en het Vlaamse Gewest, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Figuur 7 Migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaamse Gewest, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Het saldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Figuur 7) is positief en is in de periode van 1997 tot 2006 verdubbeld omdat de stroom van het Brussels Hoofdstedelijk naar het Vlaamse Gewest toenam en tegelijkertijd de stroom van het Vlaamse Gewest naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest afnam. In 1997 was enkel in het leeftijdssegment van ongeveer 18 tot 25 jaar de stroom naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest groter dan de omgekeerde stroom. In 2006 is dat leeftijdssegment veel kleiner geworden en betreft het enkel nog de 25 en 26-jarigen.

In tabel 7 staan de cijfers voor alle jaren. Zo blijkt dat het negatieve saldo met het Waalse Gewest progressief toeneemt vanaf 1997 tot 2006. Het migratiesaldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest neemt af (-12%) van 1997 tot 2000 en stijgt nadien vrij snel tot een waarde die in 2006 meer dan dubbel zo groot is dan het saldo in 1997.

Tabel 7 Migratiestromen tussen het Vlaamse Gewest en het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006

	Immigratie vanuit het Waalse Gewest	Emigratie naar het Waalse Gewest	Saldo met Waals Gewest	Immigratie vanuit het Brussels Gewest	Emigratie naar het Brussels Gewest	Saldo met Brussels Gewest
1997	5.803	6.950	-1.147	15.363	11.198	4.165
1998	5.825	6.943	-1.118	15.376	11.316	4.060
1999	5.866	7.312	-1.446	15.453	11.415	4.038
2000	5.729	7.190	-1.461	14.355	10.683	3.672
2001	5.598	7.147	-1.549	14.812	10.514	4.298
2002	5.780	7.378	-1.598	15.728	10.974	4.754
2003	5.670	7.684	-2.014	16.808	10.607	6.201
2004	5.824	7.854	-2.030	18.222	10.893	7.329
2005	5.750	8.030	-2.280	18.435	11.007	7.428
2006	6.013	8.079	-2.066	19.373	10.930	8.443

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In tabel 8 worden de migratiesaldi uitgesplitst in drie nationaliteitsgroepen: Belgen, nationaliteiten die tot de OESO-groep⁹ behoren en de rest. Zowel het saldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als het saldo met het Waalse Gewest bestaat voor de overgrote meerderheid uit Belgen. Van de niet-Belgen behoort het grootste gedeelte tot de groep van de Oeso-landen.

Tabel 8 Intergewestelijke migratiesaldi naar nationaliteitsgroepen, 1997-2006

		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Saldo met Brussels Hoofdstedelijke Gewest	Belgen	3.521	3.162	2.773	2.904	3.145	3.529	4.891	5.500	5.840	6.350
	Oeso-nationaliteiten	528	661	447	694	820	710	737	1.017	1.037	1.129
	Andere nationaliteiten	116	237	818	74	333	515	573	812	551	964
	Totaal	4.165	4.060	4.038	3.672	4.298	4.754	6.201	7.329	7.428	8.443
Saldo met Waals Gewest	Belgen	-1.294	-1.213	-1.460	-1.328	-1.424	-1.565	-1.859	-1.870	-2.119	-1.962
	Oeso-nationaliteiten	4	-25	-147	-168	-191	-143	-165	-182	-185	-185
	Andere nationaliteiten	143	120	161	35	66	110	10	22	24	81
	Totaal	-1.147	-1.118	-1.446	-1.461	-1.549	-1.598	-2.014	-2.030	-2.280	-2.066

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

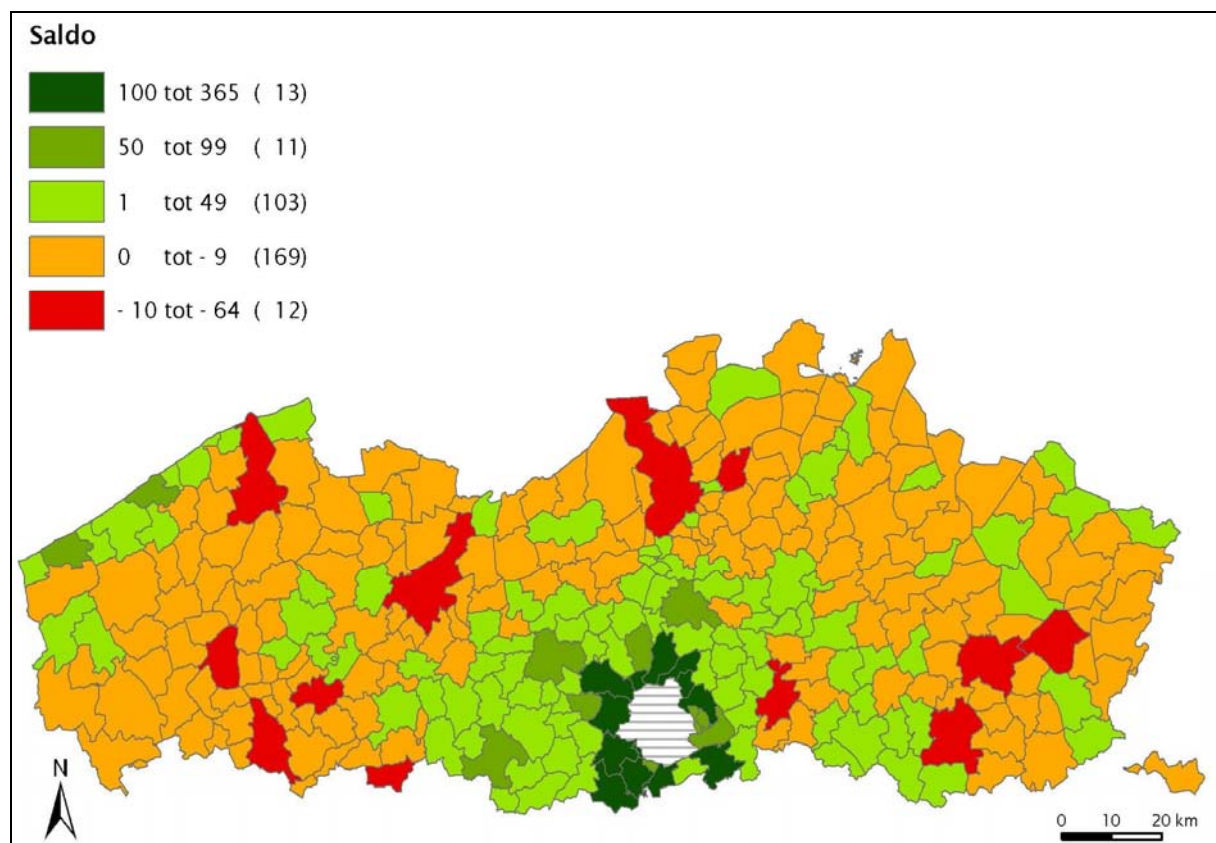
⁹ Dat is een groep van 30 landen. Naast België zijn het: Australië, Canada, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, IJsland, Italië, Japan, Korea, Luxemburg, Mexico, Nederland, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika, Zweden en Zwitserland.

5.2. De migratiesaldi met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naar gemeenten

Op kaart 4 wordt het saldo in aantallen mensen uitgedrukt. Groengekleurde gemeenten winnen inwoners uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hoe donkerder hoe meer en geeltinten wijzen op verlies. Het is vooral in een wijde kring van gemeenten rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat steeds meer Brusselaars zich vestigen met een sterke concentratie in de gemeenten die onmiddellijk grenzen aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Wanneer je de blik verruimt tot het saldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met België (kaart 5, beperkt tot de jaren 2004-2006), dan gaat het om een klassiek suburbanisatiefenomeen. De rand rond de stad is vooral aantrekkelijk voor jonge gezinnen, dertigers en hun kinderen (zie figuur 7 en verder bij capita selecta). Omdat het multiculturele en meertalige Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹⁰ ruimtelijk binnen het Nederlandstalige Vlaamse Gewest ligt, wordt die suburbanisatie naast een probleem van verstedelijkingsdruk ook een taal- en cultureel probleem.

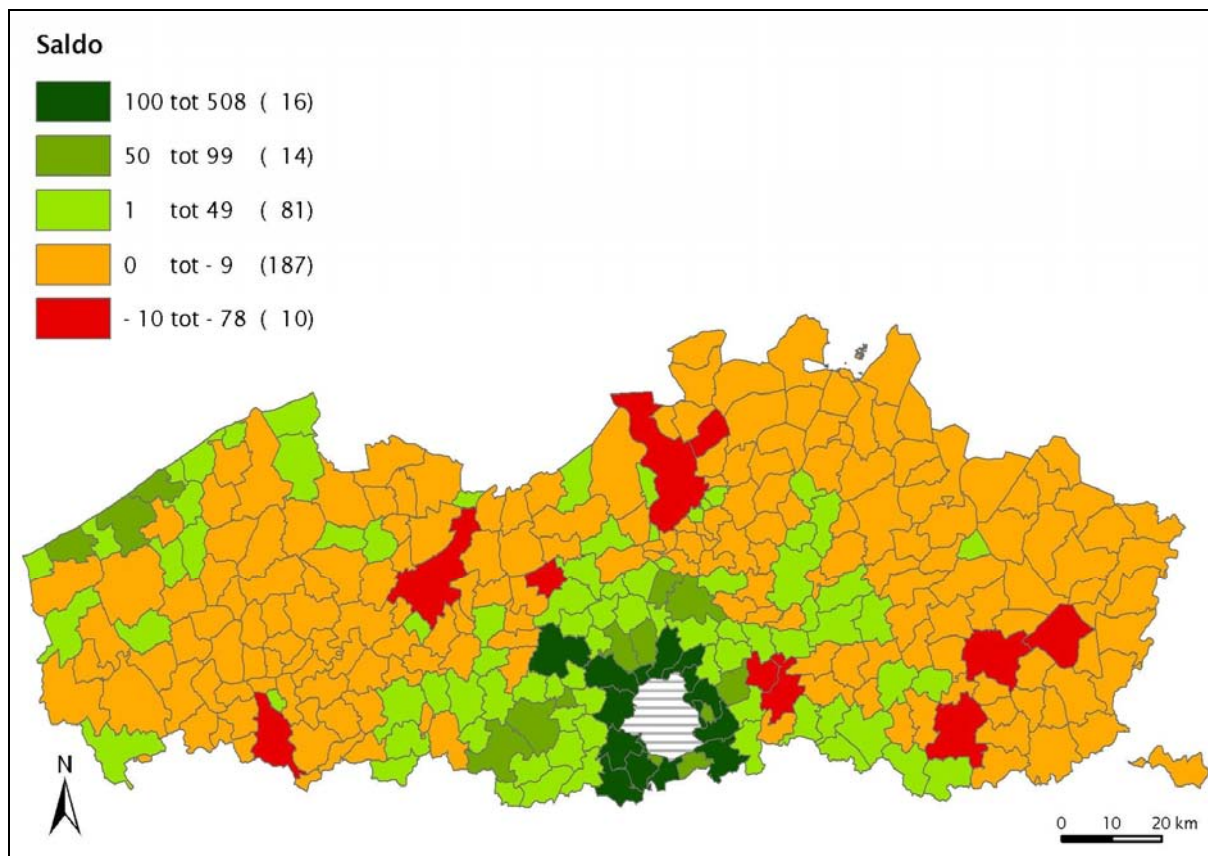
Kaart 4a Migratiesaldo tussen het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2000

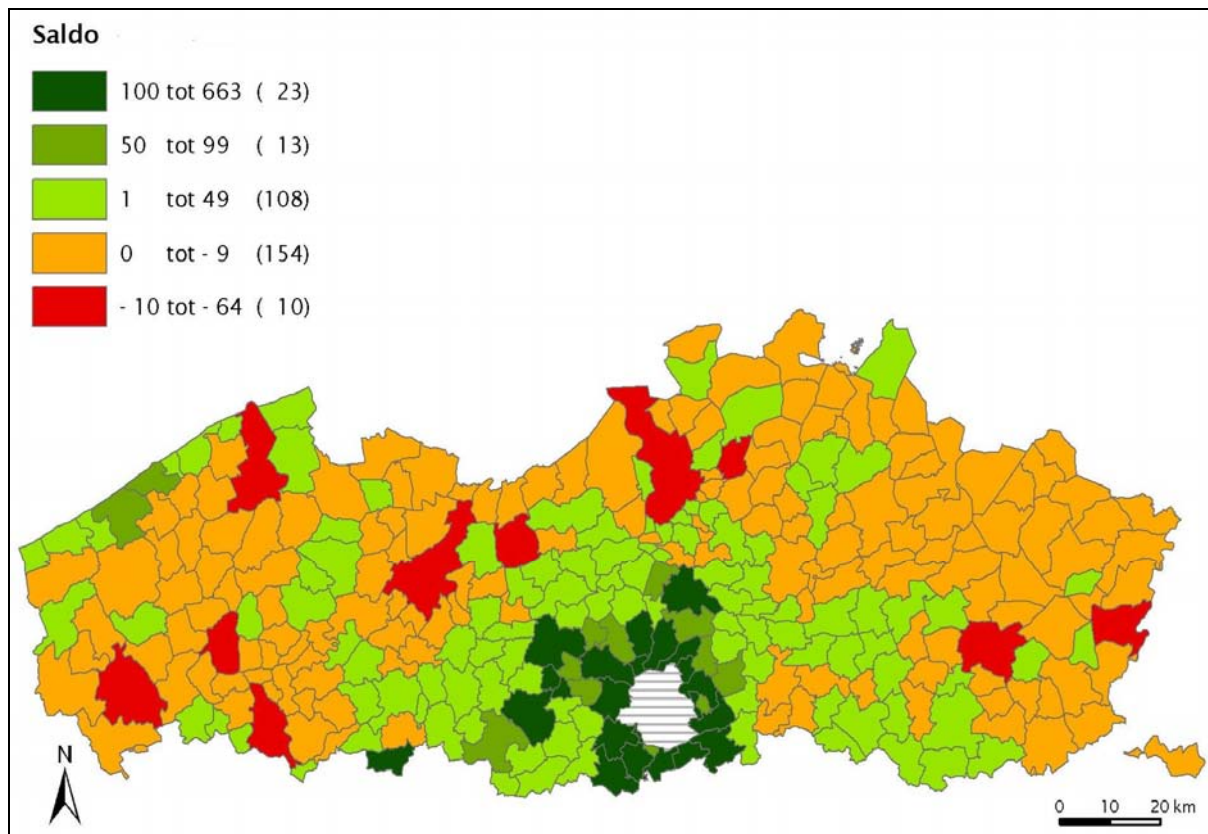
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

¹⁰ Tegenwoordig is er sprake van een meertalig Brussel, zie onder meer studies van E. Witte, R. Janssens <http://www.briobrusseel.be/ned/webpage.asp?Webpageld=134>

Kaart 4b Migratiesaldo tussen het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2001-2003

Kaart 4c Migratiesaldo tussen het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004-2006

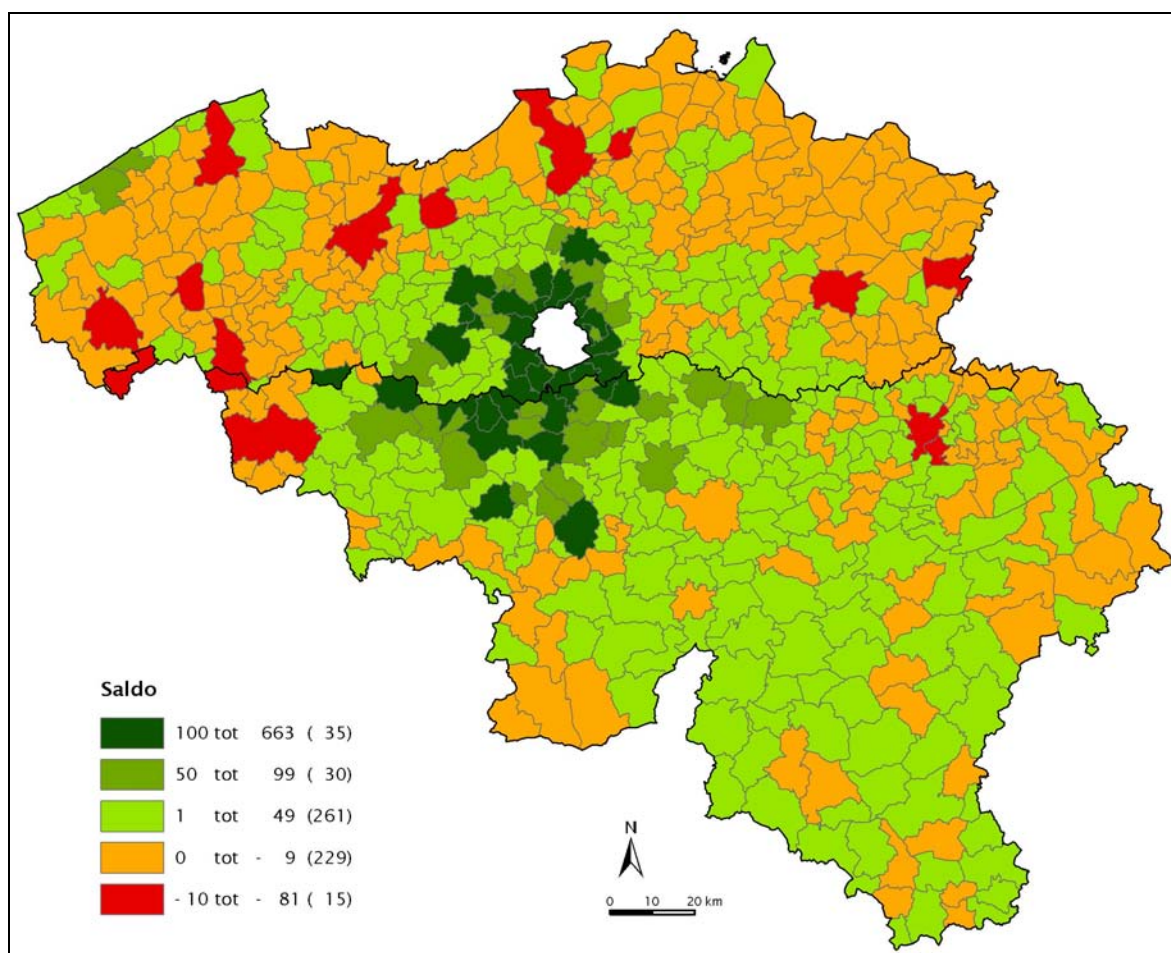

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Deze saldi zijn zeer stabiel in de tijd. De 20 gemeenten met de hoogste positieve migratiesaldi in de periode 2004-2006 haalden ook in de periode 2001-2003 de hoogste scores, en 18 daarvan haalden ook al de hoogste scores in de periode 1997-2000.

De jaarlijkse migratiestromen met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn aanzienlijk. De optelsom van de donkergroene gemeenten op de kaart voor België (kaart 5) komt uit op een vestigingsoverschot ten gunste van de twee andere gewesten van in totaal 10.024 personen voor het jaar 2006. Daarvan gaan er 7.215 (72%) naar het Vlaamse Gewest.

Kaart 5 Migratiesaldo van het Vlaamse en Waalse Gewest met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

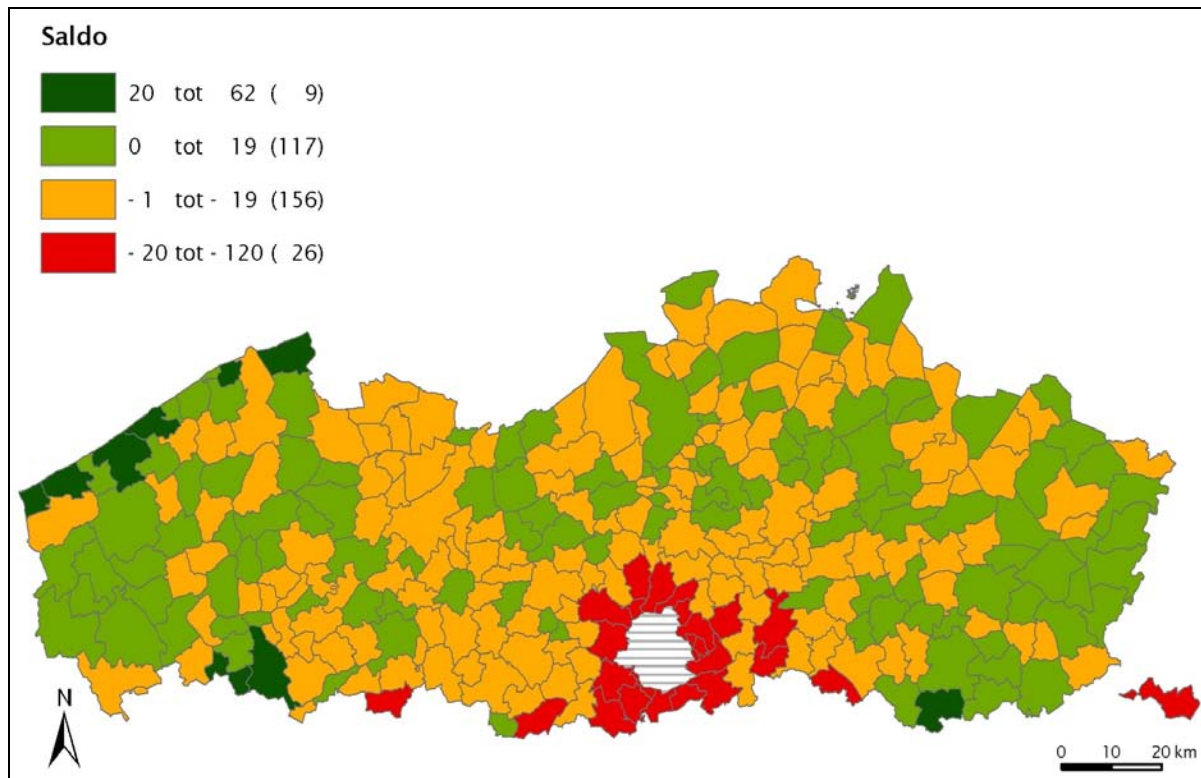
5.3. De migratiesaldi met het Waalse Gewest, naar gemeenten

De migratiestroom van het Vlaamse naar het Waalse Gewest is groter dan de omgekeerde stroom en dus verliest het Vlaamse Gewest inwoners aan het Waalse Gewest (zie hoger). Kaart 6 geeft de saldi per gemeente: oranje tinten duiden op negatieve saldi, groentinten zijn gemeenten met positieve saldi. De kaarten kleuren langsom oranje: in de periode 1997-2000 zijn er 182 gemeenten met een negatief saldo t.o.v. het Waalse Gewest en dat stijgt naar 199 in de periode 2001-2003 en naar 204 in de periode 2004-2006.

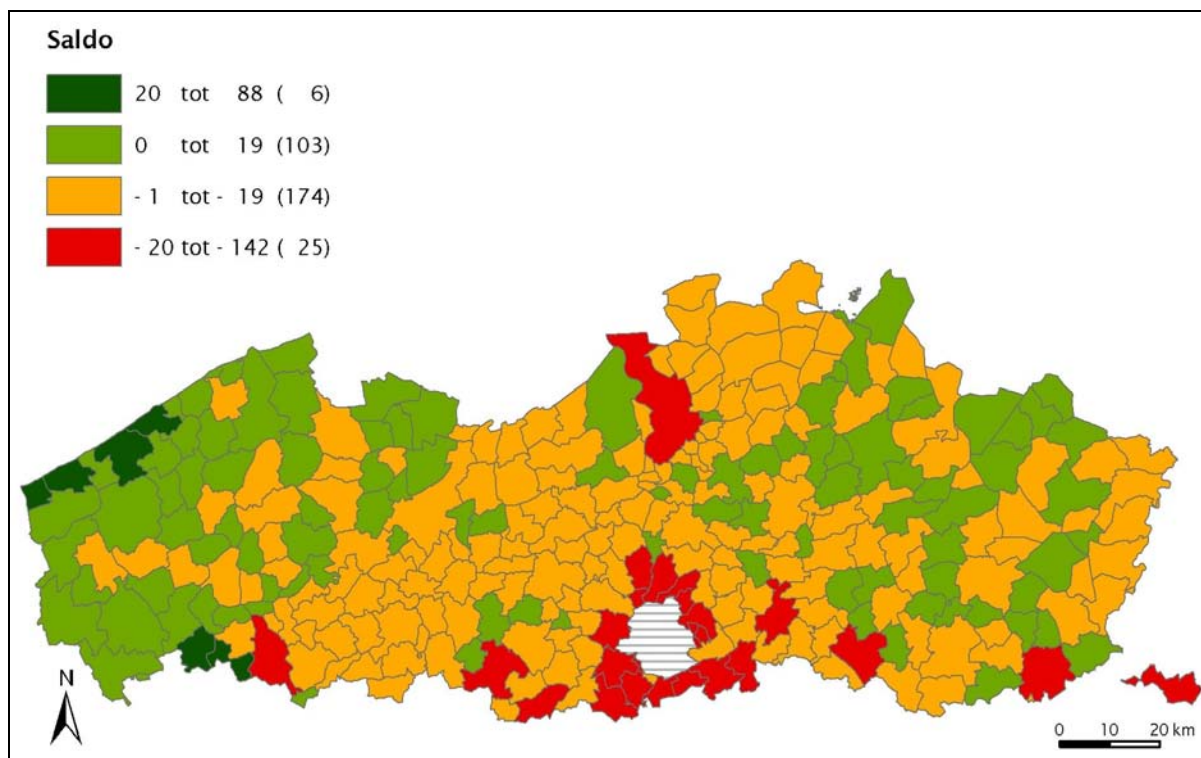
Ook op deze kaart is de Vlaamse Rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te herkennen. Hogerop bleek al dat die nettostroom voornamelijk bestaat uit personen die de Belgische nationaliteit hebben (tabel 8) waardoor men – alhoewel het materiaal ontbreekt om het te bevestigen – kan veronderstellen dat het vooral Franstaligen zijn die een Franssprekende omgeving verkiezen.

In de drie opeenvolgende perioden blijft de situatie stabiel in de tijd. De top 5 gemeenten die inwoners aan het Waalse Gewest verliezen zijn in de drie periodes dezelfde en liggen aan de zuidgrens met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: St.-Pieters-Leeuw, Beersel, Halle, St.-Genesius-Rode en Overijse. Daarnaast zijn er enkele kustgemeenten die inwoners uit het Waalse Gewest winnen.

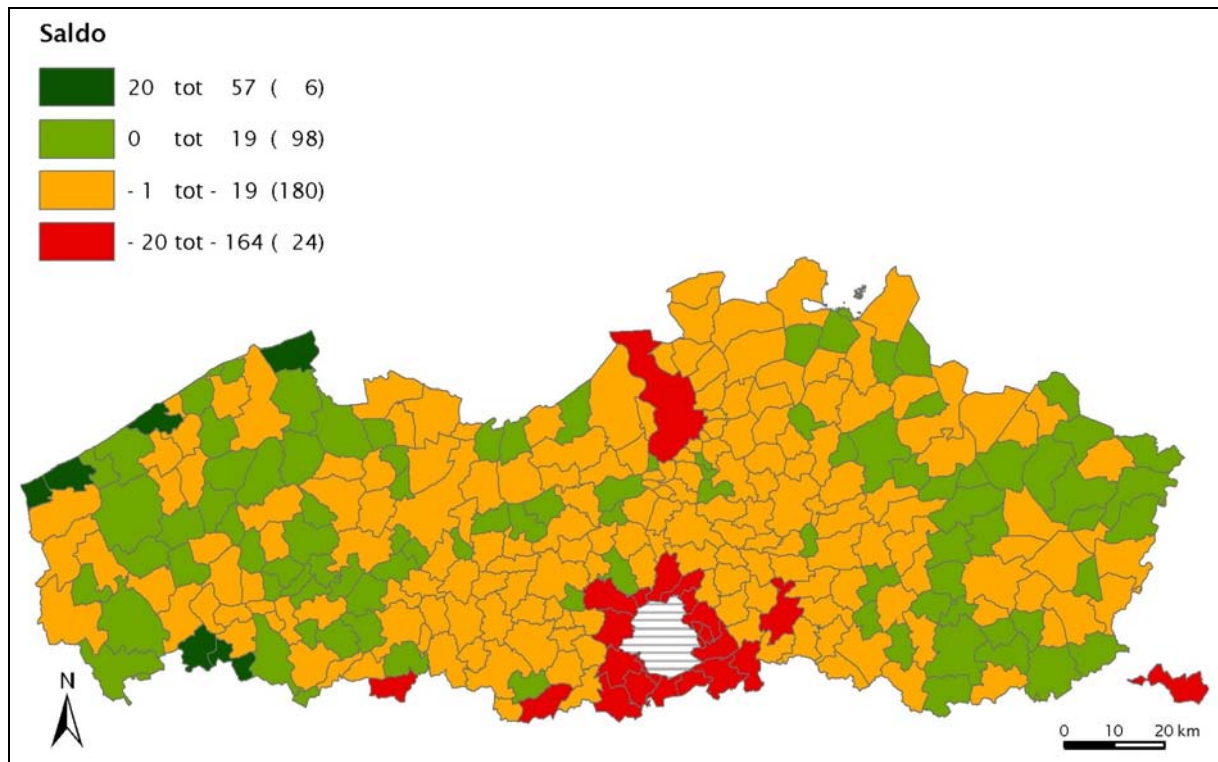
Kaart 6a Migratiesaldo Vlaams - Waals Gewest, 1997-2000

Kaart 6b Migratiesaldo Vlaams - Waals Gewest, 2001-2003

Kaart 6c Migratiesaldo Vlaams - Waals Gewest, 2004-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

5.4. De intergewestelijke migratiestromen - samenvatting

Het Vlaamse Gewest wint jaarlijks inwoners die uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest komen. Die vestigen zich in hoofdzaak in de Vlaamse Rand. De leeftijdsopbouw van het saldo leert dat het voornamelijk jonge gezinnen betreft. Dat saldo bestond in 2006 voor 75% uit Belgen en voor 13% uit landen die lid zijn van de OESO. De overige 12% komen uit andere landen.

Het Vlaamse Gewest verliest jaarlijks een tweeduizendtal inwoners aan het Waalse Gewest. Die komen in hoofdzaak uit de Vlaamse Rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het zijn bijna uitsluitend mensen van Belgische nationaliteit.

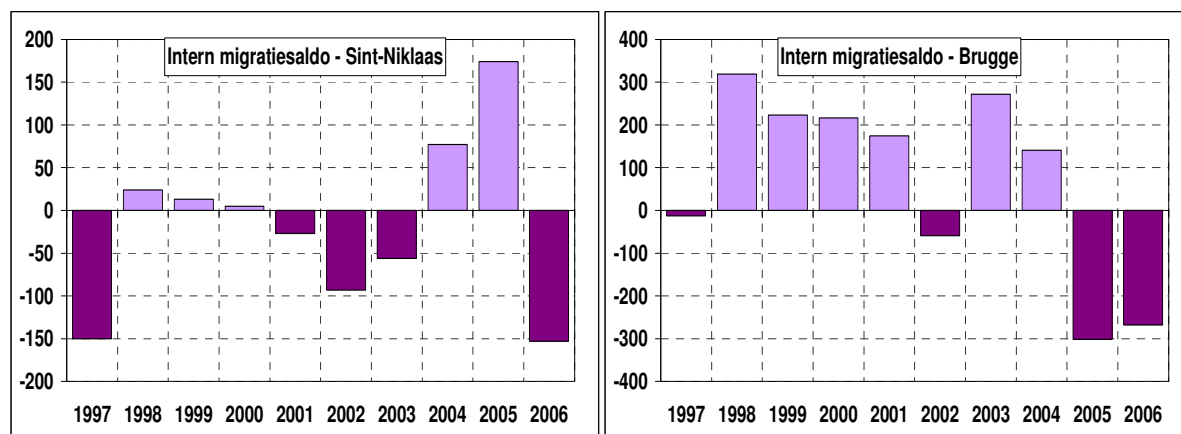
Het verlies aan het Waalse Gewest is kleiner dan de winst uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat zorgde in 2006 voor een nettowinst van 6.377 inwoners in het Vlaamse Gewest tengevolge van de intergewestelijke stromen. Dat is ongeveer het dubbele van het migratiesaldo dat in de periode van 1997 tot 2002 werd opgetekend.

6. De migratiestromen binnen het Vlaamse Gewest

De migratiestromen met het buitenland en met de andere gewesten beïnvloeden de omvang van de bevolking in het Vlaamse Gewest. Dat is niet het geval voor de migratiestromen die binnen het Vlaamse Gewest zélf plaatsgrijpen, en dat is veruit het grootste volume aan verhuisbewegingen. Die hebben enkel invloed op de verdeling van de populatie over het grondgebied van het Vlaamse Gewest.

De migratiestromen binnen het Vlaamse Gewest fluctueren zeer sterk van jaar tot jaar. Er tekent zich geen duidelijke trend af. Frappante voorbeelden van de wispelturige koers van de saldi zijn de steden Brugge en Sint-Niklaas (figuur 8).

Figuur 8 Evolutie van het intern migratiesaldo in Sint-Niklaas en Brugge, 1997-2006

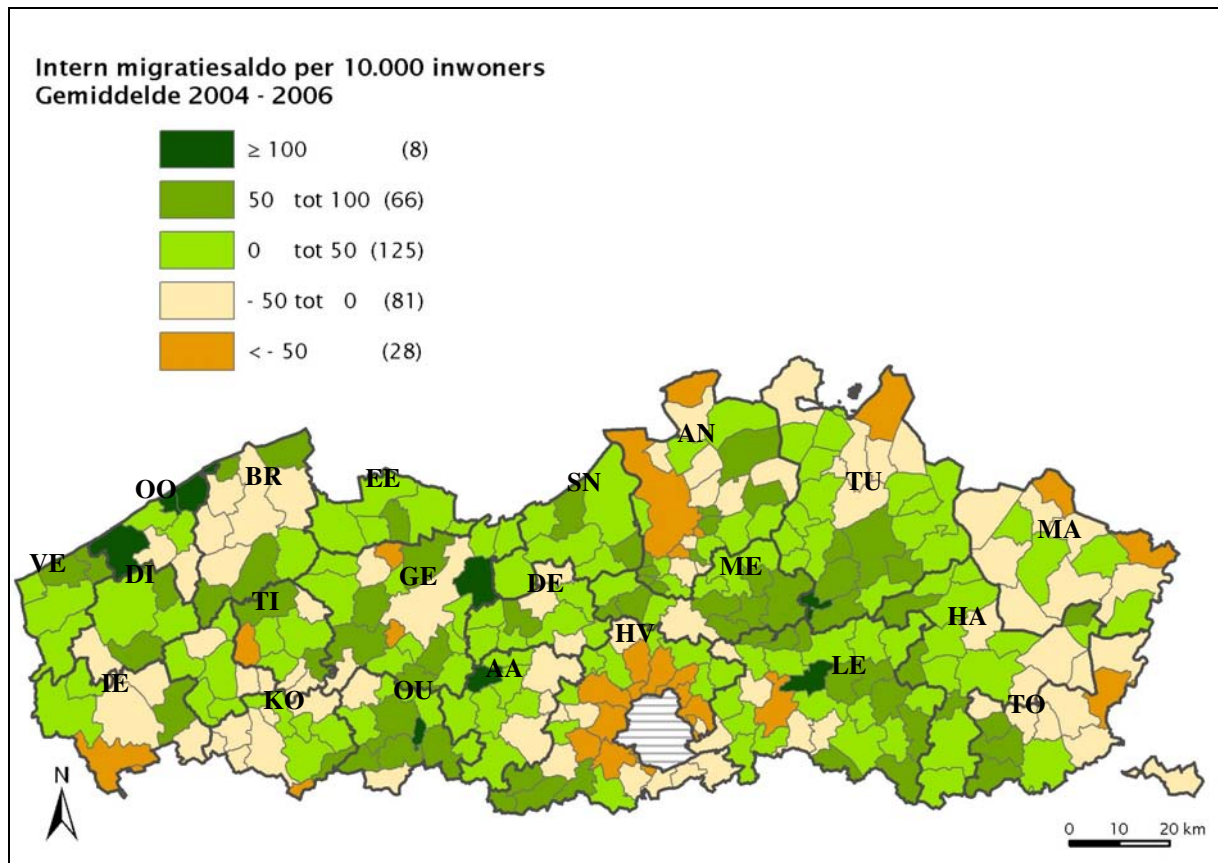
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In Sint-Niklaas is het saldo in 1997 negatief en verliest de stad 150 inwoners aan andere steden en gemeenten in het Vlaamse Gewest. In 1998 is er een lichte winst (+24) die in de jaren daarop langzaam omslaat zodat in 2002 de stad terug bijna 100 inwoners verliest. Daarna gaat het enkele jaren de andere richting uit en in 2005 wint de stad opnieuw meer dan 170 inwoners. In één jaar tijd slaat die winst om in een verlies van 150 inwoners in de loop van het jaar 2006. Een gelijkaardig grillig patroon geldt voor Brugge: met uitzondering van de jaren 1997 en 2002 wint de stad jaar na jaar inwoners uit de rest van het Vlaamse Gewest, maar zeer plots slaat dat in 2005 en 2006 om in een belangrijk verlies.

Een kaart met interne migratiesaldi verschilt bijgevolg zeer sterk van jaar tot jaar. We beperken de bespreking tot een overzichtskaart met gemiddelde migratiesaldi voor de periode 2004 tot 2006. Teneinde gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken worden de migratiesaldi berekend per 10.000 inwoners. Een overzicht over de gehele periode laat toch enkele constanten zien:

1. De gemeenten in de rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verliezen inwoners aan andere gemeenten in het Vlaamse Gewest.
2. Ten noordoosten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een groot gebied dat inwoners wint uit de rest van het Vlaamse Gewest. Dat gebied bestaat grosso modo uit de gemeenten aan de oostgrenzen van de arrondissementen Antwerpen (AN), Mechelen (ME) en Leuven (LE), en gemeenten aan de zuid- en westgrenzen van de arrondissementen Turnhout (TU), Hasselt (HA) en Tongeren (TO).
3. De gemeenten die ten noorden van dit gebied tegen de Nederlandse grens liggen, verliezen inwoners aan de rest van het Vlaamse Gewest.
4. Ten westen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er een gebied bestaande uit gemeenten van de arrondissementen Oudenaarde (OU), Aalst (AA) en het zuidwesten van het arrondissement Gent (GE) dat inwoners wint vanuit de rest van het Vlaamse Gewest.
5. Gemeenten in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen, in de arrondissementen Ieper (IE), Kortrijk (KO) en Roeselare (RO), verliezen inwoners aan de rest van het Vlaamse Gewest.
6. De kustgemeenten winnen inwoners.

Kaart 7 Intern (Vlaams) saldo per 10.000 inwoners, 2004-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

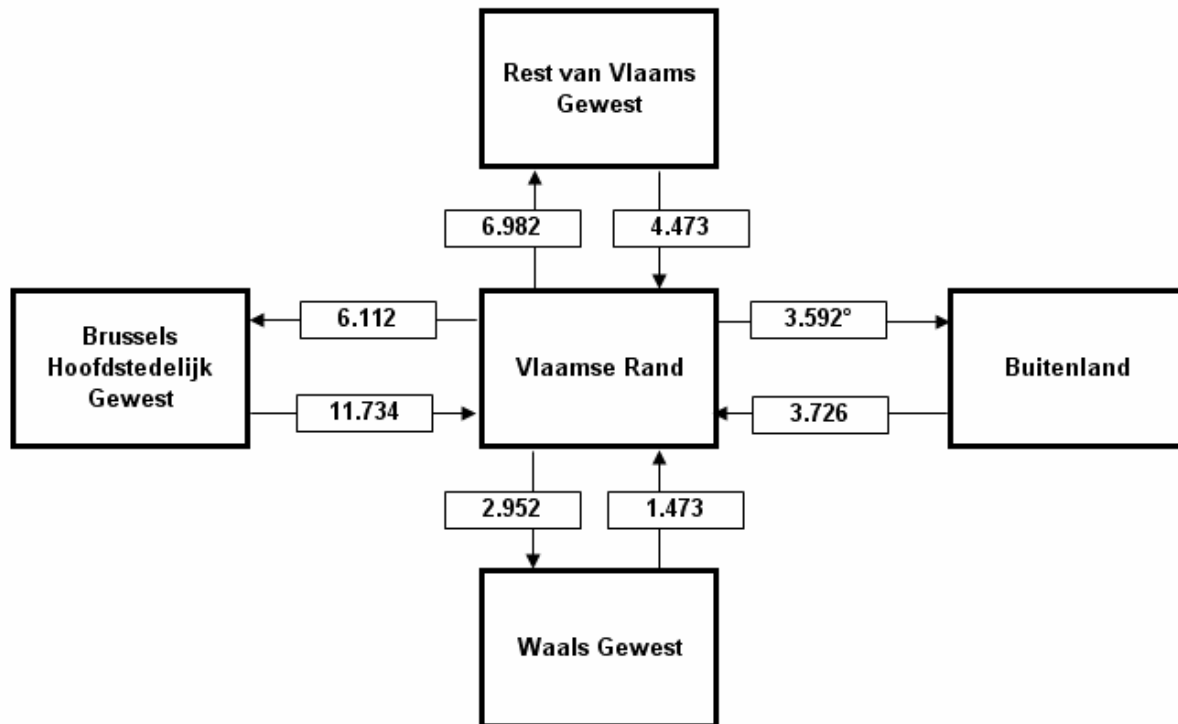
Omdat dit patroon zo grillig is, verdient het aanbeveling om via een andere weg trends op te zoeken, nl. via bestaande gebiedsindelingen. In paragraaf zes komen bij wijze van voorbeeld achtereenvolgens de Vlaamse Rand, de centrumsteden en de kustgemeenten aan bod. De Vlaamse Rand en de centrumsteden werden in het kader van een beleidsplan afgebakend. Voor de coördinatie van het beleid in deze gebieden werd een functioneel bevoegd minister in de Vlaamse Regering aangeduid.

7. Capita selecta

7.1. De Vlaamse Rand rond Brussel

Het beleid van de Vlaamse Regering voor de Vlaamse Rand spitst zich toe op 19 gemeenten die gelegen zijn rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Asse, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppeem en Zaventem. In de vorige hoofdstukken vielen de intense verhuisbewegingen met het buitenland en de andere gewesten al op.

Onderstaand schema geeft de grootte van de verschillende migratiestromen van en naar de Vlaamse Rand (2006).

°De stroom naar het buitenland is als volgt samengesteld: 3.244 emigraties + 1.236 schrappingen - 888 herinschrijvingen = 3.592

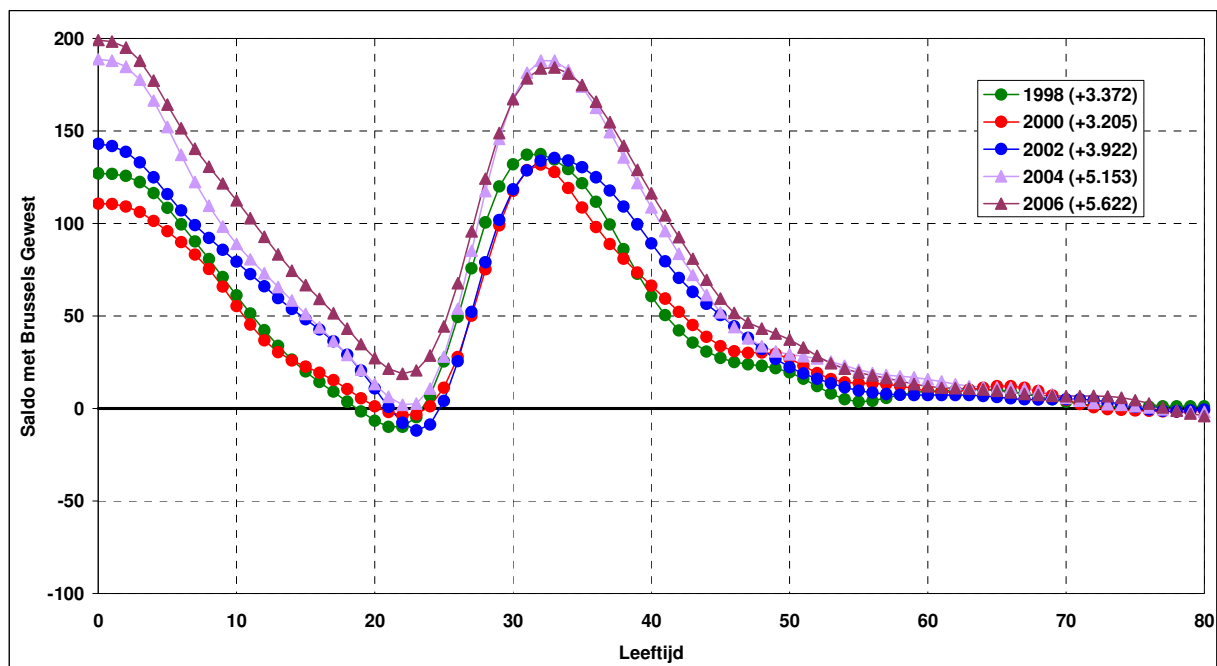
Uit bovenstaande figuur blijkt duidelijk dat de migratiestromen met het *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* dominant zijn en ongetwijfeld een impact hebben op de bevolkingstructuur in dit gebied.

Het is immers in de leeftijdsgroepen van 0 tot 9 jaar en bij de dertigers dat het vestigingsoverschot met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het grootste is. Er zijn met andere woorden meer jonge gezinnen die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verlaten om in de groenere randgemeenten te gaan wonen, een suburbanisatiefenomeen dat we later in de centrumsteden ook zullen vaststellen, dan dat er omgekeerd mensen uit deze leeftijdsgroep de Rand verlaten om in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te gaan wonen.

De instroom van die jonge - vermoedelijk meestal anderstalige - ouders en hun kinderen in een Nederlandstalige omgeving creëert een taaldruk die ook in scholen doorwerkt¹¹. Die wordt bovendien nog versterkt door een klein vestigingsoverschot van jonge buitenlanders en hun ouders en door het feit dat tegelijkertijd Vlamingen wegtrekken naar andere gemeenten in het Vlaamse Gewest.

¹¹ Uit een telling in 2005 in het kader van het GOK-beleid bleek dat bv. in Vilvoorde 20% tot 84% van de kinderen van de basisscholen thuis geen Nederlands spreekt. In 7 scholen ging het om meer dan 40% van de leerlingen. Zie o.m. <http://www.ond.vlaanderen.be/beleid/toespraak/080118-Vilvoorde-taal.htm>, de toespraak van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming 18 januari 2008 op Pedagogische studiedag K.O.Vilvoorde taalbeleid. Zie ook: (http://www.coc.be/docs/talenbeleidsnota_.doc) de Talenbeleidsnota.

Figuur 9 Leeftijdsprofielen van interne migratiesaldi in de Vlaamse Rand met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006

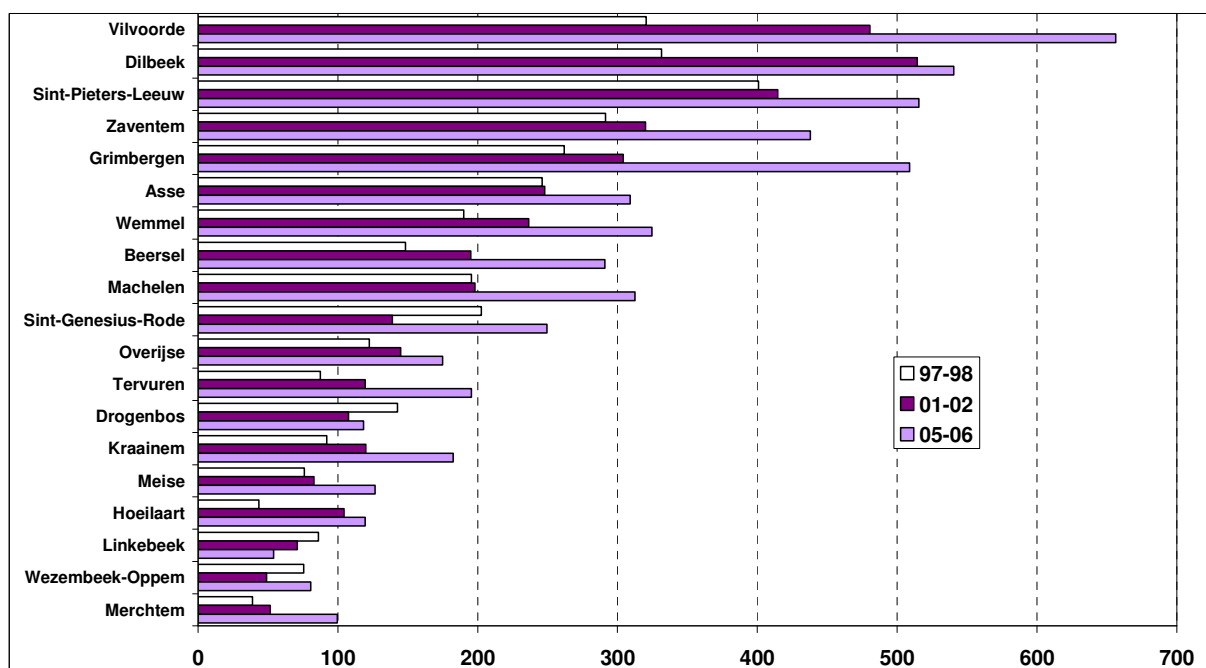

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Figuur 10 geeft een zicht op de evolutie van het interne migratiesaldo tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaamse Rand per gemeente.

Telkens wordt het gemiddelde voor twee opeenvolgende jaren gegeven. In 14 van die 19 gemeenten stijgen de cijfers voortdurend, in Linkebeek nemen ze af en in Asse, Overijse, Drogenbos en Wezembeek-Oppem is het gemiddelde voor de jaren 2005-2006 lager dan dat van 2003-2004. Het totale nettovolume dat zich in de Vlaamse Rand vestigt, is gestegen van iets minder dan 3.500 in 1997 tot meer dan 5.500 in het jaar 2006. In de voorbije 10 jaar gaat het over een totaal vestigingsoverschot van 40.000 personen in de Vlaamse Rand vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

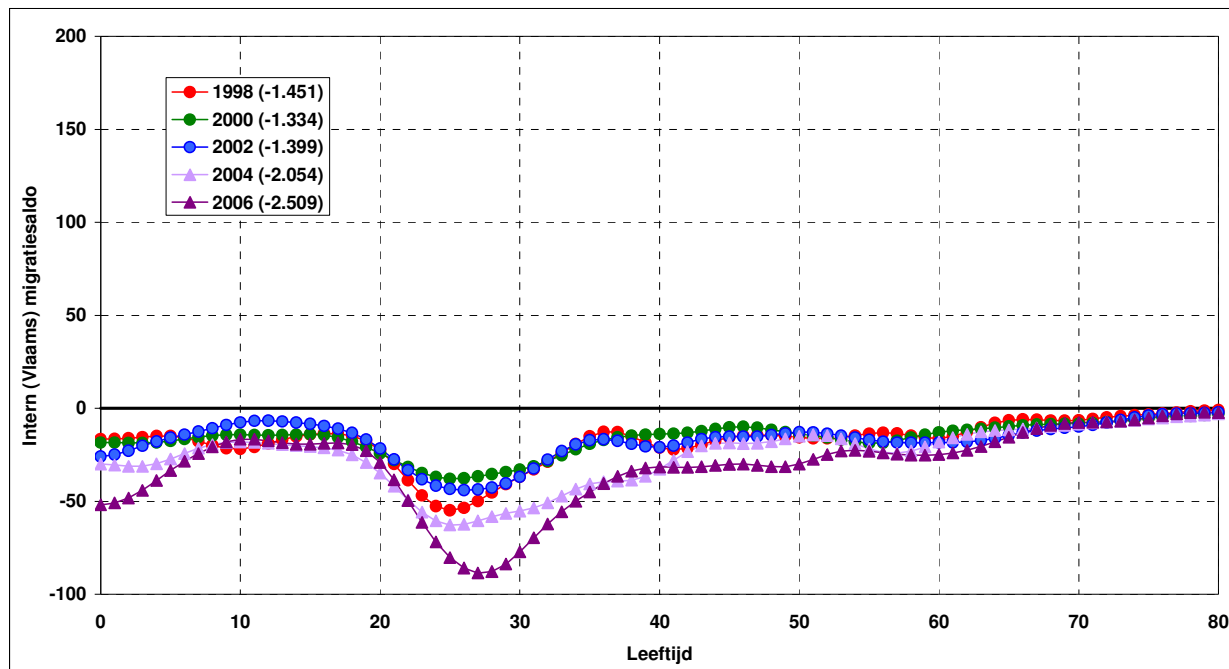
Figuur 10 Evolutie van het vestigingsoverschot in de Vlaamse Rand vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Als we naar de migratiebewegingen kijken tussen de Vlaamse Rand en de *rest van het Vlaamse Gewest*, stellen we vast dat alle gemeenten in de Vlaamse Rand inwoners verliezen aan de andere steden en gemeenten in het Vlaamse Gewest. Figuur 11 geeft het leeftijdsprofiel van de migranten weer.

Figuur 11 *Leeftijdsprofielen van interne migratiesaldi in de Vlaamse Rand met de rest van het Vlaamse Gewest, 1997-2006*

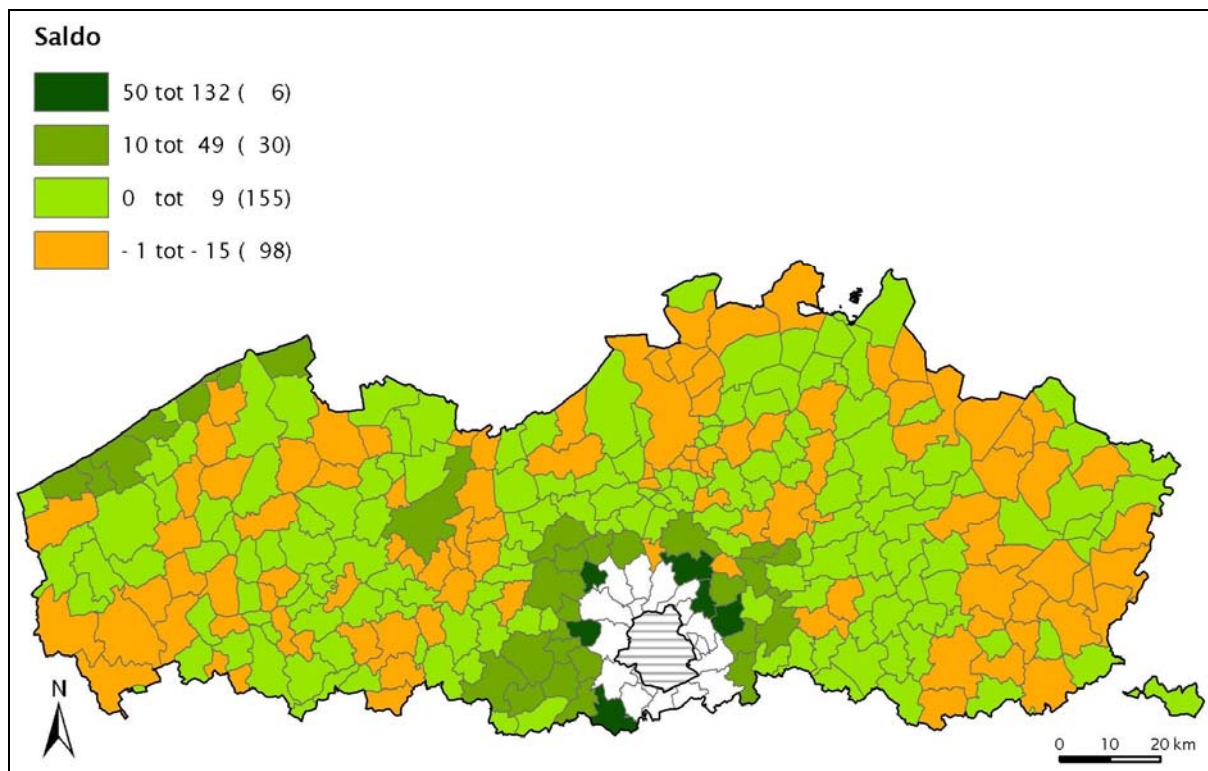

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

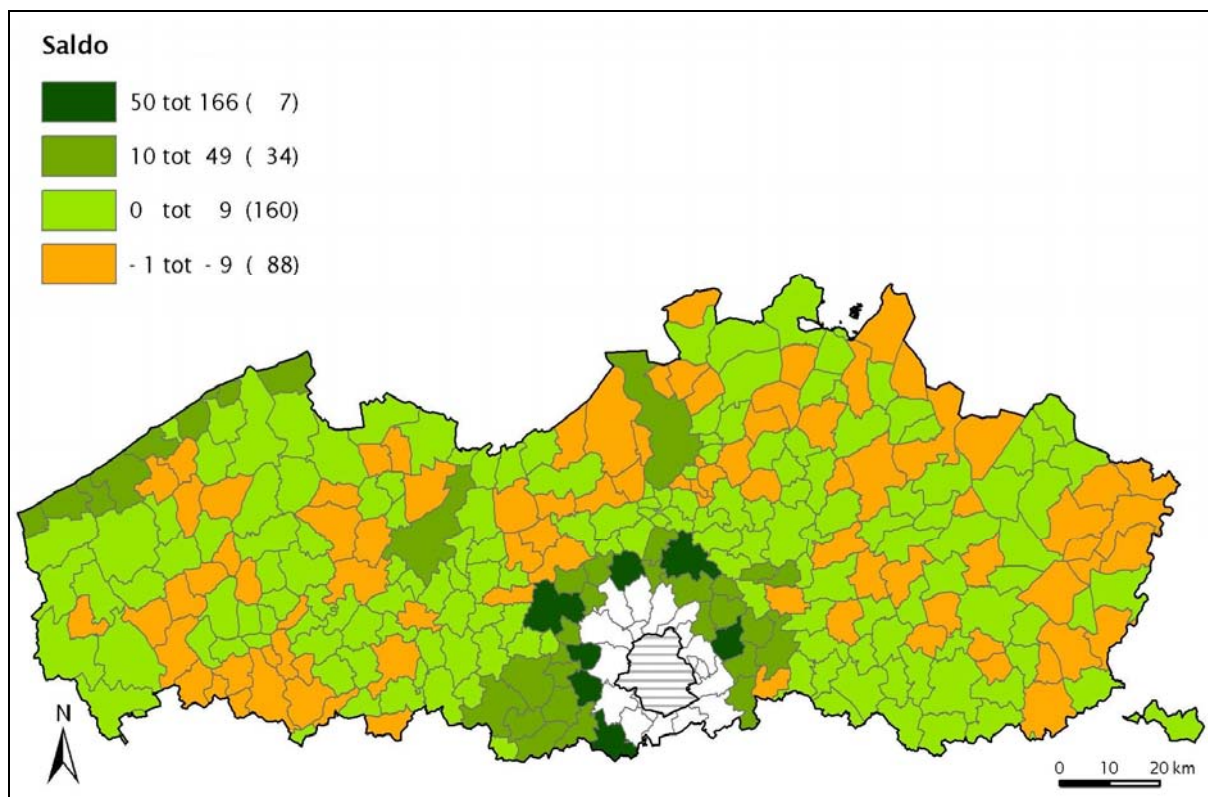
Het volume is de jongste jaren toegenomen. Van 1.399 personen in 2002 tot meer dan 2.500 in het jaar 2006. Op geen enkele leeftijd is er winst en de verliezen zijn het grootst en worden steeds groter in de leeftijdsgroep van ± 25 tot 30 jaar en bij 0- tot 5-jarigen. Dat leeftijdssegment verwijst naar jonge gezinnen met kinderen. Let op: dit betreft het saldo (in volume, in aantallen mensen) van de verhuisbewegingen met de andere Vlaamse gemeenten, het saldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is daar niet in opgenomen. De in- en uitstroom uit de 19 gemeenten die de Vlaamse Rand vormen, bestaat voornamelijk (meer dan 90%) uit mensen van Belgische nationaliteit.

De grootste positieve interne migratiesaldi worden opgetekend in een reeks gemeenten in een tweede rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar ook in Antwerpen, Gent en aan de kust en dat is het geval gedurende de hele periode van 1997 tot 2006. Halle haalt in de drie periodes de hoogste netto-instroom vanuit de Vlaamse Rand: een netto jaarlijkse instroom van gemiddeld iets meer dan 130 personen in de periode 1997-2000 en dat gemiddelde stijgt naar 166 en de periode 2001-2003 en tot 180 in de periode 2004-2006. Daarnaast komen de gemeenten Aalst, Mechelen, Kortenberg, Opwijk, Steenokkerzeel, Ternat en Londerzeel voor in de top 10 van 2001-2003 en 2004-2006.

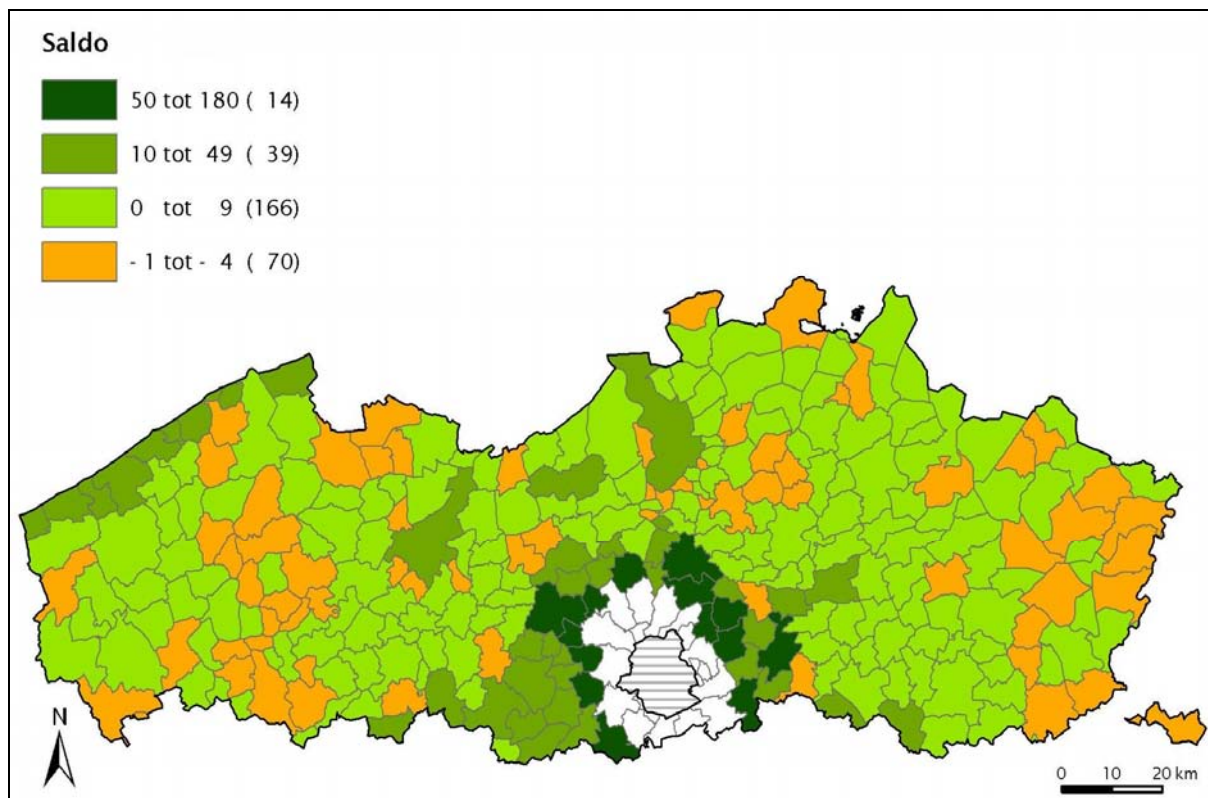
Kaart 8a Intern migratiesaldo Vlaamse Rand en de rest van het Vlaamse Gewest, 1997-2000

Kaart 8b Intern migratiesaldo Vlaamse Rand en de rest van het Vlaamse Gewest, 2001-2003

Kaart 8c Intern migratiesaldo Vlaamse Rand en de rest van het Vlaamse Gewest, 2004-2006

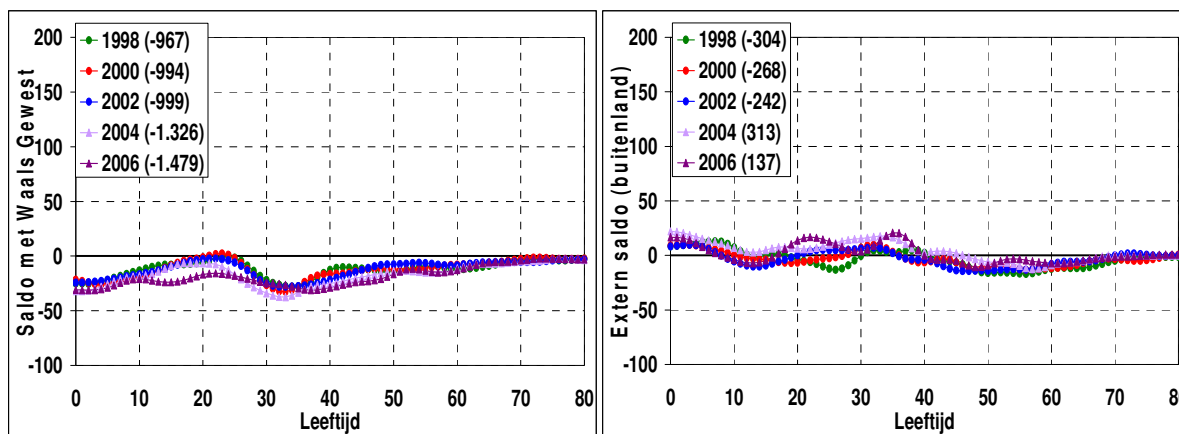

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In figuur 12 worden de leeftijdsprofielen van de migratiebewegingen tussen de Vlaamse Rand en het *Waals Gewest* enerzijds en het *buitenland* anderzijds weergegeven. Hieruit blijkt al meteen dat de volumes kleiner zijn. De Vlaamse Rand verliest, al zij het in beperkte mate, inwoners aan het Waalse Gewest en dan vooral in de leeftijdsgroep rond 30 jaar en de jonge kinderen.

De migratiesaldi met het buitenland zijn nog kleiner maar we stellen hier de laatste jaren toch een licht positief saldo vast in de leeftijdsgroep tussen 20 en 40 jaar samen met de kinderen.

Figuur 12 *Leeftijdsprofielen van migratiesaldi in de Vlaamse Rand met het Waals Gewest en het buitenland*

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

7.2. De centrumsteden

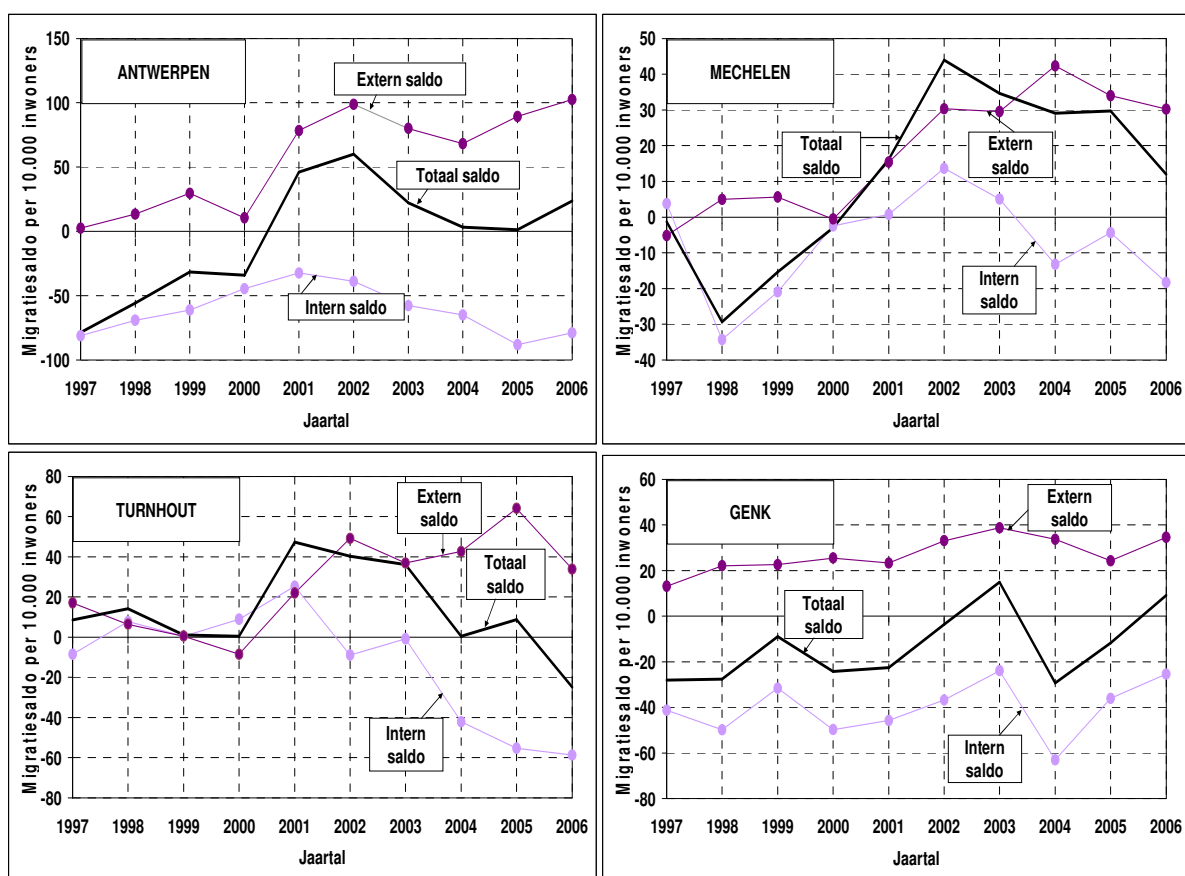
In de Beleidsbrief Stedenbeleid staat dat het “met de steden de goede kant opgaat: de stadsvlucht in absolute cijfers is gestopt..” en dat er in “... de meeste centrumsteden ... sinds de millenniumwissel van stadsvlucht geen sprake meer is: de steden winnen aan aantrekkingskracht en kennen meer inwijking dan uitwijking.”¹²

De 13 centrumsteden waarvan sprake zijn de grootsteden Gent en Antwerpen aangevuld met Mechelen en Turnhout in de provincie Antwerpen, Hasselt en Genk (Limburg), Leuven (Vlaams-Brabant), Aalst en Sint-Niklaas (Oost-Vlaanderen) en Brugge, Kortrijk, Oostende en Roeselare (West-Vlaanderen).

De bevolking neemt in deze steden inderdaad toe, maar het is belangrijk om te kijken naar de componenten van de bevolkingsevolutie. In figuur 13 wordt voor elk van de 13 centrumsteden het totale saldo gesplitst in het binnenlandse (Belgisch - intern) en buitenlandse (extern) gedeelte.

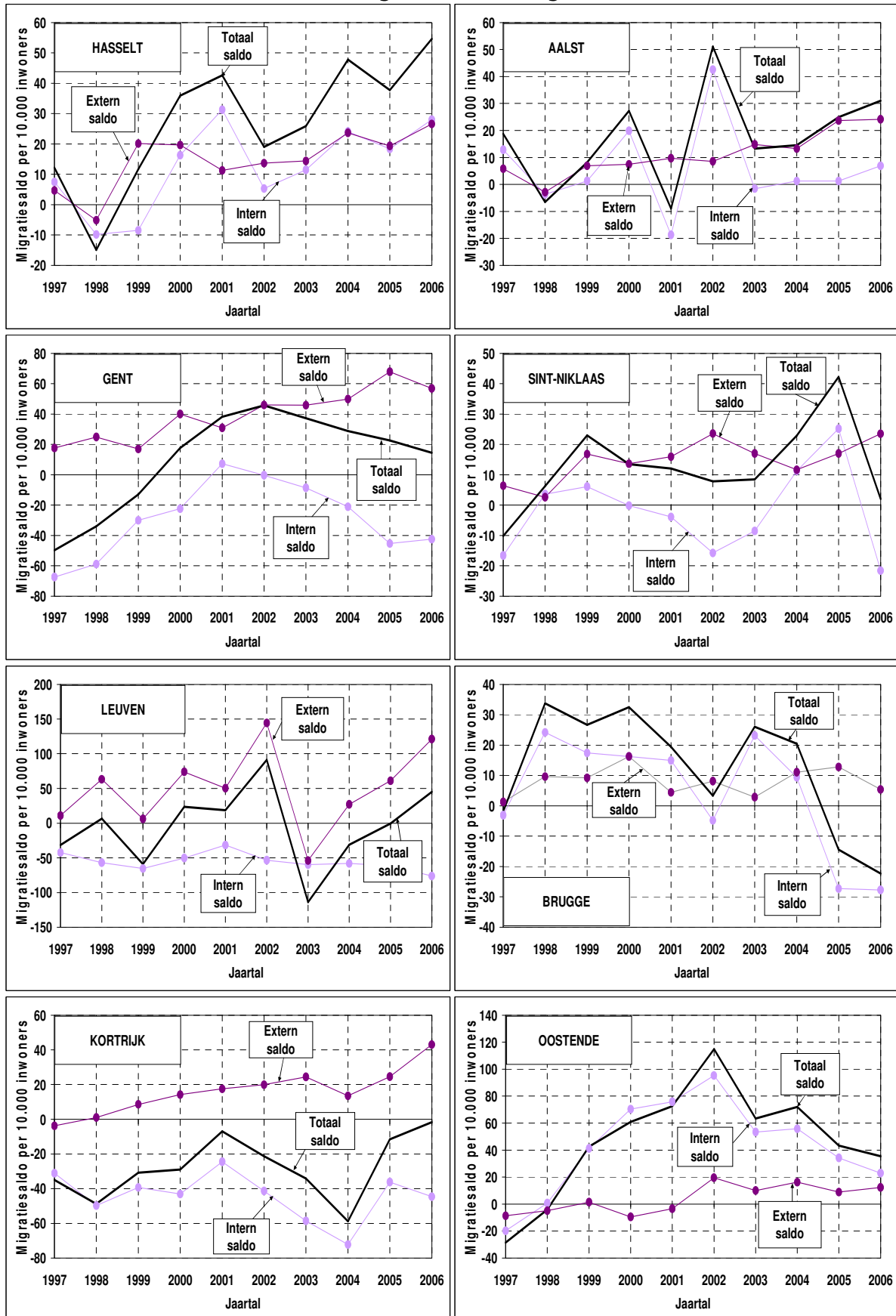
Behalve in Hasselt, Aalst, Sint-Niklaas, Brugge, Oostende en Roeselare is het interne migratiesaldo over de hele lijn negatief en in Antwerpen, Mechelen, Turnhout en Gent is er in de laatste 5 tot 6 jaar meestal een dalende trend. Voor de 13 centrumsteden samen (zie het laatste paneel van figuur 13 blz. 37) is het interne migratiesaldo over de hele lijn negatief, met dien verstande dat er beterschap zat in de periode van 1998 tot 2001 waarin het negatieve saldo steeds kleiner werd. Vanaf 2002 is het negatieve saldo opnieuw toegenomen en zit het op een lager niveau dan in 1997. Het is enkel dankzij het sterk positieve externe migratiesaldo met het buitenland dat het totale migratiesaldo in deze 13 centrumsteden positief is vanaf 1999.

Figuur 13 Intern, extern en totaal migratiesaldo in de 13 centrumsteden, 1997-2006

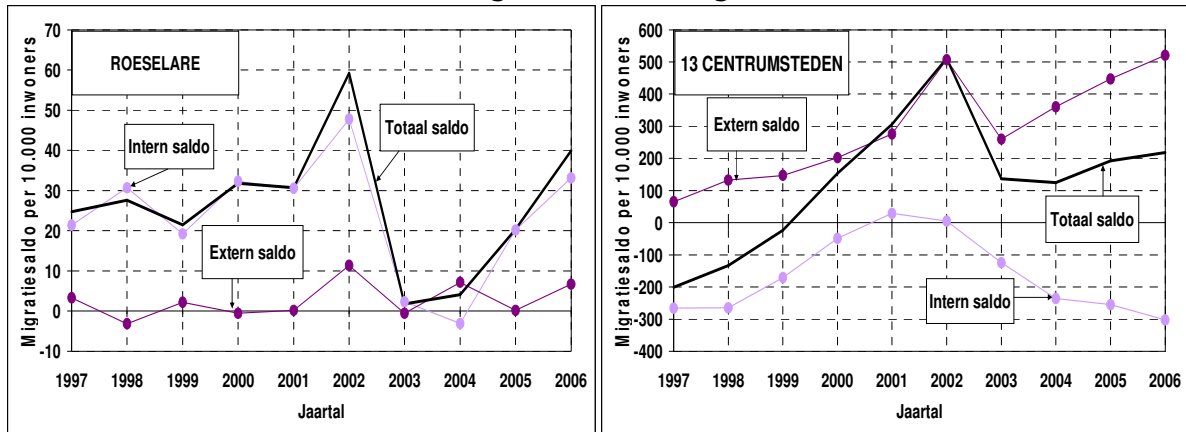

¹² Beleidsbrief Stedenbeleid, Beleidsprioriteiten 2007-2008, blz. 3 en 7.

Figuur 13 - vervolg

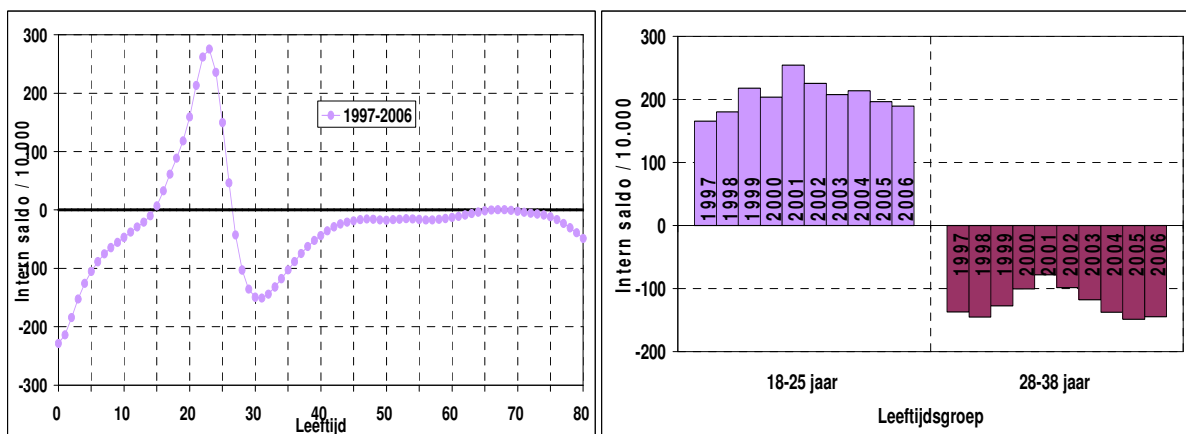
Figuur 13 - vervolg

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Om meer zicht te krijgen op de samenstelling van het interne migratiesaldo wordt in figuur 14 het leeftijdsprofiel van het interne saldo getoond. Dat leeftijdsprofiel is zeer stabiel in de tijd: het linkerpaneel van figuur 14 is een samenvatting voor de 13 centrumsteden samen en de lijn is een samenvattend leeftijdsprofiel voor de periode van 1997 tot 2006.

Figuur 14 Leeftijdsprofiel van het interne migratiesaldo in de 13 centrumsteden, 1997-2006

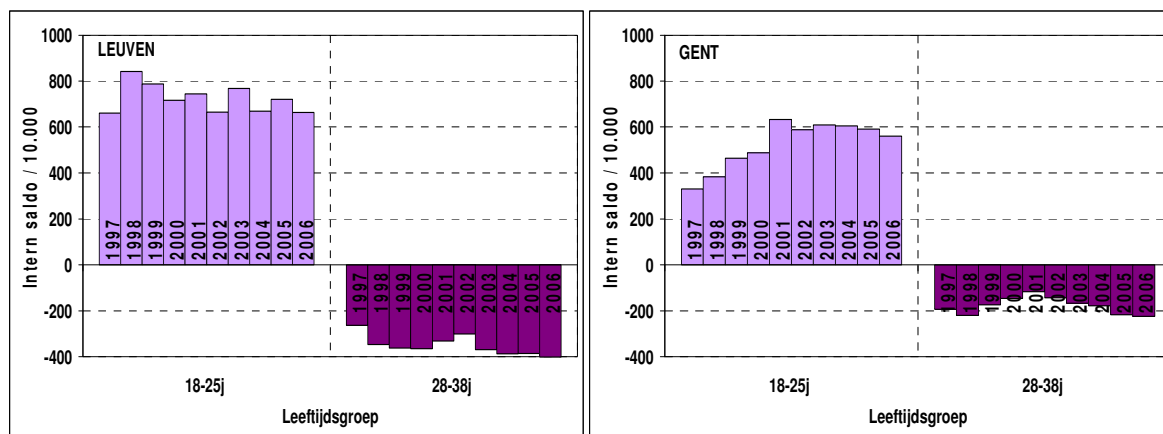

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

De meest negatieve interne migratiesaldi worden opgetekend bij jonge kinderen (<10 jaar) en in de leeftijdsgroep van ±28 tot 38 jaar met andere woorden de jonge gezinnen. Zij verlaten de steden en daar is in de periode van 1997 tot 2006 weinig in veranderd. Positieve saldi worden genoteerd in de leeftijdsgroep van ±18 tot 25 jaar. Het rechterpaneel van figuur 14 laat zien dat het jaar 2001 blijkbaar een scharnierjaar was: in de jaren 1997 tot 2001 stijgen de positieve saldi bij de jongeren en worden de negatieve saldi in de leeftijdsgroep van de jonge gezinnen kleiner. In die periode worden m.a.w. steeds meer jongeren aangetrokken door de stad, en tegelijkertijd trekken jonge gezinnen steeds minder weg uit de stad. De periode van 2001 tot 2006 is daar precies het spiegelbeeld van: het aantal jongeren dat naar de stad trekt neemt af en er trekken weer meer jonge gezinnen weg uit de stad. Wat dat laatste betreft, is 2006 mogelijk opnieuw een keerpunt omdat het negatief saldo in dat jaar terug iets hoger uitkomt dan in het jaar daarvoor. Dit is een samenvattend beeld voor de 13 centrumsteden samen. Er zijn uiteraard grote verschillen tussen de 13 centrumsteden.

In figuur 15 wordt voor elke stad apart de evolutie getoond van het interne migratiesaldo in de twee grote leeftijdsgroepen die het algemene profiel van de interne migratiesaldi bepalen, enerzijds de jongeren (18 tot 25 jaar) waarvoor het saldo (meestal) positief is, anderzijds de groep van 28 tot 38 jaar waarin de gezinsvorming start en waarvoor het saldo (meestal) negatief is. Hoe zijn de interne migratiesaldi in die twee leeftijdsgroepen in de loop van de voorbije 10 jaren geëvolueerd en welke verschillen zijn er tussen de 13 centrumsteden onderling? De volgorde van de steden in figuur 15 is bepaald door de orde van grootte van de saldi in die twee leeftijdsgroepen.

Figuur 15 Intern migratiesaldo bij 18- tot 25-jarigen en bij 28- tot 38-jarigen, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In Leuven en Gent speelt het effect van de studentenpopulatie een grote rol. Het veroorzaakt zeer hoge interne migratiesaldi bij de 18-25 jarigen. In Leuven schommelt dat constant rond 600 per 10.000 inwoners, terwijl er in Gent een groei zit in de periode van 1997 tot 2001, waarna het constant blijft op een niveau rond 500 per 10.000 inwoners.

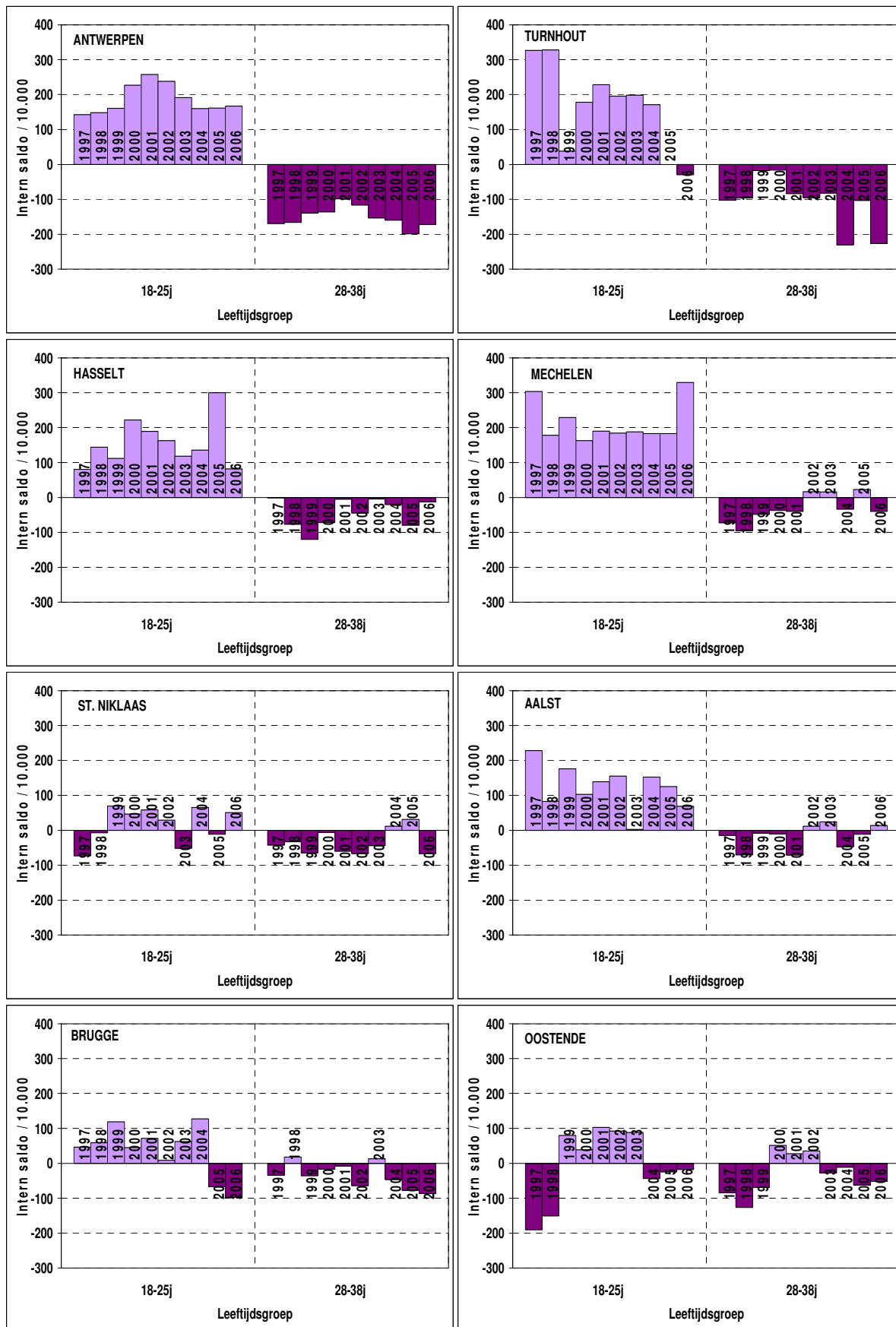
Leuven verliest zeer sterk in de leeftijdscategorie van 28 tot 38 jaar, en ook daar zit weinig evolutie in met waarden die dichtbij -400 per 10.000 inwoners schommelen. In Gent zijn die negatieve waarden slechts half zo groot, en in de periode van 2001 tot 2006 zakten ze naar steeds lagere waarden. De stadsvlucht van jonge gezinnen is in die beide steden zeker niet gekeerd.

De schaal van de verticale as is in de volgende reeks figuren aangepast en loopt van -300 tot +400. In Antwerpen ligt het saldo bij de 18- tot 25-jarigen met 150 per 10.000 inwoners heel wat lager dan in Leuven en Gent. De interne migratiesaldi in de groep van 28 tot 38 jaar zijn ook in Antwerpen negatief en er is dus ook stadsvlucht, maar de waarden liggen niet lager dan -200 per 10.000, iets minder negatief dan in Leuven en Gent. In de periode van 1997 tot 2001 nam de stadsvlucht in deze groep af. Na 2001 is de stadsvlucht weer toegenomen van -100 tot -200, met een lichte verbetering in 2006.

In Turnhout zijn er in beide leeftijdsgroepen grote schommelingen in de tijd. De positieve interne migratiesaldi bij de 18- tot 25-jarigen vallen van een niveau van +200 in de periode 2000 tot 2004 tot 0 in 2005 en 2006, terwijl de stadsvlucht bij de jonge gezinnen in dezelfde periode toeneemt.

In Hasselt, Mechelen, Sint-Niklaas, Aalst, Brugge en Oostende is er ook nog stadsvlucht bij jonge gezinnen, maar ze is niet zeer groot en er zijn ook sommige jaren waarin het saldo bij de 28- tot 38-jarigen positief is, zij het met zeer lage waarden. Maar er tekent zich zeker geen trend af die zou aangeven dat de stadsvlucht de laatste jaren in deze groep zou gekeerd zijn van negatieve naar positieve waarden.

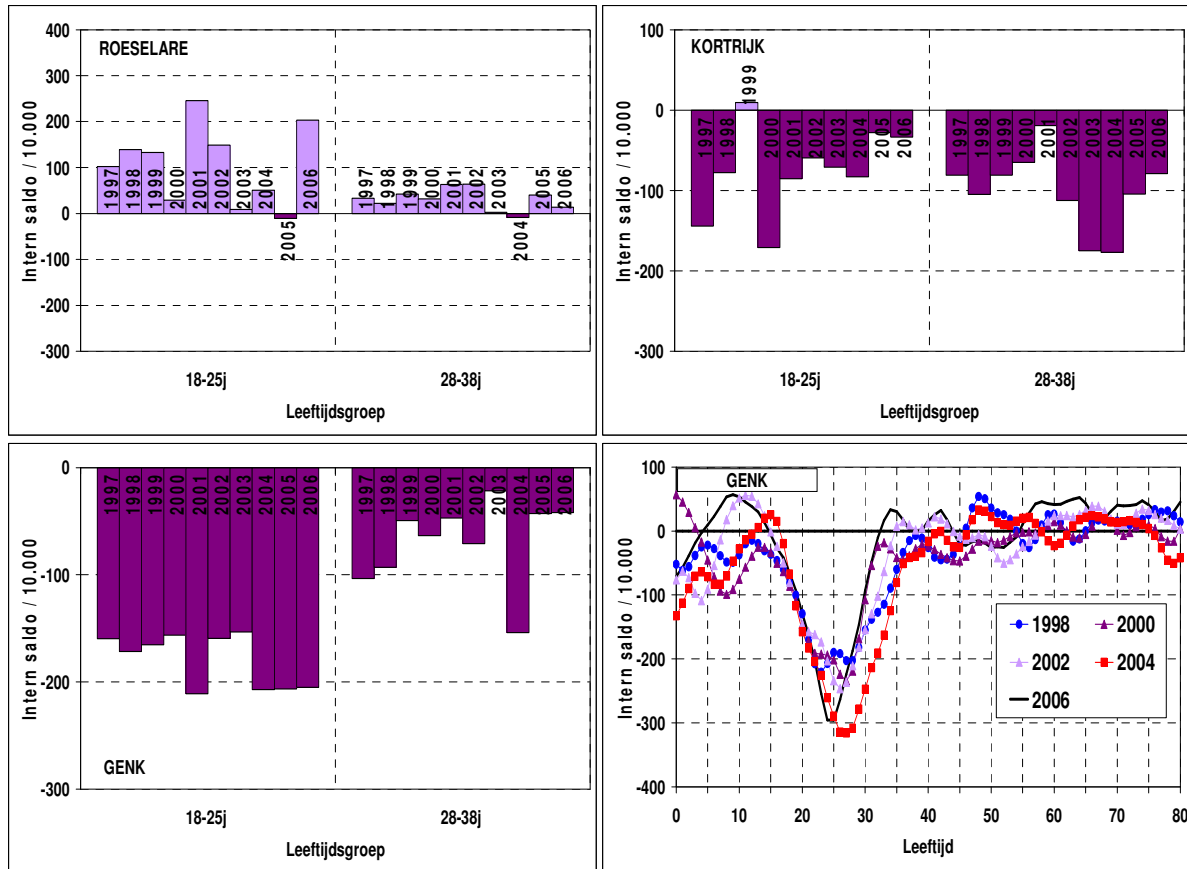
Figuur 15 - vervolg
(Antwerpen, Turnhout, Hasselt, Mechelen, St. Niklaas, Aalst, Brugge en Oostende)

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Roeselare, Kortrijk en Genk nemen een aparte plaats in. In Roeselare worden in beide leeftijdsgroepen positieve waarden genoteerd. Kortrijk en Genk verliezen in beide leeftijdsgroepen inwoners. Ter verduidelijking van het afwijkend patroon voor Genk staat in het laatste paneel van figuur 15 het volledige leeftijdsprofiel.

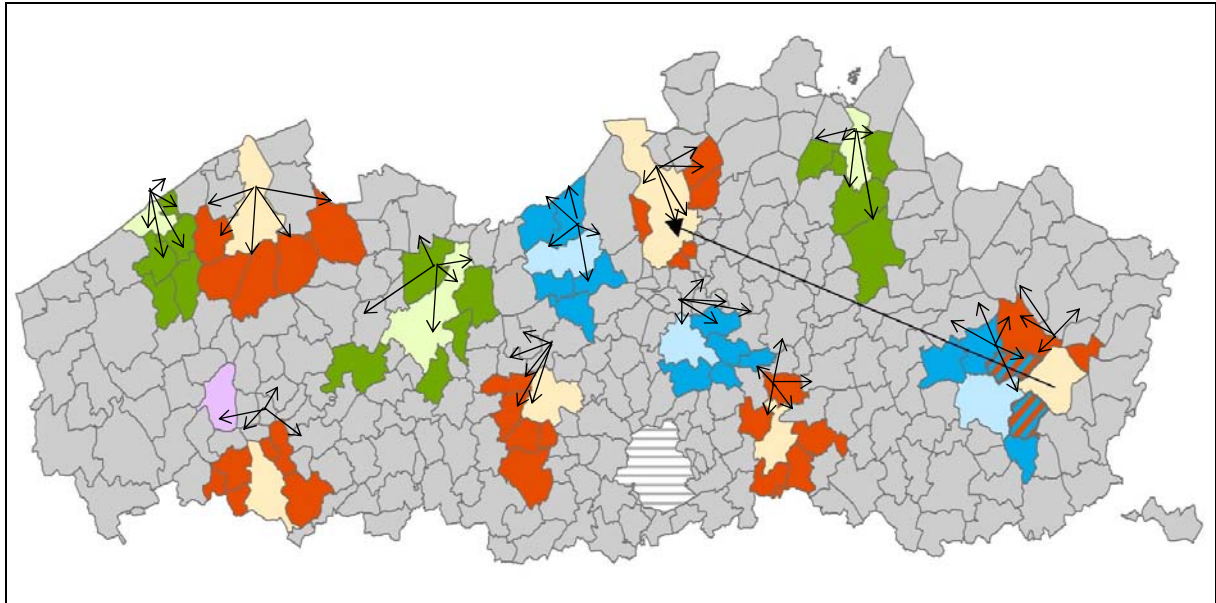
Figuur 15 - vervolg
(Roeselare, Kortrijk en Genk)

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Kaart 9 brengt in beeld waar de mensen uit de leeftijdsgroep 0-9 en 30-39 gaan wonen als ze de stad verlaten. Het zijn de leeftijdsgroepen die in het grootste aantal de stad verlaten.

Kaart 9 Intern migratiesaldo, leeftijdsgroep 0-9 en 30-39-jarigen (jonge gezinnen), Top 5 van de gemeenten van bestemming, gemiddelde 2000-2006

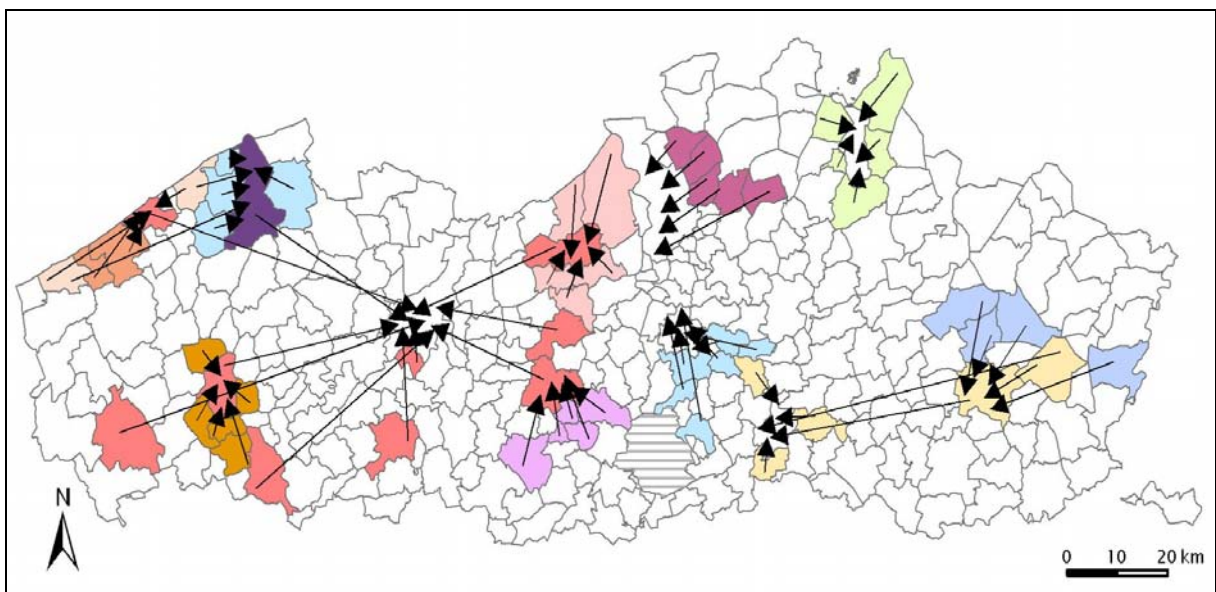

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Per centrumstad – behalve voor Roeselare – worden op kaart 9 de 5 gemeenten aangeduid met de grootste negatieve interne migratiesaldi berekend als een gemiddelde voor de jaren 2000-2006. Zo is er bv. in Leuven in de periode van 2000 tot 2006 een nettoverlies van inwoners in die leeftijdsgroep die zich vestigen in Herent, Oud-Heverlee, Bierbeek, Lubbeek en Rotselaar. De kaart maakt duidelijk deze leeftijdsgroepen de steden verlaten en in de *onmiddellijke buurgemeenten* gaan wonen, het klassieke patroon van suburbanisatie.

Kaart 10 geeft de herkomst weer van de jongeren die naar de steden trekken. Er wordt aangegeven in welke 5 gemeenten de grootste positieve interne migratiesaldi opgetekend werden (gemiddelde voor de jaren 2000-2006). Omdat Genk en Kortrijk ook in deze leeftijdsgroep inwoners verliezen staan ze niet mee op deze kaart.

Kaart 10 Intern migratiesaldo, leeftijdsgroep 18-25-jarigen, Top 5 van de gemeenten van herkomst, gemiddelde 2000-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

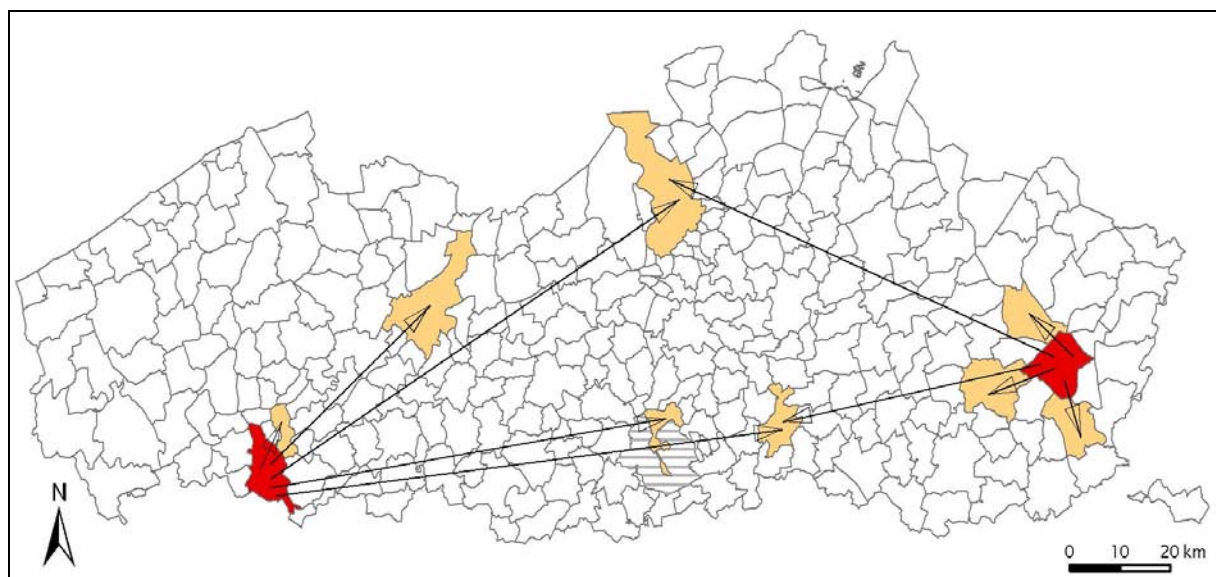
Het zijn niet de gemeenten waaraan de steden inwoners uit de leeftijdsgroep 0-9 en 30-39 verliezen (de randgemeenten) die 18- tot 25- jarigen “leveren” aan de stad. De meeste steden winnen ook wel 18-25-jarigen uit hun onmiddellijke omgeving, maar het gaat over andere gemeenten. Aalst is daarvan een mooi voorbeeld: het verliest inwoners uit de leeftijdsgroep 0-9 en 30-39 aan Erpe-Mere, Lede, Haaltert, Ninove en Denderleeuw ten zuidwesten van Aalst en het wint jongeren uit Affligem, Liedekerke, Ninove, Asse en Ternat ten zuidoosten van Aalst.

Gent verliest jonge gezinnen aan de randgemeenten maar de jongeren die het rekruteert komen niet uit de onmiddellijke omgeving maar wel uit de andere centrumsteden Brugge, Oostende, Roeselare, Kortrijk, Aalst en Sint-Niklaas. De aanwezigheid van de universiteit kan een aantrekkingskracht uitoefenen op de jongeren.

Ook in Antwerpen, Mechelen en Turnhout zijn er verschillen tussen herkomst en bestemming (zie kaarten 9 en 10).

Genk en Kortrijk zijn een verhaal apart omdat beide steden in deze leeftijdsgroepen inwoners verliezen. De jongvolwassen Kortrijkzananen trekken vooral naar Gent, gevolgd door Harelbeke, Brussel, Leuven en Antwerpen. Jongvolwassenen van Genk verhuizen naar Hasselt, Leuven, Antwerpen, Bilzen en Houthalen-Helchteren.

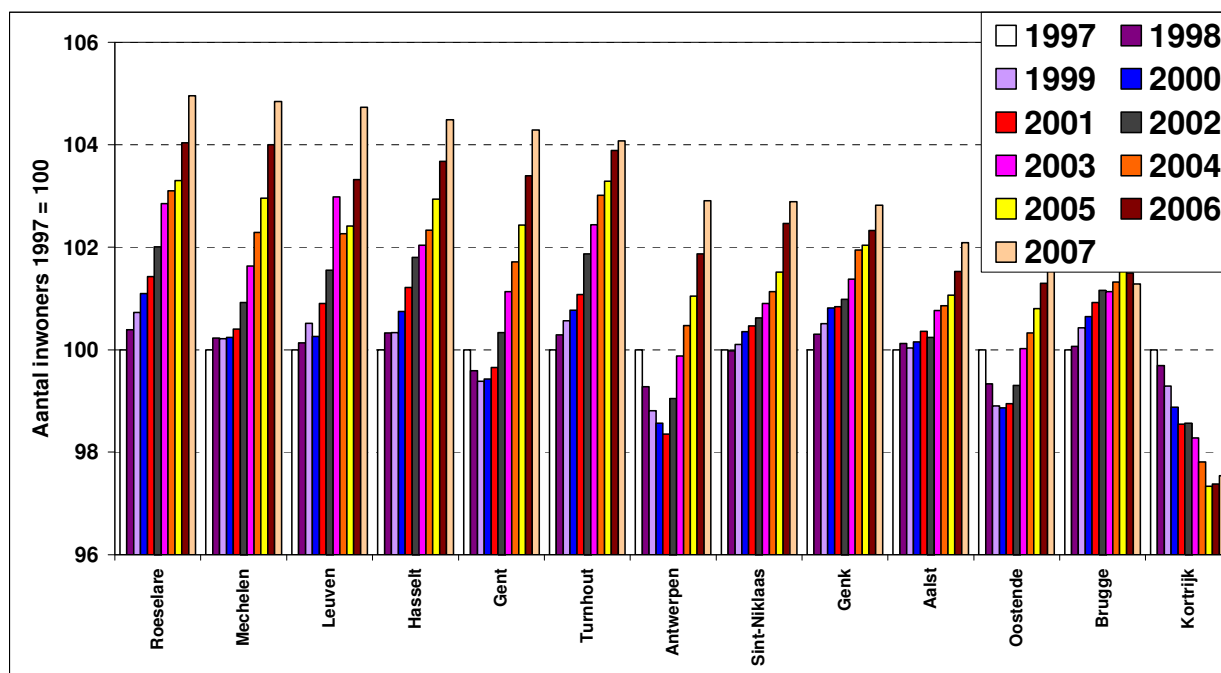
Kaart 11 Intern migratiesaldo, leeftijdsgroep 18-25-jarigen, Kortrijk en Genk, Top 5 van de bestemmingen, gemiddelde 2000-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

De bevolkingsevolutie van de 13 centrumsteden die op figuur 16 wordt uitgetekend is de resultante van alle gebeurtenissen die de bevolkingsomvang bepalen: geboorten, overlijdens, interne en externe migraties, herinschrijvingen, schrappingen, statistische aanpassingen en veranderingen van register.

Figuur 16 Bevolkingsevolutie in de 13 centrumsteden op 1 januari van het aangeduide jaar

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In tabel 9 wordt voor de 13 centrumsteden de totale groei uitgesplitst in de twee belangrijkste componenten daarvan, de natuurlijke groei (geboorten min overlijdens) en het migratiesaldo (immigratie min emigratie¹³).

¹³ Incl. herinschrijvingen en schrappingen.

Tabel 9 Natuurlijke groei, migratiesaldo en totale groei in de centrumsteden, 1997-2006

		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Roeselare	Natuurlijke groei	75	26	55	4	101	79	70	23	157	110
	Migratiesaldo	134	150	117	174	169	327	10	23	114	225
	Totale groei	209	176	172	178	270	406	80	46	271	335
Mechelen	Natuurlijke groei	104	152	103	134	182	136	149	182	262	363
	Migratiesaldo	-10	-224	-117	-23	124	338	268	227	233	95
	Totale groei	94	-72	-14	111	306	474	417	409	495	458
Leuven	Natuurlijke groei	328	215	245	286	284	310	358	308	454	499
	Migratiesaldo	-281	57	-527	211	169	823	-1.042	-282	-5	414
	Totale groei	47	272	-282	497	453	1.133	-684	26	449	913
Hasselt	Natuurlijke groei	130	97	144	55	54	-21	-22	-5	25	64
	Migratiesaldo	83	-102	80	247	294	132	180	333	265	386
	Totale groei	213	-5	224	302	348	111	158	328	290	450
Gent	Natuurlijke groei	110	147	164	198	255	177	190	568	678	904
	Migratiesaldo	-1.135	-769	-295	401	867	1.046	859	669	528	341
	Totale groei	-1.025	-622	-131	599	1.122	1.223	1.049	1.237	1.206	1.245
Turnhout	Natuurlijke groei	64	29	60	104	93	5	52	66	69	87
	Migratiesaldo	33	55	4	2	185	159	143	2	35	-100
	Totale groei	97	84	64	106	278	164	195	68	104	-13
Antwerpen	Natuurlijke groei	220	57	-18	105	262	146	446	1.294	1.351	1.631
	Migratiesaldo	-3.605	-2.532	-1.422	-1.538	2.080	2.729	1.022	151	59	1.115
	Totale groei	-3.385	-2.475	-1.440	-1.433	2.342	2.875	1.468	1.445	1.410	2.746
Sint-Niklaas	Natuurlijke groei	46	31	2	67	-27	30	-19	21	112	119
	Migratiesaldo	-70	43	158	93	83	54	59	159	295	14
	Totale groei	-24	74	160	160	56	84	40	180	407	133
Genk	Natuurlijke groei	360	284	236	176	213	251	233	218	201	219
	Migratiesaldo	-177	-175	-57	-154	-143	-23	95	-188	-76	59
	Totale groei	183	109	179	22	70	228	328	30	125	278
Aalst	Natuurlijke groei	-70	-26	20	-65	-67	-17	-62	-50	-31	72
	Migratiesaldo	144	-50	63	210	-69	394	103	113	194	243
	Totale groei	74	-76	83	145	-136	377	41	63	163	315
Oostende	Natuurlijke groei	-281	-311	-357	-367	-343	-384	-345	-349	-334	-329
	Migratiesaldo	-195	-28	290	414	492	782	436	496	299	246
	Totale groei	-476	-339	-67	47	149	398	91	147	-35	-83
Brugge	Natuurlijke groei	52	-50	-106	-51	-64	-142	-145	25	-80	-67
	Migratiesaldo	-21	394	312	381	228	39	307	242	-171	-264
	Totale groei	31	344	206	330	164	-103	162	267	-251	-331
Kortrijk	Natuurlijke groei	0	43	-101	-58	-77	-125	-154	-3	-89	-26
	Migratiesaldo	-267	-371	-233	-219	-52	-161	-256	-439	-86	-12
	Totale groei	-267	-328	-334	-277	-129	-286	-410	-442	-175	-38

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

In dit hoofdstuk werd duidelijk gemaakt dat de groei van de steden vooral door een sterk en toenemend extern migratiesaldo wordt bepaald en dat het interne migratiesaldo daarentegen negatief is. Die laatste bewering werd nog verder gedetailleerd door het onderscheid te maken naar leeftijdsgroepen. Zo bleek dat de meeste steden een grote aantrekkingskracht hebben voor de jongeren (18-25 jaar) maar dat inwoners uit de leeftijdsgroepen van de jonge gezinnen (0-9-jarigen en 30-39-jarigen) nog steeds de randgemeenten verkieszen boven de stad. In die beweging werd geen trend vastgesteld die op een nakende ommekeer ter zake wijst.

7.3. De kustgemeenten

Er zijn 10 kustgemeenten: Knokke-Heist aan de grens met Nederland, Brugge, Blankenberge, De Haan, Bredene, Oostende, Middelkerke, Nieuwpoort, Koksijde en De Panne aan de grens met Frankrijk. Deze 10 kustgemeenten nemen een bijzonder plaats in. Dat bleek al uit de kaarten 4 tot 6 waarop de intergewestelijke stromen werden uitgetekend.

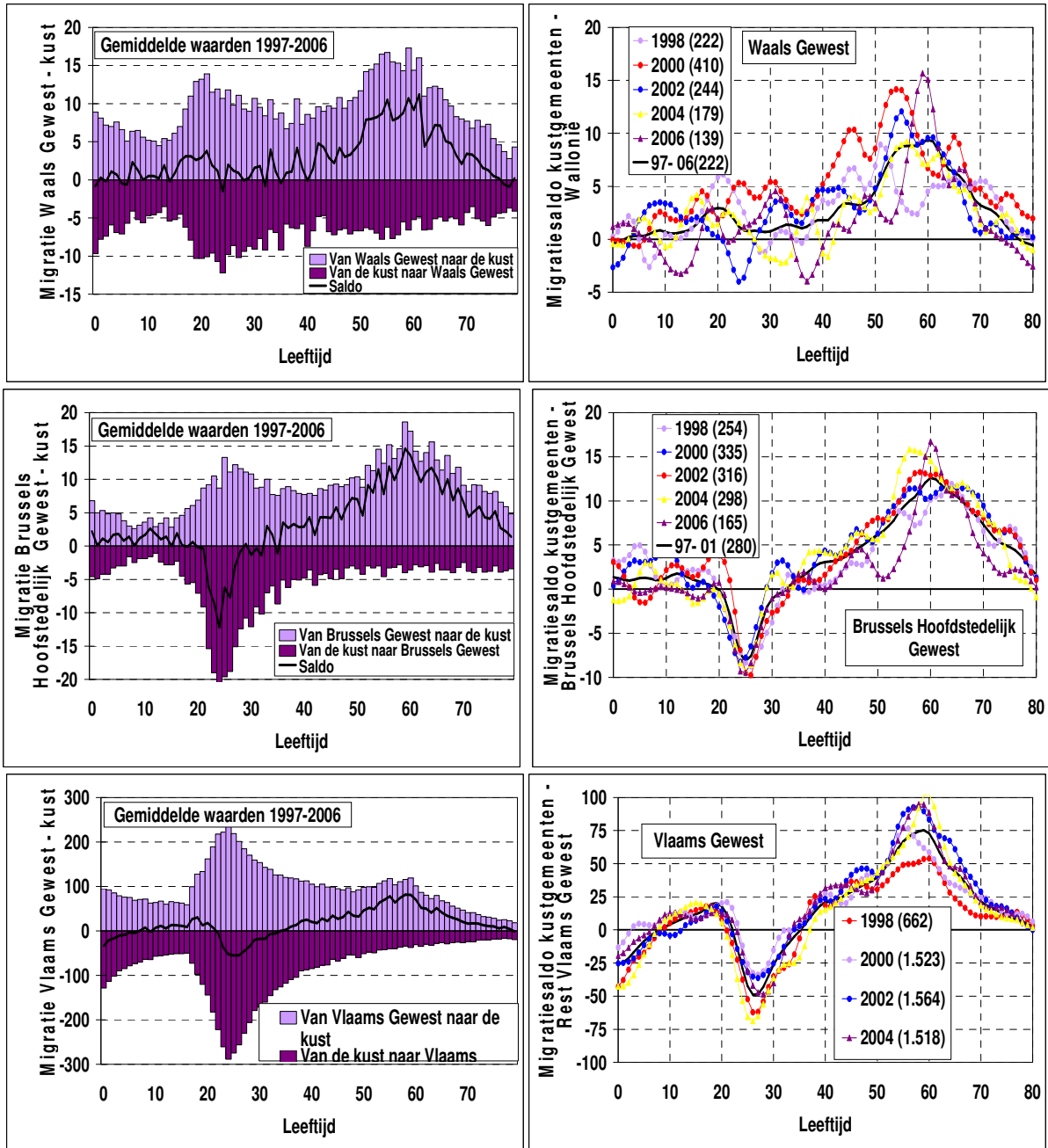
Op figuur 17 worden voor elk gewest de belangrijkste bewegingen samengevat. Links staan gemiddelden voor de periode van 1997 tot 2006. Boven de nullijn het aantal personen dat naar de kust gaat wonen, onder de nullijn degenen die daar wegtrekken. De zwarte lijn geeft het gemiddelde jaarlijkse interne migratiesaldo. Rechts wordt dat gemiddelde saldo (in afgevlakte vorm) hernomen en vergeleken met het leeftijdsprofiel van enkele andere jaren om de evolutie in beeld te brengen. In de legende wordt tussen haakjes de omvang van het saldo gegeven.

De interne migratiesaldi zijn in heel de beschouwde periode positief. Het saldo met het Waalse Gewest piekte in het jaar 2000 met een overschot van meer dan 400 personen, maar sindsdien is er een continu dalende trend met een saldo van iets meer dan 100 personen in 2005 en een kleine toename tot 139 personen in het jaar 2006.

Het migratiesaldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is bijna onafgebroken blijven stijgen van 1997 tot 2003 (>350 personen) met nadien een daling tot een saldo van 150 personen in het jaar 2006. Het saldo tussen de kustgemeenten de rest van het Vlaamse Gewest is van een totaal andere orde van grootte en het stijgt zeer sterk van iets meer dan 300 personen in 1997 tot een piekwaarde van 1.860 personen in het jaar 2001. Sindsdien is het saldo teruggezakt naar ca. 1.000 personen.

Het leeftijdsprofiel van de saldi met het Waalse Gewest is veel minder stabiel dan dat van de saldi met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de rest van het Vlaamse Gewest. Uit die twee laatste profielen kan duidelijk worden afgelezen dat de kustgemeenten een sterke aantrekkingskracht uitoefenen op mensen in de leeftijdsgroep van 50 tot 70 jaar, terwijl er in de leeftijdsgroep van ca. 23 tot 28 jaar een nettoverlies wordt opgetekend. De bevolkingspiramide van de kustgemeenten is dan ook opmerkelijk ouder dan die van de rest van het Vlaamse Gewest en die veroudering is de laatste tien jaar sterk toegenomen. Op 1 januari 1997 was 38% van de inwoners van de kustgemeenten 50 jaar of ouder tegenover slechts 33% in de rest van het Vlaamse Gewest. Op 1 januari 2007 is het percentage 50-plussers aan de kust opgelopen tot 45% terwijl het in de rest van het Vlaamse Gewest maar tot 36% is gestegen.

Figuur 17 De migratiebewegingen van en naar de kust naar leeftijd, 1997-2006

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
 Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

8. Samenvatting en besluit

Er wordt zeer veel verhuisd per jaar. Dat kan o.a. worden uitgedrukt door per gemeente de *intensiteit* te berekenen, het aantal emigraties (externe en interne samen) gedeeld door de omvang van de bevolking van die gemeente. Voor het Vlaams Gewest als geheel komt dat in 1997 uit op 40‰ en dat is toegenomen tot 46‰ in 2006. Dat zijn de jaarlijkse kansen dat iemand zijn stad of gemeente verlaat om op een andere plaats in België of het buitenland te gaan wonen.

Koplopers in 2006 zijn Meseu, Leuven, Drogenbos, Borsbeek, Kraainem, Zaventem, Wemmel, Linkebeek, Wezembeek-Oppeu en Tervuren. De meeste van die gemeenten zijn ook de koplopers in vorige jaren met emigratiekansen die tussen 70 à 80‰ schommelen. Dat zijn gemeenten waar de samenstelling van de bevolking snel wijzigt omdat jaarlijks veel inwoners weggaan en nieuwe bewoners hun intrek nemen.

Gemeenten waar de bevolking veel minder onder invloed van migratiebewegingen verandert, zijn Poperinge, Tongeren, Hamme en Bornem¹⁴ met zeer lage intensiteiten van hoogstens 20 à 30‰. In dit rapport kwam het effect van al die verhuisbewegingen op bv. de samenleving en de omgeving niet aan bod. De aandacht ging vooral naar het nettoresultaat van deze verhuisbewegingen in termen van bevolkingswinst of -verlies in een bepaalde regio, gemeente of stad. En daarbij werd vooral gekeken naar het verschillend verhuisgedrag van bepaalde leeftijdsgroepen.

Het verhaal kan worden samengevat als volgt: wat de internationale migratie betreft, is het Vlaamse Gewest steeds meer een immigratieland geworden. In 1997 bedroeg het saldo met het buitenland iets meer dan 1.800 personen. Dat aantal is sedertdien bijna continu gestegen en komt in het jaar 2006 uit op meer dan 15.600 personen. Dat is meer dan het dubbele dan het saldo in het Waalse Gewest en niets meer dan het buitenlandse saldo dat genoteerd wordt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De belangrijkste nationaliteiten zijn Nederlanders die zich in hoofdzaak in de grensstreek vestigen, Marokkanen, Turken en in de jongste jaren ook steeds meer Polen die naar de grotere steden trekken. Het zijn voornamelijk 20- tot 30-jarigen. Het extern migratiesaldo van de Belgen is negatief, het schommelt tussen -4.200 à -2.300 en het zijn vooral 25- à 35-jarigen die wegtrekken. Deze bevindingen gelden, op kleine wijzigingen na, voor de gehele periode van 1997 tot 2006.

Wat de intergewestelijke migratiestromen betreft, is er een negatief saldo tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest dat in het begin van de periode rond -1.000 à -1.500 personen schommelde en dat is opgelopen naar iets meer dan -2.000 personen in 2006. Het saldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest daarentegen is positief: de stroom vanuit het Brussels naar het Vlaamse Gewest is groter dan de omgekeerde, en dat saldo groeit continu. Het lag rond 4.000 personen in 1997 en is sedertdien opgelopen tot meer dan 8.400 per jaar. Het betreft vooral Belgen en wat de mensen van vreemde nationaliteit betreft, gaat het meestal over personen die uit rijkere landen (OESO-nationaliteiten) afkomstig zijn.

Brusselaars verhuizen in hoofdzaak naar de gemeenten die onmiddellijk aan de hoofdstad grenzen, de zogenaamde Vlaamse Rand en deels ook naar naburige gemeenten van het Waalse Gewest. Dat vestigingsoverschot is groot en in de meeste van de 19 gemeenten uit de Vlaamse Rand stijgt het jaar na jaar. Het betreft bijna uitsluitend mensen in de leeftijdsgroep van ±28 tot 40 jaar en hun kinderen van 0 tot ±9 jaar. Tegelijkertijd verliezen de gemeenten uit de Vlaamse Rand in elke leeftijdsgroep inwoners aan de rest van het Vlaamse Gewest en, zij het in mindere mate, aan het Waalse Gewest.

Dit rapport behandelde ook migratiestromen binnen het Vlaamse Gewest met voornamelijk aandacht voor de steden. De bevolkingsgroei in de meeste centrumsteden in de voorbije 10 jaar mag niet zondermeer geïnterpreteerd worden als een stopzetting van de stadsvlucht. De groei van deze steden wordt voornamelijk gevoed door een sterke en stijgende toestroom vanuit het buitenland. Het interne migratiesaldo daarentegen is negatief en neemt verder af. Dat verhaal moet wel genuanceerd worden per stad en al naargelang het tijdstip, maar toch komt het in globo daarop neer. In de periode van 1997 tot 2006 heeft er zich ook een

¹⁴ Ook Herstappe scoort zeer laag, maar dat telt slechts 85 inwoners.

omslag voorgedaan: van 1997 tot 2001 ging het interne saldo in veel steden wél de goede richting uit: het bleef negatief, maar het verkleinde: na 2001 diept in veel steden het negatieve saldo verder uit.

De interne migratiesaldi moeten bovendien ook nog genuanceerd worden wat de leeftijdsgroepen betreft¹⁵: de steden blijven – op Genk en Kortrijk na – wél aantrekkelijk voor jongvolwassenen: de saldi zijn de voorbije jaren positief. Belangrijker evenwel is de grote netto-uitstroom van jonge gezinnen, mensen uit de leeftijdsgroep van ±28 tot 38 jaar en hun kinderen. De jonge gezinnen blijven de stad verlaten en er kondigt zich, op enkele sporadische uitzonderingen na, geen ommekeer aan.

Uit de intergewestelijke migratiestromen blijkt de aantrekkingskracht van de kust voor inwoners vanuit de drie gewesten. Het leeftijdsprofiel geeft aan dat het vooral migraties van medioren zijn. Twintigers verlaten de kust, maar mensen uit de leeftijdsgroep van 50 tot 60 vinden de kust een zeer aantrekkelijke vestigingsplaats. Deze verhuisbewegingen hebben als gevolg dat de bevolkingssamenstelling in de kustgemeenten veroudert.

9. Annex: de berekening van saldi per 10.000 inwoners

Migratiesaldi of nettomigratiecijfers per 10.000 inwoners worden berekend zoals sterftecijfers, d.w.z. dat het migratiesaldo wordt gedeeld door de bevolking die bij het begin van het tijdsinterval aanwezig is. Leeftijdsspecifieke cijfers worden berekend door het aantal nettomigraties op een bepaalde leeftijd te delen door de bevolking die bij het begin van dat leeftijdsinterval aanwezig is.

Net zoals de sterftecijfers kunnen ook deze migratiecijfers op verschillende manieren worden berekend, afhankelijk van de mate aan detail in de brondata betreffende de leeftijd van de migrerende en het tijdstip van migratie. Het is bovendien mogelijk om leeftijd op verschillende manieren te definiëren. Dat heeft gevolgen voor de afbakening van het aantal migraties dat in de teller komt en de afbakening van de populatie die als noemer wordt gebruikt.

Voor de berekening van migratiecijfers per 10.000 inwoners staat in de teller het aantal migraties dat zich in een bepaald tijdsinterval, een periode van 1 jaar, voordoet. Dat aantal wordt gedeeld door het aantal personen dat bij de start van het interval in leven was, de risicopopulatie, zonder correcties voor overlijdens.

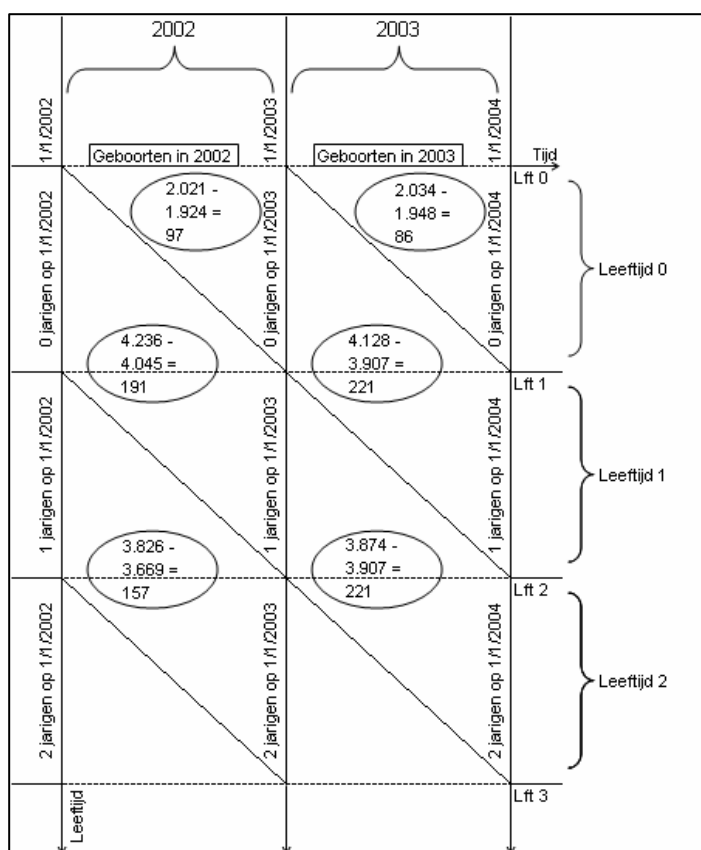
De 2.034 interne immigraties (=teller) die in onderstaande tabel naast leeftijd 0j staan (jaar 2003, Vlaams Gewest) zijn interne immigraties van kinderen die in 2003 zijn geboren. Dat zijn migraties binnen België van kinderen die plaatsgrijpen voor ze de leeftijd van 1 jaar bereiken. De risicopopulatie (=noemer) bestaat in dat geval uit de borelingen van 2003.

Leeftijd	Interne immigraties	Interne emigraties	Risico-populatie	Intern migratiesaldo per 10.000 inwoners	Externe immigratie	Externe emigratie (+herinschrijving en -schrappingen)	Extern migratiesaldo per 10.000 inwoners
0j	2.034	1.948	Geboorten in 2003 59.964	14	24	123	-17
1j	4.128	3.907	0-jarigen op 1/1/2003 59.739	37	625	331	49
2j	3.874	3.717	1-jarigen op 1/1/2003 60.792	26	514	278	39

¹⁵ Zie persmededeling van Marino Keulen voor Stedenbeleid, bij de aftrap van een mediacampagne om jonge gezinnen aan te zetten in de stad te gaan wonen (Persmededeling, 12-04-2008).

De 4.128 interne immigraties naast leeftijd 1j zijn interne migratiebewegingen van kinderen die geboren zijn in 2002. De risicopopulatie (= noemer) bestaat uit de kinderen die 1 jaar oud worden in de loop van 2003, maar die op 1 januari 2003 nog 0 jaar oud zijn.

Deze werkwijze houdt een keuze in wat de groepering van de gegevens betreft die in de teller komen. De keuze die werd gemaakt betreffende de leeftijdsindeling kan ondubbelzinnig worden verduidelijkt met behulp van een Lexisdiagram. Een Lexisdiagram bestaat uit een raster van lijnen die loodrecht op elkaar staan. Op de horizontale as wordt het tijdsverloop aangegeven van links naar rechts. De verticale as loopt van boven naar beneden en daarop worden leeftijden aangegeven. In het Lexisdiagram hieronder worden de cijfers geplaatst waarmee bovenstaande tabel werd opgebouwd.

Aantallen geboorten in de loop van een jaar worden bovenaan geplaatst. Wat er met die borelingen gebeurt naarmate ze ouder worden (verticale as) met het vorderen van de tijd (horizontale as), kan worden gevolgd in de band die in een hoek van 45° naar rechts afloopt. Bij de borelingen van 2002 worden 2.021 interne immigraties en 1.924 interne emigraties genoteerd in het jaar 2002 (Vlaams Gewest), dat geeft een netto intern migratiesaldo van 97 kinderen van 0 jaar. In de loop van 2003, het jaar waarin die kinderen één jaar oud worden, worden 4.128 interne immigraties en 1.984 interne emigraties genoteerd, wat resulteert in een nettomigratiesaldo van 221 éénjarigen in de loop van het jaar 2003. De saldi van 97 borelingen in 2002 en van 221 éénjarigen in 2003 hebben betrekking op de geboortecohorte van 2002.

Langs de verticale lijnen van het Lexisdiagram wordt het aantal

inwoners per leeftijd in *verstreken* jaren geplaatst. Voor de berekening van de nettomigratiecijfers naar leeftijd werden de migraties op een bepaalde manier gegroepeerd, nl. een groepering per cohorte én per jaar. Elk jaar begint bovenaan met een driehoekje waarin de migraties staan van de kinderen die verhuizen in het jaar waarin ze zijn geboren. Op de andere leeftijden *staan migraties gegroepeerd in parallellogrammen met verticale zijwanden*, d.w.z. tussen leeftijden in *verstreken* jaren.

Deze groepering heeft meer voor- dan nadelen. Ze is

- homogeen per kalenderjaar;
- homogeen per geboortecohorte;
- in deze groepering is de noemer voor de berekening van het nettomigratiesaldo, d.w.z. degenen die kans maken om in het volgend leeftijdsegment te migreren, rechtstreeks beschikbaar in de bevolkingsstatistieken
- projectieve nettomigratiesaldi, d.w.z. dat het aantal x-jarigen dat in de loop van het jaar t een interne migratie maakt kan worden geschat door het aantal x-1-jarigen op tijdstip t te onderwerpen aan het netto migratiesaldo op die leeftijd.

Deze groepering heeft een nadeel:

- niet homogeen naar leeftijd: op alle leeftijden worden migraties uit twee leeftijdsintervallen gegroepeerd, behalve in het eerste driehoekje van het Lexisdiagram.

10. Literatuur

Pelfrene, E., *In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten. Analyse van de interne en de externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995-2002*, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Stativaria 33, augustus 2004.

Schelfaut, H., *Individuele beeldvorming ten aanzien van stedelijke woonmilieus*, Ruimte & Planning, 4, 2007.

Vandekerckhove, B. en W. Moortgat, *Ruimtelijke analyse van de migratie in en naar Vlaanderen*, Ruimte & Planning, 4, 2007.

Vandekerckhove, B. en W. Moortgat, *Ruimtelijke analyse van de migratie in en naar Vlaanderen*, eindrapport onderzoeksopdracht van de Vlaamse Overheid, Dept. RWO - ruimtelijke planning, september 2006.

Van der Haegen, H., E. Van Hecke, en G. Juchtmans (1996), *De Belgische stadgewesten 1991*, Statistische Studiën 104:3-42

Van Hecke, E. (1998), *Actualisering van de stedelijke hiërarchie in België*, Tijdschrift van het Gemeentekrediet van België, 52 (205): 45-76

Willaert, D., *Migratie in het nieuwe millennium. Een terugkeer naar de stad?* Working Papers Steunpunt Demografie, WP 2003-2.

11. Lijst van figuren, tabellen en kaarten

Figuren

- Figuur 1. Natuurlijke groei en migratiesaldo, Vlaams Gewest en Antwerpen 1997-2006
- Figuur 2. Immigratie, emigratie en migratiesaldo, Vlaams Gewest 1997-2006
- Figuur 3. Buitenlandse immigratie, emigratie en saldo, Vlaams Gewest 1997-2006
- Figuur 4. Migratiesaldo met het buitenland per Gewest, 1997-2006
- Figuur 5. Migratiesaldo met het buitenland naar nationaliteit en leeftijd, 1997-2006
- Figuur 6. Migratiestromen tussen het Waalse en het Vlaamse Gewest, 1997-2006
- Figuur 7. Migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaamse Gewest, 1997-2006
- Figuur 8. Evolutie van het intern migratiesaldo in Sint-Niklaas en Brugge, 1997-2006
- Figuur 9. Leeftijdsprofielen van interne migratiesaldi in de Vlaamse Rand en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006
- Figuur 10. Evolutie van het vestigingsoverschot in de Vlaamse Rand vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006
- Figuur 11. Leeftijdsprofielen van interne migratiesaldi in de Vlaamse Rand en de rest van het Vlaamse Gewest, 1997-2006
- Figuur 12. Leeftijdsprofielen van migratiesaldi tussen de Vlaamse Rand, het Waalse Gewest en het buitenland, 1997-2006
- Figuur 13. Intern, extern en totaal migratiesaldo in de 13 centrumsteden - 1997-2006
- Figuur 14. Leeftijdsprofiel van interne migratiesaldo in de 13 centrumsteden, 1997-2006
- Figuur 15. Intern migratiesaldo bij 18- tot 25-jarigen en bij 28- tot 38-jarigen, 1997-2006
- Figuur 16. Bevolkingsevolutie in de 13 centrumsteden op 1 januari van het aangeduide jaar
- Figuur 17. De migratiebewegingen van en naar de kust naar leeftijd, 1997-2006

Tabellen

- Tabel 1. Migraties met het buitenland, Vlaams gewest, 1997-2006
- Tabel 2. Migratiesaldo met het buitenland per gewest, 1997-2006
- Tabel 3. Migraties met het buitenland naar nationaliteit, Vlaams Gewest, 1997-2006
- Tabel 4a. Migraties met het buitenland naar nationaliteit, Waals Gewest, 1997-2006
- Tabel 4b. Migraties met het buitenland naar nationaliteit, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006
- Tabel 5. Aantal mannen per 100 vrouwen, extern migratiesaldo, 1997-2006
- Tabel 6. Buitenlands migratiesaldo van vreemde nationaliteit: Antwerpen, Gent, Leuven en de zuidoostelijke rand rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, per nationaliteit, 1997-2006
- Tabel 7. Migratiestromen tussen het Vlaamse Gewest en het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006
- Tabel 8. Intergewestelijke migratiesaldi naar nationaliteitsgroepen, 1997-2006
- Tabel 9. Natuurlijke groei, migratiesaldo en totale groei in de centrumsteden, 1997-2006

Kaarten

- Kaart 1a-c. Buitenlands migratiesaldo van niet-Belgische nationaliteit in volume en per 10.000, 1997-2006
- Kaart 2a-b. Buitenlands migratiesaldo van Belgische nationaliteit per 10.000 inwoners, 2001-2006
- Kaart 3a-c. Totaal buitenlandse migratiesaldo in volume en per 10.000 inwoners, 1997-2006
- Kaart 4a-c. Migratiesaldo tussen het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006
- Kaart 5. Migratiesaldo van het Vlaamse en Waalse Gewest met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004-2006
- Kaart 6a-c. Migratiesaldo Vlaams - Waals Gewest, 1997-2006
- Kaart 7. Intern (Vlaams) saldo per 10.000 inwoners, 2004-2006
- Kaart 8a-c. Intern migratiesaldo Vlaamse Rand en de rest van het Vlaamse Gewest, 1997-2006
- Kaart 9. Intern migratiesaldo, leeftijdsgroep 0-9 en 30-39 jarigen (jonge gezinnen), Top 5 van de gemeenten van bestemming, gemiddelde 2000-2006
- Kaart 10. Intern migratiesaldo, leeftijdsgroep 18-25-jarigen, Top 5 van de gemeenten van herkomst, gemiddelde 2000-2006
- Kaart 11. Intern migratiesaldo, leeftijdsgroep 18-25-jarigen, Kortrijk en Genk, Top 5 van de bestemmingen, gemiddelde 2000-2006